

ΟΙ ΕΝΔΕΚΑ
ΤΕΤΡΑΚΤΥΕΣ
ΣΤΗΝ ΘΕΩΡΙΑ
ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑ

20 ΧΡΟΝΙΑ
«ΔΑΥΛΟΣ»

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1700
ΕΥΡΩ 4,99

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ:
«Ν' ΑΠΟΒΛΗΘΗ Η Π. ΔΙΑΘΗΚΗ»

Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα τροφὸς τῆς Τουρκικῆς

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Πρωτοποριακής Έρευνας.
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 'Αθήνα.
Τηλέφωνα: 3223957, 3314986,
9841655.
Τηλομοιότυπος: 3314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
<http://www.davlos.gr>
Ηλεκτρονική αλληλογραφία:
davlos@davlos.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9.30 - 14.30
καθημερινά (και Σάββατο).

Ίδρυτής-Ίδιοκτήτης-
Εκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Αχιλλέως - Μουσών 51
Παλαιό Φάληρο.

Παραγωγή: PRESS LINE
Μάγερ 11, 'Αθήνα, τηλ.: 5225.479.

- Τιμή αντιτύπου: 1.700 δρχ. - 4,99 ευρώ.
- 12μηνη συνδρομή: 16.000 δρχ. - 46,96 ευρώ.
- Οργανισμών κλπ.: 24.000 δρχ. - 70,43 ευρώ.
- Φοιτητών: 13.000 δρχ. - 38,15 ευρώ.
- Έξωτერიκού: 80 δολλ. ΗΠΑ.
- Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
- Η συνδρομή ανανεώνεται αυτόματως
μετά τη λήξη του 12μήνου. Διακοπή της
συνδρομής γίνεται μόνον κατόπιν
τηλεφωνήματος του ενδιαφερομένου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά έμβασματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ,
Πόστ Ρεστάντ 175 01, Π. Φάληρο.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Απαγορεύεται ή εν όλω ή εν μέρει
ανάδημοσίευση ή αναμετάδοση
καθ' οιονδήποτε τρόπον
δημοσιευμάτων του «Δαυλού»
χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 15504:

Μετά την άλλοηλο-θεο-κτονία

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 15506:

Η Έκκλησία θά «συγκεντρώνει» (;) ένοχλητικά έντυπα
Δρ ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 15506:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ
ΣΠ. ΑΛΙΠΡΑΝΤΗΣ, Θ. ΧΑΛΚΙΑΣ, Γ. ΓΙΑΝΝΑΡΗΣ,
Ν. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Β. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ, Α.
ΡΕΤΟΥΛΑ, Σ. ΤΑΚΑΣ, Α. ΚΙΟΥΜΟΥΡΤΖΟΓΛΟΥ

ΣΕΛΙΣ 15511:

Συνέντευξη του ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 15523:

Η Έλληνική Γλώσσα τροφός της Τουρκικής
ΚΩΝ. ΚΑΡΜΙΡΑΝΤΖΟΣ

ΣΕΛΙΣ 15534:

Ο Μπερνάλ ξαναχτυπά στη Βιέννη
ΚΩΝ. ΓΚΑΓΚΑΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 15537:

Δύο μισέλληνες προστάτες της Παιδείας
ΔΙΟΔΩΡΟΣ ΑΘΜΟΝΕΥΣ

ΣΕΛΙΣ 15541:

«Εταῖροι» καὶ «Παιδικά»: Οἱ ἐπτά
«ἀναβαθμοὶ» στὸν Πλατωνικὸ Ἔρωτα
ΑΛΤΑΝΗ

ΣΕΛΙΣ 15552:

Διὰ τῆς «μεθόδου» τοῦ Μεγάλου Ἀδελφοῦ
Δ.Α.

ΣΕΛΙΣ 15553:

Η ἱστορία τῆς ἀρχαιοκαπηλίας στὴν Ἑλλάδα
ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 15561:

Οἱ 11 τετρακτύες τοῦ Πυθαγόρα
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΡΓΕΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 15565:

Οἱ ἰδεολογίες, ἡ Κόλαση καὶ ὁ Παράδεισος
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 15573:

Ο ἄδικημένος ρομαντισμός
ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

ΣΕΛΙΣ 15580:

«Αφεληνίζουν» τὰ Καθεῖρμα Μυστήρια
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΧΑΧΑΛΗΣ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΟΙ ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙ-
ΣΜΟΥ: σελ. 15521 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 15535
• Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ: σελ. 15540 • Ο
ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 15564 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ:
σελ. 15508.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗΛΟ-ΘΕΟ-ΚΤΟΝΙΑ

‘Ο Κόσμος «ἄλλαξε», λένε ὅλοι, τὴν 11η Σεπτεμβρίου 2001. Βέβαια, θὰ λέγαμε κι ἐμεῖς, ἀλλὰ μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι ἡ διαπίστωση αὐτὴ δὲν εἶναι τίποτα περισσότερο ἀπὸ τὴν παραδοχὴ, ὅτι στὴν ἡμερομηνία αὐτὴ ὑπῆρξε ἀπλῶς ἓνα «φαινόμενο» τῆς θρυλούμενης «ἀλλαγῆς»: Καθ’ ἑαυτὸ τὸ γεγονὸς τῆς 11ης Σεπτεμβρίου ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὲς στιγμὲς «ρουτίνας» στὴν ἀτέλειωτη πλημμυρίδα αἵματος, ἀγριότητος καὶ ἀλληλοσφαγῆς τοῦ εἶδους ἄνθρωπος μέσα στὶς χιλιετίες. Αὐτὸ ὅμως ποὺ στὴν παρούσα περίπτωση «θγαίνει» ἐντελῶς ἔξω ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ρουτίνα εἶναι τὸ **νόημα** τοῦ «φαινομένου».

Στὴ Νέα Ὑόρκη συγκρούσθηκαν καὶ ἔγιναν ἀμφότερες στὴν κυριολεξία σκόνη δύο θεότητες, τὸ Δολλάριο μέσα στοῦ ἐνδιαίτημά του, τὸν Πύργο τοῦ Ἐμπορίου καὶ ἡ ἐξωκόσμια Ἀλογία, ποὺ ἐφώρμησε κατὰ τοῦ ὁμολόγου της κατεδαίνοντας ἀπὸ τὸ δικό της ἐνδιαίτημα, τὸ Ὑπερέραν. Ἦταν ταντόχρονα μιὰ πράξη ἀλληλεξόντωσης ἀλλὰ καὶ διπλῆς αὐτοκτονίας δύο «ὄντοτήτων», ποὺ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων εἶχαν γεννηθῇ στοῦ Ναὸ – Θησαυροφυλάκιου τοῦ Σολομῶνος, ἀλλὰ ἀπὸ ἓνα σημεῖο κι ὕστερα εἶχαν περάσει στὴν προϊούσα πεισιθάνατη κατάσταση τῆς τέλει ἀπόγνωσης, τῆς ἀπόλυτης ἀπελπισίας. Ἦ, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε στὴ γλῶσσα τῆς ἐλληνικῆς τραγωδίας, εἶχαν πρὸ πολλοῦ ξεπεράσει τὰ ὅρια τῆς Ὑβρεως καὶ εἶχαν χαθῇ ἀνεπιστρεπτὶ στὸν ζόφο τῆς Ἀτης. Δυστυχῶς οἱ δύο νεκρὲς πιά θεότητες δὲν ἦταν ἐλληνικές, γιὰ νὰ πιοῦν τὸ Ὑδωρ τῆς Στυγός, ὅπως ἔπρατταν οἱ Ὀλύμπιοι ὅταν βυθίζονταν στὴν Ἀτη, τὸ μόνο ὕδωρ, ποὺ μένει πάντοτε «ἅατον».

Ἀπὸ πότε ἡ ῥΑτη εἶχε προσβάλει τοὺς δύο ἀλληλοκτόνους ἢ αὐτοκτόνους θεούς; Μὰ ἀπὸ τότε πὺν ἡ ἀ-λογία τοὺς «στριμώχθηκε» καὶ ἄρχισε νὰ συρρικνώνεται ὑπὸ τὴν πίεση τοῦ Λόγου. Τότε, γύρω στὸ 1400 μ.Χ., ἀπὸ τὶς κορυφογραμμὲς τοῦ ὀρίζοντα τοῦ Παρελθόντος πρόβαλε ὁ ἥλιος τῆς Ἑλληνικότητος στέλλοντας τὶς ἀκτῖνες του στὶς ἀπέναντι κορυφογραμμὲς τοῦ ὀρίζοντα τοῦ Μέλλοντος. Ἡ φωτοφοβία ὠδήγησε ἀναγκαστικὰ σὲ βαθιὰ καταφύγια καὶ ἐκεῖ ἡ αὐγὴ τῆς Ἀναγέννησης ἔγινε ὑποφερτὴ, ὅπως δὲν τύφλωσε ἐντελῶς τοὺς φωτόφοβους τὸ πρωινὸ ἀμυδρὸ φῶς τοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ τῆς ἀνάστασης τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἔρευνας 350 χρόνια ἀργότερα. Ἀλλὰ μὲ τὴν μεσημεριάτικη μαρμαρυγὴ τοῦ φωτὸς τῆς Ἐπικοινωνίας καὶ τὴν πλημμυρίδα τῆς Πληροφορικῆς, πὺν ξέσπασε ἐδῶ καὶ ἐλάχιστες δεκαετίες, δὲν σώζεται κανεὶς οὔτε στὸ τελευταῖο καταφύγιό του, ὅσο κι ἂν εἶναι βαθὺ καὶ θεοσκότεινο. Ὁ πανικὸς τῆς Ἀ-λογίας μπροστὰ στὸν ἀδυσώπητο αὐτὴ τὴ φορὰ Λόγο τὴν ὠδήγησε στὸ τραγικὸ τέλος τῆς 11ης Σεπτεμβρίου.

Ἀὐτὴν τὴν ἡμερομηνία, πὺν εἶναι ἡ ἡμερομηνία λήξεως μιᾶς πολυαίωνης, πολυόδυνης καὶ πολὺκλαυστης ἀνθρώπινης τραγωδίας, «ὁ κόσμος ἄλλαξε» **συνείδηση.** Ὁ οἰκονομίστικος ἀλλὰ καὶ ὁ μεταφυσικὸς φετιχισμὸς, ἀσύνειδη ψυχικὴ κατάστασις ἀλόγων πλασμάτων, φοβισμένων, ἐνόχων, ἀπειλουμένων καὶ φαντασιωμένων, θάφτηκαν ἰδεολογικὰ κάτω ἀπὸ τὰ κοινὰ τοὺς συντριμμια τοῦ «Διεθνοῦς Ἐμπορίου» καὶ τοῦ μεταφυσικοῦ «Παραδείσου». Ἀπὸ τὴν 11η Σεπτεμβρίου 2001 ἡ μαγικὴ ἐπήρεια τοῦ Δολλαρίου καὶ τοῦ Ὑπερπέραν δὲν εἶναι πιά οὔτε «μαγικὴ» οὔτε «ἐπήρεια» (ἐπὶ + ἀρά = κατάρρα). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμφάνισις νέων «θεῶν» σὲ ἀντικατάστασι τῶν ἤδη νεκρῶν δὲν μπορεῖ νὰ κνοφορηθῇ – καὶ νὰ προκύψῃ παρὰ μόνον στὸ μόνον ἐργαστήριον πὺν θὰ παράγῃ γι' αὐτοὺς τὸ ζωογονικὸ ῥΥδωρ τῆς Στυγός, στὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου.

Δ.Ι.Λ.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Και το «New Scientist» δέχθηκε ύπαρξη «αιθέρος»

Κύριε διευθυντά,

Θά μου επιτρέψετε να παρατηρήσω ότι το περιοδικό σας είναι, πιθανότατα, το πρώτο περιοδικό διεθνώς, που έδημοσίευσε άρθρα σχετικά με τον ονομαζόμενο «πληροφοριακό αιώρα», δηλαδή ένα διαστρικό και συμπαντικό μη υλικό αιώρα («Δαυλός», 'Ιανουάριος 1999, τ. 205, σελ. 12862). Αναφέρω τούτο διότι πρόσφατο τεύχος του γνωστού αγγλικού επιστημονικού περιοδικού «New Scientist» (Νοέμβριος 3, 2001, 'Αρ. 2315) έχει ως κύριόν του θέμα τις σύγχρονες επιστημονικές αντιλήψεις περί του αιώρα ως «...μιάς ουσίας-φάντασμα που αλληλοσυνδέει τα πάντα μεταξύ τους». Αναφέρει επίσης το «γιατί ο 'Αϊνστάιν έκανε λάθος σχετικά με τον αιώρα». Άρθρογράφος του περιοδικού είναι ο διακεκριμένος επιστήμων και συγγραφέας Paul Davies, για τον οποίο έχει γράψει παλαιότερα ο «Δαυλός» ('Ιούλιος 1999, τ. 211, σελ. 13347-54). Κατά τον Paul Davies ο «νέος» αιώρας είναι μία πραγματική συμπαντική ουσία, ο «κβαντικός αιώρας». Παρ' όλον ότι του αποδίδει, έμμε-

σως, και ιδιότητες αΐλου πληροφορίας, δέν χρησιμοποιεί τον όρο «πληροφοριακός αιώρας».

Ο «Δαυλός» έχει ήδη γράψει για την «κβαντική σύζευξη» και την «...διαχυτή πληροφοριακή και λογική επικοινωνία και αλληλεπίδραση... με την έννοια του ξυνοϋ λόγου του 'Ηρακλείτου...» ('Ιούλ. 1999, τ. 211, σελ. 13354). Έπομένως ο κβαντικός αιώρας πολϋ δλίγον διαφέρει από τον πληροφοριακό αιώρα και τον αιώρα τών αρχαίων Έλλήνων φιλοσόφων. Για τó ίδιο ακριδώς θέμα πολϋ ένδιαφέρον είναι τó γενικότερον άρθρο του κ. Νικ. Μακρή, που αναλύει την «όντολογία τής πληροφορίας» («Δαυλός», Νοέμβριος 2001, τ. 239, σ. 15341-4) στο πλαίσιο τής έλληνικής φιλοσοφίας και τών προσφάτων επιστημονικών θεωριών και αντιλήψεων.

Υ.Γ. Έσωκλείω φωτοτυπία του έξωφύλλου του «New Scientist».

Μέ έκτίμηση
Σπύρος 'Αλιπράντης

Μηχανολόγος - ηλεκτρολόγος ΕΜΠ, 'Αθήνα

ΤΑΛΙΜΠΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 'Επιτροπή θά «συγκεντρώνη» (;) ένοχλητικά έντυπα

Κύριε διευθυντά,

Τόν παρελθόντα 'Οκτώβριο συνήλθε στην 'Αθήνα στην έτήσια σύνοδό της ή 'Ιεραρχία τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος προεδρευόμενη από τόν αρχιεπίσκοπο 'Αθηνών και 75 περίπον μητροπολίτες ως μέλη. Έγιναν πολλές εισηγήσεις στην 'Ιεραρχία. 'Επιλέγουμε αυτή του Σεβ. Μητροπολίτη 'Αλεξανδρουπόλεως κ. 'Ανθίμου, γιατί, ενώ στόν τίτλο δηλώνει ότι θ' αντιμετώπιση «ποιμαντικά», δηλ. χωρίς πολεμική και είρηνοφόρα την «ανάβίωση τών αρχαίων θρησκειών και του νεοπαγανισμού» (αλήθεια, τί έννοεί μ' αυτόν τόν χαρακτηρισμό-όρο;), στο κείμενό του βλέπουμε μεταξύ άλλων μέτρων νά συνιστά: «νά όργανωθώ είδική ύπηρεσία», προφανώς παρακολουθήσεως τών δραστηριοτήτων «των ενδριθμων νοσταλγών τής αρχαίας θρησκείας», όπως διαπιστώνει.[...]

Όμως αυτοί οί λεγόμενοι «παγανιστές» είναι πόλισμα του τόπου μας, είναι γνήσιοι και γηγενείς Έλληνες. 'Ο 'Απόστολος Παϋλος στην 'Αθήνα έρχόμενος τούς αποκάλεσε «κατά πάντα θρησκευτικότερους πάντων» και τούς ναούς τούς «σεβάσματα» θρησκευτικού πολιτισμού. Γιατί λοιπόν, σεβασμιώτατε 'Ανθιμε, αυτοί οί καλλιεργημένοι άνθρωποι νά παρακολουθούνται; Οί έποχές τών χαφιεδισμών έχουν παρέλθει άνεπιστρεπτί, γιατί ο έλληνικός λαός είναι άγρυπνος φύλακας τών συνταγματικών του έλευ-

Ἀνασκαφές στην Τροία ἐπαληθεύουν τὸν κ. Κ. Κουτρουδέλη

Κύριε Λάμπρου,

Στὸ περιοδικὸ «ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ», τεύχος Αὐγούστου 2001, δημοσιεύεται ἡ εἰδησις ὅτι ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος κ. Μάνφρεντ Κόρφμαν, ποὺ κάνει ἀνασκαφές στην Τροία ἀπὸ δωδεκαετίας, ὀδηγεῖται στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ πόλις «VII» καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς Μυκηναίους τὸ 1200 π.Χ. Συμπληρώνει ὁμως ὅτι «τὸ σημαντικώτερο εὗρημά του ἦταν μιὰ ὑπόγεια σήραγγα μήκους 13 μέτρων, ἡ ὁποία ὡδηγοῦσε σὲ μιὰ ὑπόγεια πηγὴ, ποὺ διαθέτει νερὸ μέχρι καὶ σήμερα!.. Πρόκειται γιὰ ἓνα ἀρχαῖοτατο ὑδραυλικὸ ἔργο –συνεχίζει ἡ εἰδησις– ποὺ πιστοποιήθηκε μὲ τὴν μέθοδο τῆς ραδιοχρονολόγησης ὅτι κατασκευάστηκε πρὶν ἀπὸ 5.000 χρόνια». Δηλαδή τὸ 3.000 π.Χ.

Ποιὸς ὁμως εἶναι ὁ πιθανὸς κατασκευαστὴς λαὸς τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ποὺ ἔζησε στὸν ἴδιο αὐτὸ τόπο 1800 χρόνια πρὶν ἀπὸ τοὺς Τρῶες; Φαίνεται νὰ μὴ λήγῃ τίποτα γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ὁ κ. Κόρφμαν. Ἄν ἔτσι εἶναι τὰ πράγματα, σημαίνει ὅτι ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος ἡ δὲν ἔχει διαβάσει τίποτα γιὰ τὴ θέσιν τοῦ συνεργάτη τοῦ «Δ» κ. Κων. Β. Κουτρουδέ-

λη, ὁ ὁποῖος μὲ πληθῶρα ἐρευνῶν του ποὺ δημοσιεύθηκαν στὸ Περιοδικό σας, ἀλλὰ καὶ στὸ βιβλίο του ποὺ ἐξέδωσε ὁ Δαυλὸς «Ἡ Ἀναχρονολόγηση τῆς Προϊστορίας μὲ βάση τὶς ἀστρονομικὲς πληροφορίες ἀρχαίων συγγραφέων». Ἀθῆνα 1999 προσεκόμισε πλῆθος θετικῶν δεδομένων καὶ στοιχείων ποὺ ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ Τρωικὸς πόλεμος ἔγινε μεταξὺ 3087 καὶ 3078 π.Χ. καὶ μεταθέτουν τὴν ὑπαρξὴ πολιτισμοῦ στὸν ἑλληνικὸ χῶρο δεκάδες χιλιάδες χρόνια πρὸς τὰ πίσω. Ἐκτός, ἂν ὁ κ. Κόρφμαν ἀσπάζεται τὶς κλασσικὲς θέσεις ποὺ ἐπιβάλλουν οἱ «αὐθεντίες» τῆς ἱστορίας περὶ ἰνδοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καθόδου τῶν Δωριέων τὸ 1900 π.Χ. (ἀπὸ ποῦ;) καὶ τὸ δόγμα, «Ἐξ ἀνατολῶν τὸ φῶς» καὶ δὲν ἀποτολμᾷ νὰ τὶς ἀναθεωρήσῃ.

Ἐλπίζω ὅτι ὁ «Δαυλὸς» θὰ διερευνήσῃ τὴν εἰδησὴ καὶ κάποια στιγμή θὰ μᾶς δώσῃ περισσότερες πληροφορίες.

Μὲ ἐκτίμηση

Θεόδ. Χαλκιᾶς

Θεσσαλονίκη

Σημείωση «Δ»: Σὲ προσεχὲς τεύχος θὰ δημοσιευθοῦν νέα ἀναλυτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ σημαντικό αὐτὸ ἱστορικὸ ζήτημα.

θεριῶν. Ἴδου τὸ ἀκροτελεύτιο ἄρθρο ἀριθμ. 120 πρώην 114: «Ἡ τήρηση τοῦ Συντάγματος (1975) ἐπαφίεται στὸν πατριωτισμὸ τῶν Ἑλλήνων». Παρόμοια δηλαδή μ' αὐτὸ ποὺ καὶ ἐσεῖς, σεβασμιώτατε, ἔχετε ἐπισήμως διαβεβαιώσει ἐπὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ σας τὸν ἀνώτατο δημοκρατικὸ ἀρχοντα τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας, ὅτι ὀφείλετε μαζί μὲ ὅλους τοὺς μητροπολίτες νὰ τηρήσετε τὰ 120 ἄρθρα τοῦ Συντάγματος καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους, ἐπειδὴ τὸ ἑλληνικὸ κράτος διασφαλίζει τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Καταστατικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Χάρτου.

Ἄντ' αὐτοῦ ὁμως αὐθαίρετα προτείνετε τ' ἀκόλουθα μέτρα, τὰ ὁποῖα παραθέτουμε αὐτοῦσια καὶ οἱ πολυάριθμοι καὶ ἐχέφρονες τοῦ Δαυλοῦ ἀναγνώστες, ἅς κρίνουν:

«Υπάρχει πολυναρχία καὶ πολυρρυθμία στοὺς ἐνῆριθμους πρὸς τὸ παρὸν νοσταλγούς τῆς ἀρχαίας θρησκείας. Ἐπειδὴ δὲ ὑποθέτω ὅτι ὑπάρχουν ἐπαρχίες, στὶς ὁποῖες δὲν εἶναι ἐμφανεῖς ἀκόμη οἱ φιλοειδωλολατρικὲς δραστηριότητες, εἶναι προφανὲς ὅτι ἐκεῖ δὲν εἶναι ἀναγκαῖος οἰοσδήποτε λόγος περὶ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ εὐχομαι ἔτσι νὰ εἶναι πάντοτε».

Γι' αὐτὸ ὁ Σεβ. Ἀνθίμος προτείνει τ' ἀκόλουθα:

«Στὸ λεκανοπέδιο τῆς Ἀττικῆς, ὅπου εἶναι ὠργανωμένη ἡ κοσμοδριθὴς Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ ἑπτὰ πολυάνθρωπες Ἱερές Μητροπόλεις, καθὼς καὶ σὲ ὅλες τὶς μεγάλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ὡς, ἔδρες τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀργανωθῇ ἐκεῖ εἰδικὴ ὑπηρεσία ἀπὸ ὑπεύθυνο λόγιον κληρικὸ καὶ εἰδικούς λαϊκοὺς συνεργ-

Ἀρνοῦνται τὸ δικαίωμα ψήφου στοὺς Ἑλληνοαμερικανούς

Κύριε διευθυντά,

Στὰ ὅσα κατήγγειλε στὶς στήλες τοῦ «Δ» ὁ δημοσιογράφος κ. Γ. Λυκομήτρος ἀπὸ τῆ Φλώριδα (τεῦχος 235) γιὰ τὰ αἷτια τοῦ ἀφελληνισμού τῆς Ὀμογένειας στὶς ΗΠΑ, θέλω νὰ προσθέσω ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ τρανταχτὰ δείγματα τῆς ἡθελημένης ἀπὸ πλευρᾶς ἑλληνικοῦ κράτους στέρησης τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων στὶς ΗΠΑ εἶναι ἡ ἄρνηση τοῦ νὰ ἀσκήσουν τὸ δικαίωμά τους στὶς ἐθνικὲς ἐκλογές. Ὡς γνωστὸν, ὑπάρχει ἡ ἀναγνώριση τῆς διπλῆς ὑπηκόοτητας γιὰ κάθε Ἑλληνοαμερικανικὸ πού τις κατέχει ἰσάξια χωρὶς νὰ χρειάζεται ξεχωρὲς δίξεις καὶ διαδηλώσεις, ὅπως γνωστὸ εἶναι καὶ τὸ ὅτι ἄλλοι πολῖτες, καὶ φυσικὰ Ἀμερικανοί, μποροῦν νὰ ψηφίσουν ὅπουδήποτε θέλουν ὅταν εὐρίσκωνται ἐκτὸς Ἀμερικῆς. Ὁ ἀπόδημος Ἕλληνας δὲν πρέπει νὰ ἔχη μόνον ὑποχρεώσεις ἀπέναντι στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ νὰ ἔχη καὶ νὰ γίνονται εἰσακουστές καὶ οἱ ἀπαιτήσεις του, οἱ διεκδικήσεις καὶ κάθε ἄλλο δικαίωμα πού κατέχει ἓνας πολίτης τῆς χώρας. Ἡ ἄσκηση τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος εἶναι φυσικὸ καὶ συνταγματικὸ δικαίωμα, ἐκτὸς ἐὰν ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἀποφασίσει νὰ τιμωρήσῃ τὰ παιδιά της, ἐπειδὴ, πάλι ἡ ἴδια, τὰ ἀνάγκασε νὰ μεταναστεύσουν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀποδιώχνει, ἂν ἐπιχειρήσουν νὰ ἐπιστρέψουν. Ἡ ψηφοφορία θὰ τὰ φέρῃ πιὸ κο-

ντὰ στὰ ἑλληνικὰ πράγματα, καθὼς θὰ εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ ἐνημερώνωνται, νὰ ἐπισκέπτονται πιὸ συχνὰ τὴ χώρα, νὰ συζητοῦν μὲ ἄλλους συμπατριῶτες τους, νὰ συμπάσχουν καὶ αὐτὰ καθὼς θὰ νοιώθουν πὼς ἡ ψήφος τους ἔχει φωνή, δύναμη, ἀλλὰ καὶ εὐθύνη. Νὰ ψηφίζουν στὸ ἐξωτερικὸ καὶ στὸν τόπο τῆς διαμονῆς τους καὶ νὰ μὴν ὑποδύωνται σὲ οἰκονομικὰ ἢ ἄλλα δεσμευτικὰ ὡς πρὸς τὴν κομματικὴ ἐνταξί καὶ συνεπῶς τὴν ταπείνωση γιὰ νὰ ταξιδέψουν στὴν Ἑλλάδα, ὥστε νὰ ἀσκήσουν τὸ συνταγματικὸ τους δικαίωμα.

Γιὰ νὰ διασκεδάσω λίγο τὸ θυμὸ, πού φαντάζομαι πὼς διακατέχει τὸν ἀναγνώστη, θὰ σημειώσω, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκτὸς Ἑλλάδος πάντοτε ἐδίωκε «ἐλληνοελληνικά», ἐνῷ σήμερα οἱ παράγοντες καὶ οἱ φορεῖς τοῦ ἐπισήμου κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ζοῦν ἀνελλήνιστα. Καὶ θὰ παρατηρήσω, πὼς, ἂν δὲν ὑπάρχουν Ἕλληνες, δὲν ὑπάρχουν καὶ φιλέλληνες, στοὺς ὁποίους ἀπευθύνονται καὶ οἱ «κουλουριάρηδες» ἐπίσημοι κύκλοι πού λειτουργοῦν στὸ Μανχάταν. Καὶ εὐτυχῶς πού ἀκόμη ὑπάρχουν Ἕλληνες, πού προχωροῦν ἀδιαφορώντας γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τῶν «ἀφελληνίζοντων» τὸν ἀπόδημο Ἑλληνισμό.

Με τιμῇ,

Γεώργιος Γιάνναρης

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Κουίν. ΗΠΑ

γάτες, ὄρμιους νέους στὴ μορφή τοῦ ἐθελοντισμοῦ καὶ κατὰ προτίμηση αὐτοὶ οἱ νέοι νὰ εἶναι φιλόλογοι, θεολόγοι καὶ νομικοί». (Σημ.: Οἱ εἰσαγγελεῖς τί ρόλο θὰ παίξουν, μήπως τοῦ συνεργάτη τοῦ παπᾶ Ἀλεξιάδου, πού τὸν συμβούλευε κιόλας, κὶ ἐννοοῦμε τὸν ἀλησμόνητο Ἀγγελεῖ).

Καὶ τί ρόλο θὰ παίξῃ ὁλος αὐτὸς ὁ θιάσος; Ἀποφασίζει καὶ διατάσσει ὁ κ. Ἀνθίμος. Ἀκουσόμεθα – καὶ τρέμε κόσμε:

«Πρώτη ἐνέργειά τους θὰ εἶναι ἡ συγκέντρωση κάθε ἀρχαιολατρικοῦ ἐντύπου, πού κυκλοφορεῖ σὲ κάθε πόλη. Ἀμεση παρέμβαση τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἐκεῖ ὅπου τὰ δεδομένα τῶν φιλοειδωλολατρικῶν δραστηριοτήτων θ' ἀπαιτοῦν ἄμεση παρέμβαση. Ν' ἀναλάβῃ ἡ ἀποστολικὴ διακονία νὰ ἐκδώσῃ σχετικὰ κείμενα τοῦ πατρὸς Γεωργίου Μεταλληνοῦ (ἄξιός ὁ μισθός του!), τὸ ἔργο τοῦ κ. Β. Ξυδιᾶ, "Οἱ Ἕλληνες ξανάρχονται" καὶ τὸ ἔργο τοῦ κ. Στ. Παπαλεξανδρόπουλου "Νεο-παγανισμός ὡς νέα θρησκεία".»

Τίποτ' ἄλλο; Θὰ προτείνουμε κάτι λυσιτελέστερο. Νὰ σημαίνουν θλιβερὰ ἐπὶ 24 ὥρων θάσεως οἱ ηλεκτρονικὲς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, νὰ ντυθοῦν μὲ μαῦρα κρέπια καὶ πλερέξες ὅλες οἱ γεροντοκοριασμένες παρεκκλησιαστικὲς θεοῦσες Ἀθηνῶν καὶ περιχώρων κὶ ἂν λάχῃ νὰ γίνουν χαράκτρια, δὲν δὶλάπτει!

Μετὰ τιμῆς,

Δρ Γεώργιος Μουστάκης

Καθηγητῆς Θεολογίας

‘Ο έδραϊκός μισελληνισμός στο Διαδίκτυο

‘Αγαπητέ «Δαυλέ»,

Ένας συνάδελφος μου δάνεισε τους τόμους των ετών 1998 και 1999. Τους διάβασα και έντυπωσά-στηκα. Έπειδή όμως πάντα προσπαθώ κατά το δυνατόν να διασταυρώω τις πληροφορίες, έκανα έρευνες μέσω του Διαδικτύου (‘‘Internet’’) για τα θέματα «Έλληνισμός» (Hellenism), «Ιουδαϊσμός» (Judaism), «Black Athena», «Not out of Africa». Κατάπληκτος ανακάλυψα ότι εκεί «έξω» γίνεται ένας πόλεμος, ό οποίος περνά απαρατήρητος για την μεγάλη πλειοψηφία των Έλλήνων, οι όποιοι «περιό-αλλα τυρδάζουν».

Με την λέξη *Hellenism* εύρηκα δυστυχώς μόνον 6

θέσεις (sites) και 15.700 ίστοσελίδες (pages), ενώ με τη λέξη *Judaism* εύρηκα 682 θέσεις (sites) και 304.000 ίστοσελίδες (pages)! Είναι αυτονόητο ότι δέν προχώρησα σε συστηματική έρευνα όλων των θέσεων και ίστοσελίδων. Μιά δειγματοληπτική έρευνα με ώδήγησε στο συμπέρασμα ότι τό μίσος έναντίου του Έλληνισμού είναι άσθεστο, σάν επτάφωτη λυχνία. Ειδικώτερα ή ίστοσελίδα <http://www.aish.com/a/chanukah60/hellenismwhocares.asp> έχει μεγάλο ενδιαφέρον. Τό δηλητήριο αναθράζει και ξεχειλίζει.

Μετά τιμής,

Νίκανδρος Μητρόπουλος

Άξιωματικός Ε.Ν.

‘Ο ‘Αθως «άδατον» για τους άνδρες στην αρχαιότητα

‘Αγαπητοί φίλοι του «Δαυλού»,

‘Η άνδροκρατούμενη πολιτεία-κράτος του ‘Αθω-‘Αγίου Όρους είναι έδώ και 1.650 περίπου χρόνια τό σύμβολον και ιερών προτύργιου του ορθόδοξου χριστιανισμού. ‘Αποτελεί δέ άδατον διά τό γυναικείον φύλο, άναδεικνύοντας τόν μισογυνισμόν της χριστιανικής θρησκείας («Δ», τ. 237).

‘Η χερσόνησος του ‘Αθω ύπηρεε από αρχαιοτάτων χρόνων κατάσπαρτη από Έλληνικά ιερά και ακμάζουσες πόλεις. Θεματοφύλακας του προκαταχλυσμαίου Έλληνικού Μητροκεντρικού πολιτισμού, διατήρησε ιερά της Παρθένας-Λευκοθέας, Μεγάλης-Μητέρας, Δίκτυννας, ‘Αρτέμιδος, άποτελώντας είς άρκετά μέρη του άδατον διά τους άνδρες! ‘Ητο κέντρον ιερατικής μνήσεως νεαρών παρθένων γυναικών, όπου έγινοντο ίερείες της θεάς ‘Αρτέμιδος, διά νά σταλούν και νά επαναγυναικώσουν ναούς της θεάς σε διάφορα μέρη της Μεσογείου. ‘Υπάρχον επίσης ναοί της ‘Ηρας, του Διονύσου-Ζαγρέως, της ‘Αφροδίτης, του ‘Ηρακλέους, μαντείο και ναός του ‘Απόλλωνος-‘Ηλιου κ.ά. ‘Εντύπωσιν προκαλοΰσε ό γιγαντιαίος ναός του Διός-‘Αθώου καθώς και τό αγαλμάτινο άριστούργημά του. ‘Ετσι τό +324 με προτροπή της χριστιανικής εκκλησίας ό Κομνηνένιος ό Μέγας, ξεκινά διωγμό έναντίον των Έλλήνων του ‘Αθω, σκοτώνοντας ή εκδιώκοντας τους γηγενείς κατοίκους. ‘Ισοπεδώνονται όλοι οι μεγαλοπρεπείς ναοί και δωμοί και τά υπέροχα αγάλματα των Έλλήνων θεών και Θεαινών. Τά σημερινά μοναστήρια είναι χτισμένα επάνω είς τά συ-

ντρίμμια των ναών, τά δέ έναπομείναντα ύλικά χρησιμοποιήθηκαν διά την άνέγερση των μονών. Η χερσόνησος της γυναικείας λατρείας μετατράπηκε σε «άδατον» διά τις γυναίκες. Είς τό έξής μόνον άνδρες άσκητες θά κατοικοΰν τά εδάφη του ‘Αθω, εδάφη όπου ή λατρεία του γυναικείου φύλου θά καταργηθί διά παντός. Είναι ή έναρξις της παγκόσμιας καταπίεσεως της γυναικας και ό πλήρης ύποδιδασμός της σε δουλικό όν. Στην μαρτυρική χερσόνησο του ‘Αθω ξεκινά τό γκρέμισμα του αρχαίου κόσμου, ή ισοπέδωσις του έλληνικού πολιτισμού και ή παγκόσμια διαπόμπευσις του γυναικείου φύλου. Είς τό διδλίο του «Οί Γνωστικοί» ό La Carriette αναφέρει την προσπάθεια κάποιων εκατοντάδων γυναικών της αίρέσεως των Γνωστικών χριστιανών νά εγκατασταθούν είς την χερσόνησον, μιμούμενες τις ίερείες της ‘Αρτέμιδος. ‘Αποτελέσμα ήτο ή σύλληψις και εκτέλεσις των. ‘Ο ιερομόναχος Γεράσιμος Σμυρνιακάκης είς τό διδλίο του «Τό ‘Αγιον Όρος» περιγράφει με τρόπον κυνικόν την μετάδασιν είς την χριστιανοσύνην: «Επί Μεγάλου Κων/νου τό 321 μ.Χ. ύπάρχον έν ‘Αθω ειδωλόλατραι. Καταπεσό-ντος (;) δ’ εΐτα του αγάλματος του Διός, μετά μικρόν και των επιδωμείων αίμάτων καταπανσάντων, επέλαμψεν τό Χριστιανικόν φώς!» Σήμερον είς τό επικαλούμενον ‘Αγιον Όρος είναι τό μοναδικόν μεσαιωνικόν θεοκρατικόν κράτος της Εύρώπης.

Μετά τιμής,

Βασίλειος Βαυρομμάτης

Γαλάτσι, ‘Αθήνα

Τί έγιναν οι 500.000 ύπογραφές για τη γλώσσα;

Κύριε Λάμπρου,

‘Η κ. Μαρία Τζάννη επιμένει ότι οι ύπογραφές

για τη γλώσσα είναι 500.000 χιλιάδες, παρακαλώ.

‘Ο κ. Μικρογιαννάκης για άγνωστους λόγους

συζητά με τὸν ἀρχιεπίσκοπο (!) καὶ ἐπιμένει ὅτι ἡ γλώσσα ἀλλάζει με τὴν ἐξέλιξη, ἀρκεῖ νὰ μὴν κόψουμε τὴ ρίζα... Ὅμως ὅταν τὰ κλαδιά εἶναι ἄλλο εἶδος γιὰ ποιά «ρίζα» μιλάει;

Ὁ κ. Παπαθανασίου, ἀντιδήμαρχος Ἀθηναίων, εἶχε ἐπιδώσει 350.000 χιλιάδες ὑπογραφές στοὺς πρόεδρο καὶ ἀντιπρόεδρο τῆς Βουλῆς Κακλαμάνη καὶ Παν. Κρητικό πρὶν τὶς προηγούμενες ἐκλογές

– καὶ τὸ θέμα ἐνταφιάστηκε γιὰ τὰ καλά.

Ἐάν ποτέ τὰ πρωτοπαλλήκαρά μας κάνουν κάτι γιὰ τὴ γλώσσα καὶ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά μας, τότε θὰ χρίσουν ἐμένα Πατριάρχη!

Μετὰ τιμῆς

Ἀγγελικὴ Ρέτουλα

Πειραιᾶς

Ἀπάντηση σὲ ἐπιστολὴ ἐνὸς πρωτοπρεσβύτερου

Κύριε διευθυντά,

Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὸν «Δαυλό» (τ. 238), μετὰ τὴν ὁποία ἔδωσε τὴν ἰδεολογικὴ αὐτοπροσωπογραφία τοῦ ὁ πρωτοπρεσβύτερος κ. Τιμόθεος Χρηστοῦ, ἀναφέρει ὅτι εἶναι πρῶτα χριστιανὸς καὶ κατόπιν Ἕλληνας μετὰ τὴν αἰτιολογία ὅτι γι' αὐτὸν «...ὁ Θεός, πὺν ἀπεκαλύφθη στοὺς Ἑβραίους καὶ σκινωδῶς (;) στὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Σωκράτη δὲν εἶναι τρόπος τοῦ λέγειν ἀλλὰ ὁ δημιουργὸς τῶν πάντων...». Σχετικὰ ἔχω νὰ παρατηρήσω τὰ ἑξῆς: α) τὴν περίοδο τοῦ Βυζαντίου, πὺν οἱ προκάτοχοι τοῦ ἐπηρεάζαν ἅμεσα τὴν κεντρικὴ ἐξουσία, δηλώναν μόνον χριστιανοὶ καὶ διὰ τοῦ στόματος τῶν «πατέρων» τῆς ὀρθοδοξίας χαρακτῆριζαν τοὺς Ἕλληνες «μισερους», «ἀλιτῆριους», «ἀνόσιους», «νοσηρούς», κ.λπ. ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τουρκοκρατίας χαρακτῆριζαν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς μόνον χριστιανούς. β) Ὑπὸ τὶς ἐμπνεύσεις αὐτοῦ τοῦ «ζῶντος θεοῦ» οἱ ἐδραιοχριστιανοὶ διέπραξαν ἀποτροπαικτικὰ πράξεις π.χ. τὰ ἐγκλήματα τῆς ἱερῆς ἐξετάσεως (ἡ ὁποία λειτούργησε πρῶτα στὸ Βυζάντιο), τὶς καταστροφικὰ ἔργα τέχνης, βιβλιοθηκῶν... Ἐπομένως αὐτὸς ὁ Θεός, πὺν ἀναφέρει ὁ πρωτοπρεσβύτερος Χρηστός, πὺν «ἀποκαλύφθηκε πρῶτα στοὺς Ἑβραίους...» καὶ πὺν ἐμπνέει τέτοιες ἀποτροπαικτικὰ πράξεις, εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία, ὁ ἄρχων τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τοῦ φανατισμοῦ.

Γιὰ τὸν Πλάτωνα καὶ τὴν ἑλληνικὴ φιλοσοφία, πὺν ἀναφέρει μετὰ «σεβασμό» στὴν ἐπιστολὴ του, ἔψαλλαν ἀλλὰ ἀκόμα καὶ σήμερα χριστιανικὲς ἐκκλησίαι ψάλλουν (τὴν Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας)

ἀναθεματισμούς («ταῖς πλατωνικαῖς ἰδέαις... ἀνάθεμα τρεῖς»)· ὅπως ἐπίσης ἀφορισμούς ἔκαναν κατὰ πολλῶν ἀξίων τέκνων τῆς Ἑλλάδος (π.χ. τοῦ Ἑμμανουὴλ Ροῖδη, τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη καὶ τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ 1821). Τώρα, προκειμένου νὰ διατηρήσουν τὰ προνόμιά τους, προσπαθοῦν νὰ μᾶς πείσουν ὅτι ἡ ὀρθοδοξία εἶναι συνέχεια τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης καὶ ὅτι ἀγωνίζονται νὰ «σώσουν» τὴν πολιτιστικὴ μας ταυτότητα. Ὅμως ἡ Ὀρθοδοξία δὲν ἔχει καμμιά σχέση μετὰ τὴν ἑλληνικὴ παράδοση καὶ εἶναι προσκολλημένη στὴν ἐβραϊκὴ παράδοση, ἀφοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ δέχεται ὡς ἱερὸ τῆς βιβλίου τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἡ ὁποία, ὡς γνωστὸν, εἶναι γεμάτη ἀπὸ μισελληνικά ἀποσπάσματα. Ἐπίσης, ἐνῶ ἡ παγκόσμια διανοήση στρέφεται στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς, γιὰ νὰ ἀντλήσῃ ὀφέλη ἀπὸ τὴ σκέψη τους, οἱ ἱερωμένοι τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας ἐξακολουθοῦν νὰ τοὺς ἀγνοοῦν σὲ τέτοιον σημεῖο, ὥστε νὰ προτάσῃ ὁ πρωτοπρεσβύτερος Τιμόθεος π.χ. τὸν «ἀπόστολο Παῦλο ἕνα ντι τοῦ Ὁμήρου»!

Ὅμως δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶν οἱ ἱερωμένοι τύπου Τιμοθέου, ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος τοὺς σιτίζει, ἀφοῦ παίρνουν μισθὸ ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ δημόσιο, δηλαδή ἀπὸ τὸ μόχθο τῶν Ἑλλήνων. Ἐως ποτε θὰ θεωροῦν ὡς πατέρες μας τοὺς πατέρες τῶν Ἰουδαίων Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ καὶ ὄχι τοὺς προγόνους μας Πυθαγόρα, Πλάτωνα κ.λπ.;

Μὲ ἐκτίμηση

Στέλιος Τάκας

Φυσικὸς καὶ πτυχιούχος Νομικῆς

Χρησιμώτερον ἀπὸ τὴν παρουσίαν ἐνδόξων γεγονότων

Κύριε διευθυντά,

Σὰς ὁμολογῶ ὅτι ἂν καὶ εἰς ὠρισμένα ἀπὸ τὰ δημοσιευόμενα θέματα τοῦ «Δαυλοῦ» ἔχω ἀντιρροήσεις, γιὰ τὴν μεγίστην πλειοψηφία αὐτῶν ἔχω μόνον θαυμασμό. Πολλάκις δὲ καὶ κατάπληξιν.

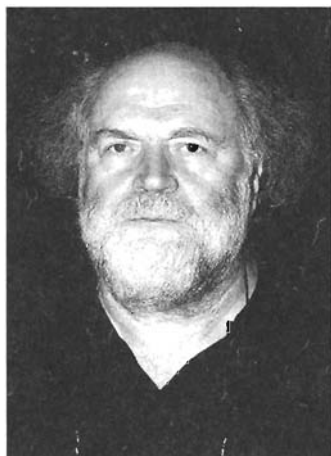
Γενικώτερα εἰς τὸ περιοδικό σας μοῦ ἀρέσει ἡ συνεχὴς ἀποδεικτικὴ προσπάθεια τῆς καταδείξεως τοῦ ἀδιασπάστου τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπὸ τὴν

προοιμωρικὴν ἐποχὴν ἕως σήμερον. Νομίζω, ὅτι αὐτὸ εἶναι χρησιμώτερον ἀπὸ μίαν ἐστὼ καὶ ἐνθερμον παρουσίαν ἐνδόξων γεγονότων ἢ ὑψηλῶν ἐπιτευγμάτων.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλοξενία
Ἀσπασία Κιουμουρτζόγλου

Ἀθήνα

Λόγοι ἐκ βαθέων τοῦ μεγάλου δημιουργοῦ πρὸς τὸ «Δ»:

**ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΕΛΛΑΔΑ:
ΠΡΟΒΛΕΨΗ
ΚΑΙ ΟΡΑΜΑ
ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ
ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ**

«Νὰ ἀποβάλῃ ἡ Ἐκκλησία τὴν Π. Διαθήκῃ»

Ο **ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ** ἀνήκει στοὺς ἐλαχίστους σήμερα Ἕλληνες, ποὺ παράγουν πολιτισμό, μὲ ἔργα τέχνης ποὺ συγκινοῦν ὄχι μόνο τὸ ἑλληνικὸ ἀλλὰ καὶ τὸ παγκόσμιο κοινό. Ἡ ἑλληνικὴ του ψυχὴ, ἔχει τὸ μοναδικὸ χάρισμα νὰ κοινωνῇ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς Φυλῆς του, ποὺ ἀσίγαστες καΐνε στὸ χρόνο, μετατρέποντάς τες σὲ μουσικὴ. Ταυτόχρονα εἶναι ὁ μεγάλος ὁραματιστής. Ὁραμὰ του ἡ οἰκουμενικὴ, ἡ Παγκόσμια Ἑλλάδα, τὴν ὁποία νιώθει νὰ φτάνῃ μὲ γοργὰ βήματα, ἐνῶ καταρρέουν στὴν ὀρμητικὴ ἐπελάσή της ἡ Θεοκρατία καὶ ὁ Δογματισμός. Ὁ μεγάλος συνθέτης σὲ μιὰ ἐκ βαθέων συνέντευξή του στὸ «Δαυλό» ἀποκαλύπτει τὴ νέα τάξη ἀνθρώπων ποὺ γεννᾶται σήμερα, τὸ σύγχρονο Ἑλληνισμό. Τὸν ἀπαρτίζουν ἐκεῖνοι ποὺ σκέπτονται καὶ δημιουργοῦν ἑλληνικά. Αὐτοὶ σύντομα θὰ πάρουν στὰ χέρια τους τὴ σκυτάλη τῆς Ἱστορίας.

Ὁ «Δ» αἰσθάνεται βαθειὰ χαρά, διότι ἓνας μεγάλος δημιουργὸς παγκόσμιας ἐμβέλειας, ὁ Γιάννης Μαρκόπουλος, ἐπικυρώνει μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ του ἀνάστημα ζωτικῆς σημασίας πνευματικὰ ἐφαλτήρια τῆς προβληματικῆς πού κατὰ τὴν τελευταία 20ετία ἀνέπτυξε στὶς σελίδες του τὸ Περιοδικὸ αὐτὸ ὅπως ἡ παγκοσμιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ ἡ ἀνάγκη «ἀπορρωμοποίησης» τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ συγκεκριμένους τομείς, ὅπως ἡ ἀποβολὴ τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης» ἀπὸ τὴ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων, τὴν ὁποία ἀποβολὴ εἶχαμε ζητήσῃ, ὅπως γνωρίζουν οἱ παλαιότεροι ἀναγνώστες μας, ἤδη πρὶν ἀπὸ 9 χρόνια, ἀπὸ τὸ τεῦχος 137 τοῦ Μαΐου τοῦ 1993 μὲ ἀνοιχτὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἐκδότῃ τοῦ «Δ» πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΕΡΩΤΗΣΗ: *Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, κ. Μαρκόπουλε, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἀλλὰ καὶ ἐνρύτερα ἡ ἀνθρωπότητα διέρχονται σήμερα μίᾳ ἐποχῇ - μεταίχμιῳ;*

Γ. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ὁ Ἑλληνισμὸς σ' ὅλη τὴ μακραίωνη πορεία του ἐπέζησε ἄνετα, ζωντάνευε τὶς δυνάμεις τῆς ἐπιδίωξής του καὶ γινόταν ὁδηγῆτρα ἐποχῇ, μὲ ὄχημα τὴ γνώση καὶ τὸ ἐμπόριο. Τὸ ἐμπόριο ὁ Ἑλληνισμὸς τὸ χρησιμοποίησε μέχρι σήμερα ὡς μέσο ἐπικοινωνίας πάντοτε ὅμως μὲ τὴ χρῆση τῆς εἰλικρίνειας καὶ μὲ ὠργανωμένο στόχο. Ἄς θυμηθοῦμε τὴ ρήση τῆς γενιᾶς τοῦ '30, πού ἀποκωδικοποίησε τὸ κορυφὸ ἐλληνικὸ σχέδιο, γιὰ νὰ σωθοῦν τὰ ἔργα καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἑλλήνων στὰ χρόνια τῆς Ἀλωσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως: «Τὰ ἀρχαῖα προϊόντα τέχνης διέφυγαν στὴ Δύση, γιὰ νὰ διασωθοῦν καὶ νὰ γυρίσουν ἐν καιρῷ μαζί μὲ τοὺς τόκους των δηλαδὴ τὰ γεννήματά των». Καὶ εἶναι σωστό. Ἡ Ἀναγέννηση, ἡ Δημοκρατία, οἱ Τέχνες, τὰ πανεπιστήμια καὶ οἱ σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύση καὶ τὴ μελέτη της, τὶς ἀνακαλύψεις καὶ τὰ ἐφευρετικὰ σχήματα δημιουργήθηκαν καὶ ἀνθῆσαν βάσει τῶν διασωθέντων ἀρχαίων ἔργων, κωδίκων μὲ φιλοσοφία, ἱστορία πεπραγμένων, ἀπαρχές σκέψεων, εὐαγγέλια τεχνῶν, διάλογοι καὶ συμπεράσματα συνειρμῶν τῆς πρωτογενοῦς πολυέδρης ἀλήθειας τῶν παμπάλαιων ἐπιστημῶν. Ὅμως ἂς ξαναγυρίσουμε στὸν Ἑλληνισμό, ἀφοῦ ἤδη νοιώθουμε, ὅτι ἄρχισε ὁ γυρισμὸς τῶν προϊόντων – ὅχι μόνο τέχνης – μὲ τὰ γεννήματά τους, γιὰ νὰ γίνῃ πάλι ἐδῶ ἓνα νέο προχώρημα μὲ ἀνασυντάξεις καὶ ἀνασυνθέσεις τοῦ βασικοῦ ὕλικου.

Διὸ φανερὲς δυνάμεις διαθέτει ὁ Ἑλληνισμὸς: Εἶναι ὁ ἦχος, τὸν ὁποῖον μὲ τὰ μέσα ἐπεξεργασίας, πού ἔχει στὴν ἀπώτερη μνήμη του, τὸν μετατρέπει α)

σὲ μουσικὴ («*μουσικὴν ποίει καὶ ἐργάζου*» - Πλάτων), καὶ β) σὲ διάλογο. Εἶναι ἡ δράση, ποὺ μὲ τὴν καθοδήγηση τῆς φαντασίας μετατρέπεται σὲ ἀναρχο (ἔτσι φαίνεται) μηχανήμα νοὸς γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν ἔργων.

Τρίτο στοιχεῖο ἡ κατανόηση τοῦ ἀνθρωπογεωγραφικοῦ εὐρύτερου ἑλληνικοῦ τοπίου, ποὺ εἶναι ἡ συνισταμένη τῆς εἵδησης στὸν Ἑλληνισμό καὶ γίνεται αὐτόματα. Βέβαια πολλὲς φορὲς ἀργεῖ. Τότε ὅμως τὸ ταξίδι εἶναι ἡ μόνιμη ἀπαραιτήτη κίνηση. Ταξιδεύοντας στὰ πέρατα τῆς πλάσης ἔρχεται ἡ σύγκριση τοῦ τοπου σου καὶ τοῦ πνευματικοῦ καὶ ὕλικου ἔχειν σου, μὲ τὰ τοπία καὶ μ' αὐτὰ ποὺ ἔχουν οἱ ἄλλοι κόσμοι καὶ οἱ ἀνθρώποι τους. Αὐτὴ ἡ σύγκριση μᾶς κατευθύνει νὰ ὀργανώσουμε τὴ σκέψη μας στὴ μέτρηση τῆς ζωοποιου ἡλιακτίνης, ποὺ τὰ μόριά της πλέκουν τὸν ἰστό τῆς ἐνέργειας. Οἱ ἀντανεκλάσεις αὐτῆς τῆς ἐνέργειας μᾶς δίνουν νέα ἀνάπλαση παραστάσεων στὴ σκέψη, ἀφοῦ ἀνακαλύπτουμε μέσῳ αὐτῆς τὴ σχέση τῆς ὑπαρξῆς μας μὲ τὸ φανερὸ καὶ ἀθέατο κόσμο.

Τὸ φῶς εἶναι ἡ ἀκατάλυτη σύντροφος τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ καθένας μας μέσα ἐκεῖ καλλιεργεῖ τὴ γνώση καὶ τὴ συμπεριφορὰ του στὴ ζωὴ, τὴ στάση τοῦ «εἶναι» του μὲ ἐπιστήμη, τέχνη, διάλογο καὶ γενεσιουργὸ διονυσιασμό, ὅποτε οἱ καιροὶ σημαίνουν.

Δὲν μπορῶ νὰ συμφωνήσω ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς σήμερα εἶναι στὸ μεταίχμιο. Στατιστικὰ οἱ φίλοι μου λένε, ὅτι εἴμαστε σὲ αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, ποὺ ἐξαιρεῖ πεισιθάντες .... μεμπιμοιρίες, ἐνάμισιν περίπου ἑκατομμύριο Ἑλληνες ποὺ περιμένουν τὶς κατάλληλες συνθήκες, γιὰ νὰ ἐκφραστοῦν. "Αν εἶναι ἔτσι, πιστεύω ὅτι τὸ μεταίχμιο εἶναι παρελθὸν καὶ οἱ εὐοίωνοι δρόμοι τῆς πορείας εἶναι ἀνοιχτοί. Μένουν τώρα οἱ θέσεις γιὰ τὴν πολιτική, τὸν πολιτισμὸ μὲ τὴν εὐρεῖα ἔννοια τῶν ὄρων, τὴν παλινὸρθωση τῆς ἀξιοκρατίας, τὴ στήριξη τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴ νέα πορεία γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ κόσμου καὶ τὰ πλάνη διαβίωσής του μέσα ἀπὸ τὰ νάματα τῆς προαναφερόμενης πολυέδρης ἀλήθειας. Μένει ἡ οὐσιαστικὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ὑποστηρικτὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴ συμμετοχὴ ὅλων μας στὸ σχεδιασμὸ τῶν νέων κοινωνιῶν, μέσα ἀπὸ τὶς πόλεις ποὺ ἀναγεννιοῦνται, πετώντας τὰ ἰδεολογικὰ ἀποφόρια κάποιας χαμένης διεθνικῆς ἀνοιξῆς, ποὺ ἔγινε δίκως αἰτία, πετώντας ..... τὶς ἐπικὲς παραμορφώσεις τῆς δεσποτικῆς καταπίεσης.

Ἡ συνάφεια - ταύτισή τοῦ ἔργου του μὲ τὴν Ἑλλάδα

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ἡ Ἑλλάδα ὡς μήτρα τοῦ πολιτισμοῦ ἐνέπνευσε τὸ ἔργο σας ἢ ἐσεῖς ὡς δημιουργὸς διαπιστώσατε συνάφεια - ταύτιση μαζί της;

Γ. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ: "Ὅπως γνωρίζετε, εἶμαι Κρητικὸς – γέννημα, θρέμμα – καὶ στὴν Κρῆτη σὲ κάθε τοπίο, σὲ κάθε οἰκογένεια καὶ σὲ κάθε ἐπίσκεψη στὶς πόλεις, στὰ χωριά καὶ στοὺς οἰκισμοὺς ἀντανεκλᾶται ὁ ζωντανὸς καὶ πανάρχαιος πολιτισμὸς, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὶς ἀπαρχές τῆς ἱστορίας τῶν κοινωνικῶν δομῶν καὶ τῶν πανανθρώπινων νόμων, ποὺ κυριάρχησαν ὡς θεμελιώδης τομέας στὸν εὐρύτερο ὥρο τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Πάνω σ' αὐτὸν τὸν τομέα δημιουργήθηκε ὡς

ἀναγκαῖο πέλμα ἢ μήτρα τοῦ πολιτισμοῦ, ἢ Ἑλλάδα. Ἡ ἀναγκαιότητα αὐτὴ ἐκτυλίσσεται ὡς κέντρο τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ φύσεως καὶ ἀνθρώπων γιὰ τὸν μό-
νιμο καὶ ἀέναο διάλογό τους. Ὅπως καταλαβαίνετε, ἡ σκέψη εἶχε μιὰ στέρεα
καὶ πολύτιμη σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο τροφοδότηση.

Ἡ ἔμπνευση μὲ τὴν παραγωγή μελωδίας, ρυθμοῦ καὶ ἡ δημιουργία τῶν πρώ-
των τραγουδιῶν μου εἶχαν καθοριστικὴ προέλευση ἀπὸ τὸν ἀνθρωπογεωγρα-
φικὸ κύκλο τοῦ Ἑλληνικοῦ Κόσμου. Στὰ ἔργα «Θησέας», «Ἐλεύθεροι Πολιορ-
κημένοι», «Κονσέρτο - Ραψωδία γιὰ λύρα καὶ ὀρχήστρα», στὴν «Λειτουργία τοῦ
ἽΟρφέα» στὴν «Ἀνα-γέννηση, Κρήτη ἀνάμεσα σὲ Βενετιά καὶ Πόλη», στὴ «Συμ-
φωνία τῆς Ἰασης» (ἀνέκδοσο σὲ C.D.), στὸ «Τραγούδι τοῦ Ἀχιλλέα» καὶ στοὺς
«24 Πυρρίχιους» ἐπικρατεῖ αὐτὴ ἡ συνάφεια μὲ παρὰμετρο τὴν ταύτιση, ὅπως
ἀναφέρετε στὴν ἐρώτησή σας.

Ἄφησα τελευταῖο ἔργο τὴν «Ἰθαγένεια» ποὺ δημιούργησε μαζί μὲ τὸ «Χρο-
νικὸ», τὴν «Θητεία», τὸν «Στρατὴ Θάλασσινὸ» καὶ τὶς «Σειρήνες» σὲ ποίη-
ση Κ. Χ. Μύρη (Γεωργουσόπουλου), Γιώργου Σεφέρη, Μ. Ἐλευθερίου, τοὺς
πρώτους κύκλους, τὶς πρώτες συντροφιές, μὲ αὐστηρὸ ὄρο προμετωπίδας τὴν
Ἑλλάδα καὶ τὸν ζωντανὸ πολιτισμὸ τῆς, ποὺ γεννᾷ τὴ σύγχρονη ἐποχή.

Λυσσαλέες μάχες τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ

ΕΡΩΤΗΣΗ: Διακρίνετε σήμερα σημάδια πνευματικῆς ἀνάκαμψης τοῦ Ἑλλη-
νισμοῦ;

Γ. Μαρκόπουλος: Ὑπάρχουν τεράστιες δυνάμεις, ποὺ δυστυχῶς δὲν προβάλ-
λονται ἀκόμη, ὅπως ὅλοι μας θὰ θέλαμε. Δυνάμεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ποὺ μᾶς
ὁδηγοῦν σὲ μιὰ ἀνάκαμψη τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος σὲ παγκόσμια κλίμακα.
Προβλέπω ὅτι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ θὰ δώσουν σύντομα λυσσαλέες μάχες
γιὰ μεταβολὴ τῆς νέας ζωοποιοῦ ἐλληνικῆς πορείας, ἀλλὰ θὰ εἶναι ὅλες μάταιες
στὸ τέλος. Τὸ τοπίο κάθε τόσο θὰ ξεκαθαρίζη. Ἀκόμη καὶ στὶς λεπτομέρειες. Με-
ταφέρω ἐδῶ ἓνα μικρὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Γιώργου Σεφέρη
«Ἐξὶ νύχτες στὴν Ἀκρόπολη» («ὅλα τὰ πρόσωπα εἶναι πλάσματα τῆς φαντα-
σίας», σημειώνει ὁ ποιητής).

“

Τρίτη νύχτα, σελίδα 111

Στὸν Κεραμεικὸ τὰ μάρμαρα ἦταν χλωμὰ κάτω ἀπὸ τὸ χαμηλὸ οὐρανό, ἀπό-
μακρα. Μόνο ἐκεῖνο τ' ἀψηλὸ σπίτι... κρατοῦσε ἀκόμη μιὰ πνευματικὴ γερο-
ντικὴ ζωντάνια.

Ἡ Σαλώμη μ' ἀκολουθοῦσε. Ἐνῶσα τὴ σιωπὴ μας ἀσήκωτη:

– Ἐδῶ, κάποτε, οἱ κοπέλες θὰ διάβαζαν Παπαρηγόπουλο μὲ τὰ δάκρυα στὰ
μάτια, τῆς εἶπα.

– Ποιὸς εἶναι αὐτός; μὲ ρώτησε

– «Μέλλον: λέξεις σημαίνονσα τὴν ἔλλειψιν παρόντος», τῆς ἀποκρίθη-
κα· ἔτσι ἔγραφε.

Γέλασε χωρὶς κέφι. Ἐνας μορτάκος τριγύριζε στήνοντας ξόδεργες γιὰ τὰ

σπουργίτια.

– Ρώτησέ τον, τῆς εἶπα, μπορεῖ νὰ ξέρῃ ποιὸς κατοικεῖ τώρα σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι.

Καλοπροαίρετα προχώρησε καὶ τὸν ρώτησε.

– 'Υπαλλῆλοι, εἶπε ὁ μικρὸς κι ἔφυγε.

– Υπαλλῆλοι, ξαναεἶπε ἡ Σαλώμη ἀδιάφορα.

Ἔπειτα, χωρὶς εἰρμό καὶ χωρὶς νὰ μὲ κοιτάξῃ:

– Τὴν ἀγαπᾷς, τὴν Ἑλλάδα σου.

– Δὲν ξέρω, τῆς εἶπα, ἂν αὐτὸ εἶναι ἀγάπη ἢ μιὰ ἀντιδικία μὲ τὴν ὑπερηφάνειά μου.

– Ἡ ὑπερηφάνεια, εἶπε, αὐτὸς εἶναι ὁ μεγάλος κίνδυνος, ἂν... »

Μὲ τὸ παράδειγμα αὐτὸ θέλω νὰ ἐντοπίσω τὸ πῶς ἡ γεννιὰ τοῦ '30 περνοῦσε τὴν Ἑλλάδα μέσα ἀπὸ λεπτὲς ἐκφράσεις καὶ μιὰ διαλεκτική, πὺν περιεῖχε ἔντονο τὸ θέμα τοῦ αὐτοσεβασμοῦ μεταξὺ ἀνθρώπων μὲ τελείως διαφορετικὲς πολιτιστικὲς κατευθύνσεις μέσα σ' ἓνα γραφειοκρατικὸ κατεστημένο γεμάτο ὑπαλλήλους, ὅπου τὰ μάρμαρα εἶναι χλωμὰ καὶ ἡ ζωντάνια γεροντική ἀλλὰ πεισματική.

«Νέα τάξη» ὁ Παγκόσμιος Ἑλληνισμός

ΕΡΩΤΗΣΗ: Τὸ «ἐλλαδεμπόριο» σήμερα, ἡ δῆθεν ἐπιστροφή στὴ «μόδα» τῆς Ἑλλάδας, μήπως ἐκπορεύεται ἀπ' τὸν ἀνθελληνισμό;

Γ. Μαρκόπουλος: Μιὰ νέα τάξη ἀνθρώπων γεννᾶται σήμερα: εἶναι ὁ παγκόσμιος Ἑλληνισμός. Μὲ τὴν ἄνοδο τῆς νέας τάξης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, λίγο πολὺ θὰ τὴν ὀνομάσω «μετααστική», καὶ τὴν ἀφύπνιση γιὰ τὴ χρήση τῶν ζωντανῶν στοιχείων τοῦ ἀπώτερου καὶ νεώτερου πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων, μιὰ μεγάλη μερίδα τῆς οἰκουμενικῆς κοινότητος ἄρχισε τὸ ἐμπόριο τῆς Δημοκρατίας, τῆς Φιλοσοφίας, τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς Ἐπιστήμης: τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς μεγάλης κληρονομιάς. Ὅσον ἀφορᾷ στὰ νεοελληνικὰ ἔργα, μπορεῖς νὰ τὰ ἔχῃς, ἂν ψάξῃς κάτω ἀπὸ τὴ μύτη τῶν καναλιῶν καὶ τῶν Μ.Μ.Ε. τοῦ ἀνθελληνισμοῦ.

Δυστυχῶς τὸ ἐλλαδεμπόριο ἀνθεῖ, ἀφοῦ ὁ μεταμοντερνισμὸς παρήκμασε, ὁ ὑπαρκτὸς σοσιαλισμὸς ἀνακάλυψε τὴ γέννησή του ἀπ' τὸ χριστιανισμό, πὺν μὲ τὴ σειρά του περνᾷ μεγάλη κρίση, ὅπως γνωρίζουμε. Ὁ πολυπολιτισμὸς θέλει τὴ φλούδα τοῦ ὑπέροχου γιὰ τὸν ἀνθρώπο ἐλλαδικοῦ πολιτισμοῦ, γιὰ νὰ διακοσμίῃ τὴ διτρίνα του.

Οἱ ξένες ἑταιρίες δίσκων ἔχουν ἐφεύρει μουσικὰ σκουπίδια, πὺν τὰ πετοῦν στὸ ἱερὸ πρόσωπο τῆς νεοελληνικῆς δημιουργίας, λασπολογώντας καὶ χυδαιοποιώντας ὅτι ἔχει ρίζα ἀνθεκτικότητας καὶ γνησιότητας. Εἶναι καιρὸς νὰ μελετήσουμε τὴν καταγωγή καὶ τίς ἐννοίες τῶν λέξεων, ὥστε ν' ἀντέξουμε αὐτὴ τὴν καταιγίδα πὺν ἔχει γιὰ ὅπλο τῆς τὴν εἰκονικὴ παραπλάνηση καὶ τὸ ἐμπόριο τῆς φτηνείας καὶ τῆς ἀνειλικρίνειας π.χ.: ἡ θέα γεννᾷ τὸν Θεὸ καὶ ἡ «ἴαση», δηλ. ἡ θεραπεία, οἱ γιατροὶ τῆς, ἀντανανγκοῦν τὸν «Ἰάσονα», τὸν «Ἰησοῦ» καὶ ἄλλους θε-

ράποντες τῶν ἀρχαίων καὶ ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Ἡ Ὁρθοδοξία κατέστρεψε, οἱ Ἴταλοι διέσωζαν

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ὁ χριστιανισμός, ὅπως καὶ κάθε διεθνισμός, δύναται νὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν Ἑλλάδα;

Γ. Μαρκόπουλος: Ἡ οἰκουμενικότητα τῆς ἑλληνικῆς κοινότητας ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα δὲν σημαίνει ὅτι ὅποιαδήποτε θρησκεία, ποῦ ἡ διεθνικότητά της τὴν οὐδετεροποιεῖ ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ ἐνδιαφέροντα τῶν χωρῶν ποῦ ἔχει ἐπικράτεια, ἀντιγράφει ἢ μιμεῖται τὴν οἰκουμενικότητα τῆς ἑλληνικῆς προτάσεως γιὰ τὴ διαδίωση, τὴ δημοκρατία, τὸν πολιτισμό. Ὁ χριστιανισμός καὶ ἰδιαίτερα ὁ λεγόμενος ὀρθόδοξος, ὁπότε ταυτίστηκε μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἐγινε καθ' ὑπέρβαση τῶν νόμων του, μὲ τὴν προσωπικὴ θέση ἐμπνευσμένων Ἑλλήνων, ποῦ ὑπῆρχαν σὲ ἱεραρχικὲς θέσεις (Παπαφλέσσας, Διάκος).

Ὁ χριστιανισμός στὴν Ἑλλάδα ἔκανε πολλὰ καὶ ἀνεξήγητα κακά. Ἀκρωτηρίασε ἀγάλματα, μὲ μανία γκρέμισε ναοὺς, ἔκανε ἐπεμβάσεις σὲ ἀρχαῖα κείμενα· σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ γειτόνισσα Ἰταλία, ὅπου ὁ χριστιανισμός ἐκεῖ διέσωσε ἀκόμη καὶ τὰ ρωμαϊκὰ ἀγάλματα - ἀντίγραφα φυσικὰ τῶν ἑλληνικῶν.

Βέβαια, τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ χιλιάδες ἀποσπάσματα σὲ παπύρους, περγαμνὲς κ.λπ. πολλοὶ Ἕλληνες ποῦ «ὑπαλληλικά» ὑπηρετοῦσαν τὴν ὀρθοδοξία, διαφύλαξαν τὸ πνεῦμα καὶ τὰ ἔργα μὲ κίνδυνο ἀκόμη καὶ τὴ ζωὴ τους. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ Εὐριπίδης στὶς «ἐρειπωμένες» Βάκχες του ἀφήνει νὰ ἐννοηθῇ κάτι τὸ τρομερό: ὅτι κάθε θρησκεία ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴ δολοφονία, στὸν πόλεμο, στὴ βία.

Ἡ Ὁρθοδοξία στὸ κοντινὸ παρελθὸν ἔκαμε κινήσεις δυνατὲς, πλησιάζοντας θέσεις καὶ ἰδεολογήματα σύγχρονα, ἐπομένως ἑλληνικά.

Ἀναμένεται στὴν αὐγὴ αὐτῆς τῆς χιλιετίας νὰ κἀνὴ διορθωτικὲς κινήσεις, καταργώντας τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ποῦ τόσα ψέματα δίδαξε στὰ ἑλληνόπουλα στὰ σχολεῖα. Ὡς γίνῃ αἰρετικὴ ἡ ὀρθοδοξία στὴ χώρα μας, κόβοντας ἔτσι ἓνα μέρος τοῦ παράλογου διεθνισμοῦ της καὶ προσθέτοντας μία κίνηση συμφιλίωσης μὲ τὸν ἑλληνισμό.

ΕΡΩΤΗΣΗ: «Σκοτώνω τὴν μήτρα καὶ κρατῶ τὴν κόπια», εἶναι ἡ τακτικὴ τοῦ Σιωνισμοῦ ἐναντι τοῦ Πολιτισμοῦ, ὅπως ἔχετε δηλώσει. Αὐτὸ, βέβαια, θὰ ἰσχύει πρωτίστως γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό;

Γ. Μαρκόπουλος: Πιστεύω ὅτι τὰ τελευταῖα δέκα χρόνια ἡ παιδεία μπῆκε στὸν ἀληθινὸ ἀγωνιστικὸ της δρόμο. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι οἱ γνήσιοι Ἕλληνες πολῖτες ἀρχίζουν νὰ παίρνουν στὰ χέρια τους τὴν ὑπόθεση τῆς παιδείας. Πρῶτο μέλημα, νὰ ἐνημερωθοῦμε γιὰ τὴ δράση τῶν παραθρησκευτικῶν διεθνῶν οργανώσεων, γιὰ τὴ δράση τῶν παρακρατικῶν παγκόσμιων κυκλωμάτων τῆς παραπλανητικῆς εἰδησεογραφίας καὶ μὲ τὴ σειρά μας νὰ ἐνημερώσουμε τὸν ἑλληνικὸ κόσμο γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς «μήτρας» τοῦ πολιτισμοῦ μας μὲ τὰ ἔργα του καὶ τὴν

ΑΛΦΑΒΗΤΟ
— ΦΘΙΝΚΕΣ
— ΚΑΔΜΟΣ

ΔΑΥΛΟΣ

ΑΡΧ. 800

ΝΑ ΑΠΟΒΛΗΘΗ Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Έργο του 11.000-10.000 πρὸ Χριστοῦ
τὰ «ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ» τοῦ Ὀρφέως

ΕΤΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

137

ΜΑΪΟΣ 1993

Φωτοτυπία τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ τεύχους τοῦ Μαΐου 1993 (137) τοῦ «Δ», ὅπου δημοσιεύθηκε ἡ ἀνοιχτὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἐκδότη του πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὴν ὁποία ἐξητεῖτο (γιά πρώτη φορά μέσα στίς δύο χριστιανικὲς χιλιετίες) ἡ ἀποβολὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπὸ τὴ θρησκεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ἀπομάκρυνσή μας ἀπὸ τὸ λαϊκίστικο ἀντίγραφο, τὴν νοθευμένη κόπια. Εἶναι γεγονός, ὅτι τὸν τελευταῖο καιρὸ θλέπουμε μία ὑπερβολικὴ δράση – ἴσως νὰ εἶναι τοῦ σιωνισμοῦ, ὅπως ἀκούγεται – ἀγνώστων κυκλωμάτων ἀκόμη στὴ χώρα μας στὸν τομέα ἰδιαίτερα τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς, ὅπου παράγονται καὶ προωθοῦνται (ἀκόμη καὶ πειρατικά) ἑκατοντάδες χιλιάδες κόπιες – ἀντίγραφα σὲ C.D., ὅπου ἀπὸ τὰ γνήσια, τὰ ἀληθινὰ ἀφαιροῦνται οἱ δομές τῆς μελωδίας τῆς ποιήσης, δηλαδὴ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐλληνικότητος καὶ διοχετεύονται ἔτσι στὸ κοινό. Ὅμως, πρᾶγμα περιέργο, ἐνῶ προβάλλονται ὑστερικά, μαζί μὲ τοὺς ψευδοτραγουδιστάδες καὶ τὶς συναφεῖς σκουπιδομουσικὲς ἀπὸ τὰ περισσότερα τηλεοπτικὰ μέσα, περιοδικὰ κ.λπ., δὲν ἔχουν πωλήσεις ἀνάλογες μὲ τὸ χρῆμα ποὺ διαθέτουν γιὰ νὰ τὰ ἐπιβάλλουν οἱ δισκογραφικὲς ἐταιρίες, μὲ ἀποτέλεσμα πολλὲς ἀπ' αὐτὲς νὰ αὐτοδιαλύωνται ἢ νὰ δηλώνουν ἔλλειμμα. Μήπως τὰ ποσοστὰ τῶν πωλήσεων μεταφέρονται ἀπὸ τὰ γνήσια στὰ κάλπικα;

ΕΡΩΤΗΣΗ: *Πόσο ισχυρὸς εἶναι σήμερα ὁ μισελληνισμὸς στὴν Ἑλλάδα, κ. Μαρκόπουλε;*

Γ. Μαρκόπουλος: Ἦταν πρὶν ἀπὸ κάμποσα χρόνια. Τώρα ἀρχίζει νὰ ξεθωριάξῃ. Διατηρεῖται σημαντικὰ στὶς τάξεις τῆς πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς ἐξουσίας. Ὅχι ὅμως ὅπως παλαιότερα.

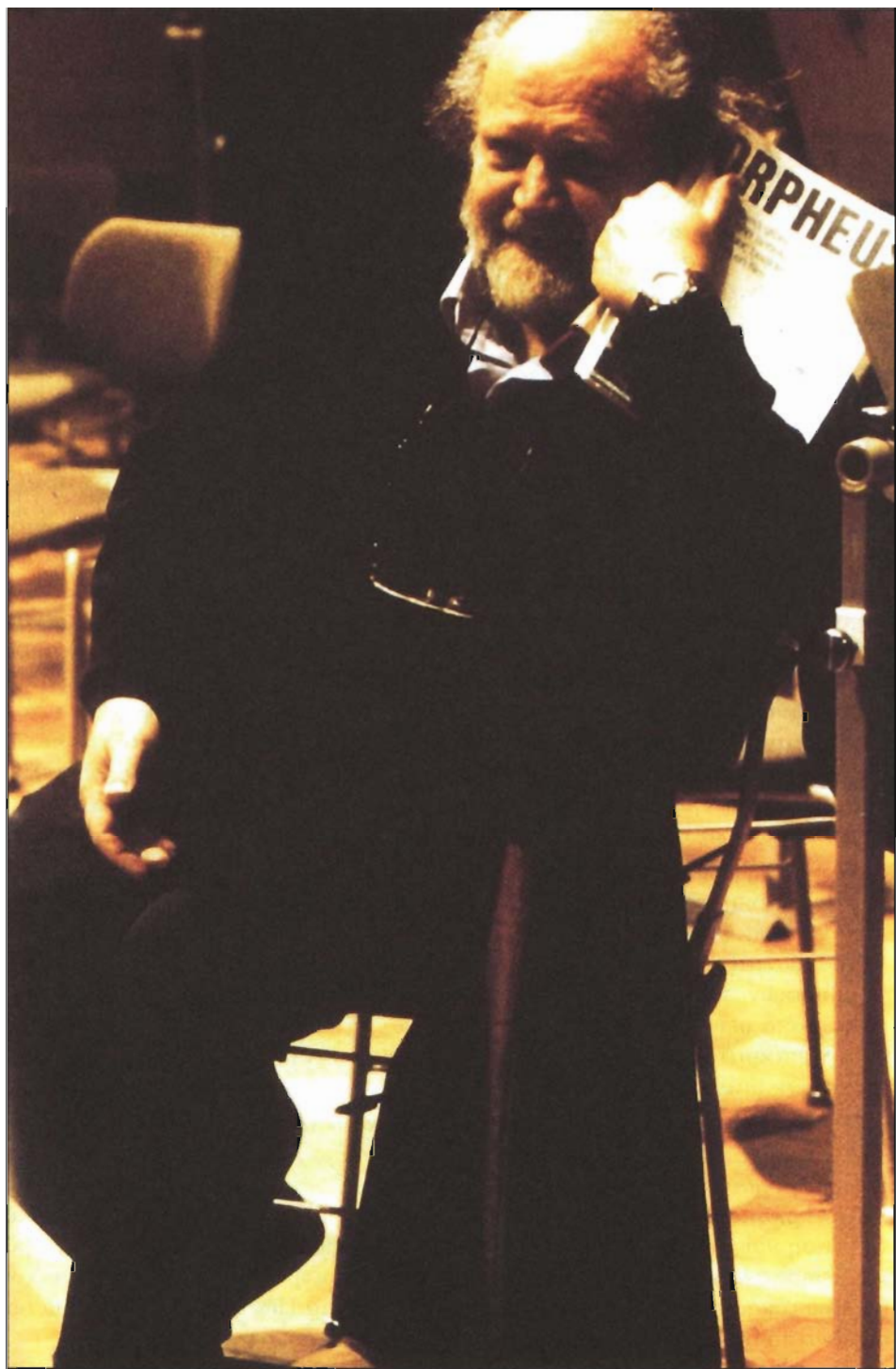
Ὅσο ὑπάρχει ρωμιοσυνισμὸς, δὲν γίνεται ἀλλαγὴ

ΕΡΩΤΗΣΗ: *Τὸ Ρωμαίικο πῶς οἷς φέρεται προσωπικά;*

Γ. Μαρκόπουλος: Ὅσο ἡ λέξις «ρωμαίικο» καὶ τὰ συνακόλουθα ὑπάρχουν ἀκόμη στοὺς διαλόγους τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅσο τὸ Ρωμαίικο ἔχει δύναμη νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ ἰδεολογικὸ του σχῆμα, ἡ ἀλλαγὴ δὲν ἦρθε ἀκόμη. Ἡ συμπεριφορὰ ἀπέναντί μου καὶ ἀπέναντι στὸ ἔργο μου, ὠρισμένες φορὲς μὲ τὴ σύμπραξη ἀσπόνδων συναδέλφων μου, ἔφτασε σὲ ἄκρα. Εὐτυχῶς οἱ φίλοι μου Ἕλληνες καὶ ξένοι φίλοι τῆς μουσικῆς μου, ἐπεμβαίνουν κάθε τόσο γιὰ τὴν προβολὴ τῶν ἔργων μου καὶ τὴ συμμετοχὴ μου μὲ συναυλίες στὸ ἐλληνικὸ κοινὸ καὶ σὲ χώρες τῆς Εὐρώπης. Στὶς Η.Π.Α. ἔχω καιρὸ νὰ δώσω συναυλίες καὶ νὰ ἐπικοινωνήσω καὶ μὲ τὸν ἐκεῖ Ἑλληνισμό, ποὺ πραγματικά, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὰ γράμματα ποὺ παίρνω, ζητοῦν ἐπιμόνως τὴν παρουσίαν μου ἐκεῖ σὲ συναυλιακὲς παραστάσεις. Ἐχει ὑποστῇ ὁ ἀπόδημος Ἑλληνισμὸς τὰ πάνδεινα, γιὰ νὰ ξεχάσῃ τὴν καταγωγὴν του, τὴ δύναμιν ποὺ διαθέτει στὸ D.N.A. του. Ἀθλιότητες, ψέματα, λαϊκίστικα μουσικὰ σκουπίδια, πολιτικάντηδες διαλαλοῦν ἀνθελληνικὲς προαματίες, διοχετεύοντας τὴν ἀμάθεια καὶ τὴ φιλοσοφία τοῦ τοιφτεντέλι, καὶ τῶν χορῶν τῆς παρακμιακῆς, τῆς κομματικῆς χυδαιολογίας.

Ἐπανελλημμένως μὲ ἀφαιροῦν ἀπὸ τὸ πολιτιστικὸ καὶ σημαῖνον «γίγνεσθαι» τῆς πατρίδος μας· καὶ πρέπει κάθε τόσο νὰ ἐφευρίσκω τρόπους γιὰ τὴ συμμετοχήν μου καὶ νὰ γίνωνται διαμαρτυρίες, γιὰ νὰ πῶ τίς ἀπόψεις μου καὶ νὰ προτείνω τίς λύσεις ποὺ ἔχω, γιὰ νὰ θυγῶμε ἀπὸ τὰ ἀδιέξοδα ὅπου μᾶς ἔχουν βάλει ὠρισμένα ἀνθελληνικὰ κυκλώματα.

ΕΡΩΤΗΣΗ: *Πιστεύετε ὅτι στὸ μέλλον, στὸ ἄμεσο μέλλον, ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτι-*

Γιάννης Μαρκόπουλος, μιὰ «ζωντανή δόξα» τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος.

σμός θα φέρη τὸ τέλος τοῦ θεοκρατικοῦ ἀνθρώπου, φέροντας ταυτόχρονα τὸν ἐλεύθερο ἄνθρωπο στὸ προσκήνιο;

Γ. Μαρκόπουλος: Πιστεύω σύντομα σὲ μιὰ ἀνθοφορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀφοῦ ἡ ὥρα ἐχειπλησιάσει καὶ διότι ὅλοι οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν πλέον προτάσεις γιὰ μιὰ νέα διαβίωση τοῦ κόσμου. Ἐδῶ χρειάζεται ἡ προσοχή, ἡ ἐπικοινωνία μεταξύ μας καὶ προπαντὸς ἡ στήριξη τῶν ἔργων μας καὶ ἡ συμμετοχή μας σὲ ὅλα τὰ κέντρα ποὺ ὁδηγοῦν τὸν ἑλληνικὸ κόσμο στὶς σχέσεις του τὶς διεθνικὲς καὶ τὶς ἀναγκαῖες συμμετοχές.

Σὲ 6 μῆνες τὸ βιβλίο του: «Ἐπιστροφή στὸ Μέλλον»

ΕΡΩΤΗΣΗ: *Κύριε Μαρκόπουλε, τὸ σύνθημά σας «Ἐπιστροφή στὶς Ρίζες τοῦ Μέλλλοντος» φαίνεται ὅτι μετὰ ἀπὸ 30 χρόνια κερδίζει τώρα τὸ χαμένο του ἔδαφος. Δὲν σκεφθήκατε νὰ τὸ ὑποστηρίξετε μὲ ἓνα δοκίμιο, ἓνα βιβλίο;*

Γ. Μαρκόπουλος: Ἐπιστροφή στὶς Ρίζες, σημαίνει σχεδιασμός τοῦ μέλλοντος μὲ «στοιχεῖα ἀπὸ τὶς ἀφθαρτες πηγές τῆς παράδοσης σὲ συνδυασμὸ μὲ ἐπιλεγμένες σύγχρονες πληροφορίες τέχνης, ἐφ' ὅσον διαθέτουμε γνώση, ταλέντο καὶ χαράκτηρα. Πρὶν ἀπὸ 35 χρόνια, ποὺ ξεκίνησε αὐτὴ μου ἡ πρόταση ὡς κίνημα τέχνης, βρῆκε ἐμπόδια καὶ χλευασμό. Ἐδῶσα συνεντεύξεις, ἔγραψα ἄρθρα, βρῆκα ὁμοϊδεάτες καὶ προχωρήσαμε. Μέσα στὴ 10ετία τοῦ 1970 σχεδὸν ὅλος ὁ ἑλληνικὸς πνευματικὸς κόσμος καὶ οἱ πόλεις ἔλεγαν τὴν καταγωγή τους καὶ ἔψαχναν τὶς ρίζες τῆς ταυτότητάς τους. Ἀρχισε μιὰ δυναμικὴ πορεία μὲ τὰ ζωντανὰ μέρη τῆς παράδοσής μας. Τὰ «Ριζίτικα» κτύπησαν τὴν χουντικὴ ἐξουσία καὶ οἱ συναυλίες μας διωχέτευσαν μιὰ νέα κίνηση Τέχνης αὐστηρὰ Ἑλληνική, ποὺ πέρασε ὡς πρώτη ἀνοιξὴ στὸ κοινὸ μας.

Ἀρχισε ἡ μελέτη μὲ μιὰ νέα ματιὰ στὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τοὺς προσωποκρατικούς. Σήμερα ἡ Ἐπιστροφή στὶς Ρίζες εἶναι μιὰ βάση γιὰ τὴν «ἐθνικὴ μουσική», ποὺ, ἐνῶ ξεκίνησε καλὰ, δυστυχῶς τώρα τελευταῖα τσουβαλιάζει τὶς μουσικὲς τῶν λαῶν στὰ σώματα ψευτοσυνθέσεων μέτρων μουσικῶν. Ἡ «Ἐπιστροφή στὶς Ρίζες» ὅμως παίζει μεγάλο ρόλο στὰ πρωτοποριακὰ ρεύματα Τέχνης στὶς Η.Π.Α. καὶ τὴν Εὐρώπη, μὲ πυρῆνα δέβαια τὴν ἐπικρατοῦσα παγκόσμια ἑλληνικὴ διαλεκτικὴ. Βέβαια σὲ 6 μῆνες θὰ ὑπάρχει βιβλίο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: *Ἀπὸ τὴ δημιουργία τοῦ «Χρονικοῦ» τὸ 1969, ποὺ ἔχει χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπανάσταση στὸ χωρὶ τῆς Μουσικῆς καὶ μέχρι σήμερα ποιούς πνευματικούς δρόμους βαδίσατε;*

Γ. Μαρκόπουλος: Ἡ διαδρομὴ μου εἶναι πνευματικὴ καὶ ἄρρηκτα δεμένη μὲ τὴ θέαση καὶ τὴ μέθεξη τῆς συμπαντικῆς ιδέας καὶ δράσης, ὅπως ἀναπτύχθηκε καὶ ἄφησε ἀνοιχτὲς προοπτικὲς ὁ Ἑλληνισμός. Ἔτσι ἡ «Λειτουργία τοῦ Ὁρφέα», ὁ «Ἐρωτόκριτος», οἱ «Πυρρίχιοι» καὶ ἡ «Ὀδύσεια Πάντα», ποὺ ἐτοιμάζω τώρα εἶναι τὰ σημερινὰ τοπία τῆς διαδρομῆς μου.

Παν. Α. Κουβαλάκης

νε. Σαπφώ

Ἡ Σαπφώ τοῦ Σκαμανδρωνύμου καὶ τῆς Κλεΐδος γεννήθηκε στὴν Ἐρεσσό τῆς Λέσβου περὶ τὸ 615 π.Χ., ἀλλὰ ἐξήσε στὴν Μυτιλήνη, ὅπου εἶχε ἰδρύσει σχολὴ καλλιέργειας τῶν γυναικείων ἀρετῶν, τὴν ὁποία εἶχε ἀφιερώσει στὶς Χάριτες καὶ τὶς Μοῦσες, τὶς οὐράνιες αὐτὲς ὀντότητες ποὺ προστατεύουν τὴν ποίηση, τὴν μουσικὴ καὶ τὸν χορό, ἐνῶ παράλληλα παρέχουν τὴ δυνατότητα στοὺς εὐνοούμενους τους νὰ μετέχουν τῆς θεϊότητος. Ἡ μέθεξι αὐτὴ καθιστᾷ τὴν ποιήτρια ὑπερήφανη καὶ δυνατὴ, διότι πέραν τῆς προσωπικῆς τῆς ἀθανασίας τῆς παρεῖχε τὴ δυνατότητα ν' ἀφαιρῇ ἀπ' τὰ ὄντα τὸ ἐνδύμα τοῦ θνητοῦ καὶ ἐφήμερου καὶ νὰ τὰ μεταβάλλῃ σὲ αἰώνια καὶ ἄξια μνήμης.

Τὸ ἥρωϊκὸ ἰδεῶδες ἐπεδίωξε καὶ μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ Μυκηναϊκοῦ Πολιτισμοῦ, μιὰ ἐποχὴ ποὺ σηματοδεύθηκε ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῆς τυραννίδος ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως ἀφ' ἑτέρου. Τὴν ἐποχὴ τῆς Σαπφούς οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες ζοῦσαν πιά διὰ μέσῳ τῶν μύθων οἱ ὁποῖοι ἐμπλοντίζονταν διαρκῶς μὲ τοπικοὺς θρύλους καὶ ἄσματα, ποὺ ἀπαγγέλλονταν ἢ τραγουδιοῦνταν κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἀγῶνων. Οἱ ἀγῶνες ἀποτελοῦσαν ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῶν τοπικῶν ἐορτῶν καὶ πανηγύρεων, ἀφοῦ παρεῖχαν τὴ δυνατότητα στοὺς νέους καὶ τὶς νεάνιδες νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀρετὴ τους, ποὺ γιὰ μὲν τοὺς ἄνδρες ἦταν ἡ γενναϊότητα, ἡ ἠθικὴ εὐπρέπεια, ἡ ἀριστοκρατικὴ συμπεριφορὰ καὶ ἡ ἐκλεπτυσμένη παιδεία, ἐνῶ στὶς γυναῖκες τὴ θέση τῆς γενναϊότητος κατεῖχε ἡ λαμπρὴ ἀνταύγεια τοῦ προσώπου, ἡ ὥραιότητά καὶ ἡ χάρη στὸν δηματισμὸ καὶ τὸν χορό. Ἴσως ἔχουν δίκιο αὐτοὶ ποὺ θεωροῦν τὴν ἐξορία ὡς φίλη τῆς ποιήσεως. Ἡ Σαπφώ, ἐξόριστη στὴν Σικελία, κατέκτησε τὸν σεβασμὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μ. Ἑλλάδος τόσο ὡς ποιήτρια ὅσο καὶ ὡς ἄνθρωπος. Στὴν ἐξορία τῆς ἐνοιθε ὡς ἐκπρόσωπος τῆς συλλογικῆς εὐθύνης τοῦ γένους τῆς, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς συλλογικῆς εὐθύνης τοῦ γένους τῆς, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἥθους καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν συμπατριωτῶν τῆς. Τὰ ποιήματά τῆς ὕμνου «τὰ χρυσὰ ἄνθη τῶν νησιῶν τῶν Μακάρων, ποὺ ἀναδύουν μιὰ μοναδικὴ λάμψη καὶ εὐωδία». Γράφει στὴ γλῶσσα τοῦ τόπου τῆς, τὴν λεσβιακὴ – αἰολικὴ διάλεκτο, ἡ ὁποία ὡστόσο δὲν γίνεται καθόλου ἐμπόδιο στὴ διάδοση τῶν ποιημάτων τῆς τόσο στὴν Ἀθήνα ὅσο καὶ στὸν εὐρύτερο ἑλληνικὸ χῶρο. Τριακοντούτης – ἔχει πιά καθιερωθῇ ὡς ποιήτρια – δέχεται τὴν πρόσκληση τοῦ Πιττακοῦ – ὁ ὁποῖος τῆς χάρισε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποιητῆς τῆς – καὶ ἐπιστρέφει στὴν πατρίδα τῆς.

Στὸ Παρθενᾶγωγεῖο, ποὺ ἰδρυσε, καταφθάνουν μαθήτριες ἀπ' ὅλο τὸν ἑλληνικὸ κόσμο ὅπως ἡ Ἀνακτορία ἀπὸ τὴν Μίλητο, ἡ Γογγύλα ἀπ' τὸν Κολοφῶνα, ἡ Εὐνίκια ἀπὸ τὴν Κύπρο, ἡ Μνασιδίκα ἀπὸ τὴν Φώκαια, ἡ Τελέσιππα, ἡ Γυριννώ, ἡ Ἀτθίς καὶ ἡ Ἰράννα. Διδάσκονται ποίηση, μουσικὴ καὶ χορό, προπάντως ὅμως τρόπους σκέπτεσθαι καὶ συμπεριφορᾶς. Ἡ Σαπφώ τὶς μαθαίνει νὰ ζοῦν κατὰ φύσιν καὶ ἐλεύθερες νὰ χαίρωνται τὸν κόσμον τοῦ Ὠραίου, τοῦ Ἀπαστράπτοντος καὶ τοῦ Ἐξωραϊστικοῦ. Ὡς πρότυπα τοὺς παρέχει τὶς Μοῦσες καὶ τὶς Χάριτες, ποὺ ἀπερίσπαστες ἀπὸ ἔγνοιες καὶ στενοχώριες τραγουδοῦν καὶ χορεύουν στοὺς κύκλους τῶν Ὀλυμπίων. «Οἱ θεοὶ ἐπαινοῦν τὸν ἀδάκρυτο· δὲν ταιριάζουν οἱ θρήνοι στὸ σπίτι τῶν σοφῶν· σὲ μᾶς αὐτὰ δὲν στέκουν» (ἀποσπ. 109 d).

«Ἐρως δ' ἐτίναξέ μοι φρένας, ὡς ἄνεμος κατ' ὄρος δρύσιν ἐμπέτων. (= Ὁ ἔρωτας

μοῦ συντάραξε τὸν νοῦ, σὰν ἄνεμος ποὺ πέφτει στὰ δένδρα τοῦ θουνουῦ· ἀπόσπ. 47). Ὁ Ἐρωτας τῆς Σαπφoῦς ἀποτελεῖ μιὰ ἀπ' τὶς ἀρχαῖκές, δημιουργικὲς δυνάμεις, ποὺ προσδιορίζουν καὶ διαμορφώνουν τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμον· εἶναι ὅμως καὶ ἡ ὁρμὴ ποὺ ἔχει ἡ ἀνθρώπινη φύση νὰ ξεπεράσῃ τὸν ἑαυτὸ της, νὰ ἐντοπίσῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ ὠρισμένες ἀξίες, ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ὁλοκλήρωσή της. Εἶναι ἐνσωματωμένος στοῦ κοινωνικοπολιτικοῦ πλαίσιο ὡς παιδαγωγικὸς ἔρωτας, ὅπως ἀκριβῶς μᾶς τὸν περιγράφει τὸ «Συμπόσιον». Ἡ ποιήτρια ὁμιλεῖ «ἀνοιχτὰ» περὶ ἔρωτος, διότι δὲν ἔχει τίποτε ἀπολύτως νὰ φοβηθῇ, ἀφοῦ τυγχάνει τῆς γενικῆς ἀποδοχῆς καὶ ἐγκρίσεως. Ὁ Ἡσίοδος χαρακτηρίζει τὸν Ἐρωτα «λυσιμελῆ»· «ἀμάχανο» ἢ ποιήτρια, ἀφοῦ καμιά μηχανὴ ἢ δύναμη δὲν μπόρεσε ποτὲ νὰ τὸν νικήσῃ. «Ὁμοια θεοῦ μοῦ φαίνεται ἡ θωριὰ τοῦ ἀνδρᾶ· κείνουν· στοῦ κοίταγμά του ἡ καρδιά μου λιώνει... στεγνώνει τὸ στόμα μου, σπάζει ἡ φωνή μου, θαμβώνουν τὰ μάτια μου, τ' αὐτιά μου βουίζουν...» (ἀπόσπ. 31). Ἐδρῖσκε ἄραγε ὁ σαπφικὸς ἔρωτας τὴν σωματικὴ του ἐκπλήρωση; Ἀπὸ τὰ κείμενα – κι αὐτὸ ἄς προσεχθῇ ἰδιαίτερα – οὐδόλως προκύπτει κάτι τέτοιο. Ἀντιθέτως ἡ ὑψηλὴ σωματικὴ ἔνταση ποὺ περιγράφεται, μὲ τὰ ἀναφερόμενα σωματικὰ συμπτώματα, μαρτυροῦν παιδαγωγικὸ - διδακτικὸ ἔρωτα τῆς ἀρχαῖκῆς ἐποχῆς. Οἱ συκοφαντίες, ποὺ ἐκπηγάζουν ἀπ' τοὺς ἄξεστους καὶ στερημένους Ῥωμαίους καὶ χριστιανούς, βασίστηκαν ἐν πολλοῖς στοῦ ἀντιφατικὸ τῶν περιγραφῶν τοῦ ἔρωτος ὅπως τὸ δξύμωρο «γλυκύπικρος ἔρως»· ὅμως εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε ὄχι, «τὸ ἀντίξουν συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἀρμονίαν...», μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἡράκλειτος.

Τὰ ποιήματα τῆς Σαπφoῦς, ποὺ ὡς θέματά τους ἔχουν τὴ φύση καὶ τὴν κοινωνικοπολιτικὴ ζωὴ, διακρίνονται γιὰ τὴν εὐθύτητα, τὴ σαφήνεια, τὴν περιεκτικότητα καὶ προπαντὸς τὸ δάθος. Πράγματα ἀπλὰ καὶ ἀνάξια τῆς προσοχῆς μᾶς παίρνουν ἀπὸ τὴν ποιήτρια οὐσία καὶ νόημα, γιατί τ' ἀγγίζει μ' εὐαισθησία καὶ ἀγάπη. «Τὸ μῆλο ποὺ τὸ «ξέχασαν» οἱ μηλοτρυνητάδες», «ὁ Ἐσπερος ποὺ φέρνει πίσω στοῦ σπίτι, ὅσα σκόρπισε ἡ Ἀὐγὴ», ἢ «ἡ ἥρος ἄγγελος ἡμερόφωνος ἀήδων», «ὁ λυσιμελὴς ἔρως, ὁ γλυκύπικρος...» εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ θέματά της ποὺ θαναμάσθηκαν παγκοσμίως.

Ἡ ποιήτρια γράφει στοῦ αἰολικὸ μέτρο, τὸ ὁποῖο πιθανὸν νὰ δημιούργησε ἡ ἰδία, βασισμένη σὲ προϋπάρχον ὑλικό. Χαρακτηριστικὸ τοῦ μέτρου αὐτοῦ εἶναι ὁ σταθερὸς ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν. Εἶν' ἀδύνατο ν' ἀντικατασταθῇ μιὰ μακρὰ συλλαβὴ μὲ δύο βραχέες ἢ τὸ ἀντίθετο. Κάθε στροφὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερις ἑνδεκασύλλαβους στίχους, οἱ τρεῖς ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν τὴν ἴδια δομὴ. Δύο ζεύγη τροχαίων περικλείουν ἓνα δάκτυλο. Τὰ ποιήματα στοῦ σύνολό τους μελοποιοῦνταν καὶ τραγουδιόταν μὲ τὴ συνοδεία κάποιου ἐγχόρδου ὀργάνου (λύρα, ἐπτάχορδη κιθάρα, βάρβιτος, πηκτίς καὶ μάγαδης). Ἡ Σαπφὼ κατέγραψε τὰ ποιήματά της τόσο σὲ φωνητικὴ ὅσο καὶ σὲ ὀργανικὴ σημειογραφία, ἢ ὅποια δυστυχῶς ἀπωλέσθη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀλεξανδρινῶν.

Ὁ Πλάτων, ὡς γνωστόν, χαρακτήρισε τὴν Σαπφὼ ὡς Δεκάτην Μοῦσα, ἐνῶ ὁ Σωκράτης τὴν ἀνεκήρυξε διδασκάλισσά του στὸν Παιδαγωγικὸ Ἐρωτα· ὁ Σόλων συνήθιζε νὰ λέγῃ πῶς θὰ 'θελε ν' ἀποστηθίσῃ ἓνα ἀκόμη τραγούδι τῆς Σαπφoῦς, πρὶν ἀπ' τὸν θάνατό του· ὁ «Ἀλεξανδρινὸς Κανὼν» τὴν κατεχώρησε μεταξὺ τῶν δέκα καλύτερων ποιητῶν καὶ ἡ Παλατινὴ ἀνθολογία λέγει: «Ἐννέα τὰς Μοῦσας φασὶν τινες· ὡς ὀλιγώρως· ἡνίκε καὶ Σαπφὼ Λεσδόθεν ἢ δεκάτη».

Σαράντος Πάν

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΡΟΦΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ

Ἡ Πρωτοελληνική τοῦ ἀπώτερου παρελθόντος

Τί σχέση ἔχει τὸ γιαούρτι μὲ τὴ γιόγκα; Θυμίζει τὸ γνωστὸ εὐφυολόγημα: «τί σχέση ἔχει ὁ φάντης μὲ τὸ ρετσινόλαδο;». Κι ὁμως ἡ «τουρκική» λέξη yogurt καὶ ἡ «Ἰνδική» yoga ἔχουν κοινὴ ρίζα: τὴ πρωτοελληνική ze-u-ko (Γραμμικὴ Γραφή Β), ποὺ παράγει τὴ λέξη *ζευνύω* → *ζυγός* → *σανσκριτικά* yogah + yuati ὡς καὶ *ζέω* → *ζύμη* → *σ. yuha+yu-ti*. Τελικὰ τὶς λέξεις γιόγκα καὶ γιαούρτι.

Ἡ «ὕποθεση» πάει πολὺ μακριά; Ναί, βαθιά μέσα στὸ χρόνο, χιλιάδες χρόνια πρὶν. Ἀλλ' ἄς πάρουμε τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἀρχή...

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ. Ἡ παρούσα ἔρευνα ξεκίνησε σὰν ἀπάντηση σὲ μία πρόκληση: στὴν ἐπίσημη γνώμη τοῦ ρωμαϊκοῦ, ὅτι χωρὶς τὴ νομοθετικὴ ρύθμιση (:) τοῦ Καποδίστρια οἱ Ἕλληνες θὰ μιλοῦσαν ἀκόμη (!) μὴ μεικτὴ Τουρκο-αλβανο-ελληνικὴ γλῶσσα. Ὁ ὑποτιθέμενος «καθαρμός» τοῦ Κοραῆ θεωρεῖται ὅτι συνετελέσθη στὰ γραφεῖα τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν φιλολόγων. Ἔτσι ἔγιναν τὰ πράγματα; Μιλοῦσαν τέτοια γλῶσσα οἱ Ἕλληνες; Ἦταν τουρκικῆς προελεύσεως οἱ λέξεις ποὺ χρησιμοποιοῦσαν;

Οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπῆχθησαν σταδιακὰ στὴν τουρκικὴ ἐπικράτεια. Εἶναι ἡ περιφάνη «τουρκοκρατία», τὸ μέγα ἄλλοθι τοῦ ρωμαϊκοῦ κατεστημένου: ἡ ἐξαθλίωση τῶν Ἑλλήνων, ὁ ἐκβαρβαρισμὸς τους. Τὸ θέμα μέγα καὶ ἀμφιλεγόμενον ἐπισημαίνω μόνο τὴν ὑπαρξὴ Σχολῶν / Πανεπιστημίων (Μεγάλῃ τοῦ Γένους, Ἰωαννίνων, Λειμωνιάς Λέσβου. «Δ», τ. 235, κ.ά.), τοὺς ἐλεύθερους συνεταιρισμοὺς (Ἀμπελάκια, Νάουσα), τὸ ἐμπόριον, τὴ δημιουργία ἐμπ. στόλου, τὶς κατασκευαστικὲς «κομπανίες»...

Οἱ Τοῦρκοι λοιπὸν ὡς κατακτητὲς, ὅπως καὶ οἱ Ρωμαῖοι, δὲν κατέστρεψαν τὸν ἐλληνικὸ πολιτισμὸ, ὅπως ἔκαναν οἱ τοῦ ἀνατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους (κατ' εὐφημισμὸ «βυζαντινοῦ»). Ἀντίθετα τὸν ἐσεβάσθησαν καὶ τὸν ἐχρησιμοποίησαν δεόντως, ὥστε νὰ λειτουργήσῃ ἡ κοινωνία τους σὲ διοικητικὸ ἐπίπεδο (Φαναριῶτες), πολιτισμικὸ καὶ τεχνογνωσίας. Τολμῶ νὰ πῶ ὅτι ἡ τουρκικὴ αὐτοκρατορία χωρὶς τοὺς Ἕλληνες πολιτικούς/διανοητὲς θὰ κατέρρεε σὲ λίγα ἔτη ὅπως ἄλλες.

Τὰ ἀνωτέρω θεβαιοῦνται καὶ ἀπὸ τὸ ἰσοζύγιο τοῦ δοῦναι-λαβεῖν τῆς τουρκικῆς γλώσσας. Ὅπως θὰ δεῖξουμε οἱ Τοῦρκοι πλὴν τῶν ≈ 500 λέξεων τῶν βασικῶν ἐννοιῶν (ἴσως κι αὐτὲς νὰ εἶναι πρωτοελληνικὲς) ἔλαβαν ὅλες τὶς λοιπὲς ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ (ἀπ' εὐθείας εἴτε ἐλληνογενῶν) πρὸς δημιουργία λεξιλογίου ≈ 50.000 λέξεων, πλὴν ὠρισμένων ἀραβικῶν.

[ΣΗΜ.: Προτείνω τὴν ἀποδοχὴ παγκοσμίως τοῦ ὅρου «Ἑλληνογενεῖς» γλῶσσες = hellenogenous, ἀντὶ τοῦ θηησιμαίου «Ἰνδοευρωπαϊκὲς». Ἐάν πλὴν τῶν γλωσσῶν αὐτῶν ἡ Ἑλληνικὴ εἶναι τροφὸς ἢ καὶ μητέρα ἄλλων οἰκογενειῶν (Σημιτικὲς, Ἀλταϊκὲς, Χαμιτικὲς, Σινικὲς) εἶναι ἀντικείμενο ἐρεῦνης ποὺ ἤδη ἄρχισε («Δαυλὸς» κ.ά.).]

Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ. Οἱ Τοῦρκοι ἀναμφισβήτητα εἶχαν τὸ λίκνο τους

μεταξύ Μογγολίας, Κίνας και στεπλών του Καζακστάν, πάντως νότια των 'Αλταϊκών όρεων (Altın dağ = Χρυσά όρη). Προτείνουμε (Σχ.1) την περιοχή μεταξύ λίμνης Balkas < Πλακ-ός μή-κους 500 χλμ και των πανύψηλων 'Αλταϊκών όρεων 4.600 μ., που τη διασχίζει ο 4ος μεγαλύτερος ποταμός της γης ο 'Ιρτυς 5.800 χλμ.

Έτσι οι πρόγονοι των Τούρκων έβλεπαν την ανατολή από τις κορυφές του Altın = χρυσός < al + tin = έρυθρά + αύγη = χρυσαυγή! (παραδόξως ή λατινική λέξη «χρυσός» παράγεται από την αύγη aurus < aurora < αύως). Πράγματι έντυπωσιακό τοπίο για ένα λαό με έντυπωσιακή πορεία μέχρι και τη δημιουργία της αυτοκρατορίας του.

Η όνομασία «Τούρκος» πρωτοεμφανίζεται σε κινέζικα έγγραφα ως Tu-kiu. 'Αν και φαίνεται ως κινεζικό παρώνυμο, την θεωρώ ως *αυτονομασία*, σχετική με τη λέξη *dağ* = όρος, μογγολικά *dharagha* (Έγκ. 'Ηλιος: Τουρκική γλώσσα) από ύποθετική ρίζα <*darak-s = τάραχος → *ταρχός* ('Ησ.) = σκληροτράχηλος / άγριος ως και → *θρασύς* = γενναίος. Επίσης ή τουρκική λέξη *dağ dağa* = ταραχή και * *tu-tu-ku* → *tu-kiu türk*. Σάν τά άγρια 'Αλταϊκά όρη έτσι κι' ό λα-ός τους όρεσίβιος, τραχύς, τολμηρός (παράβαλε Breton < βρυαρός, Celtes < κελτός = όρμητικός, Σκύθες < σκυθροί = σοβαροί).

Νεολιθικά ευρήματα κοντά στην περιοχή Altın ανέκάλυψαν οι Κινέζοι στο Kan-su (τουρκ. Αϊμα - Νερό) του = 4.000 π.Χ. και οι τέως Σοβιετικοί στο Κουργκάν (τύμβους). Επίσης στο 'Ορχάν (ποτ. Yeni Şey) ανέκάλυψαν έπιγραφές άλφαβητικής γραφής του 8ου αι. μ.Χ. με 27 γράμματα όμοιάζοντα των έλληνικών έγράφοντο όμως εκ δεξιών προς τά άριστερά. Πρέπει να είχαν σχέση με την έλληνογενή Τοχαρική γλώσσα (Σχ. 1).

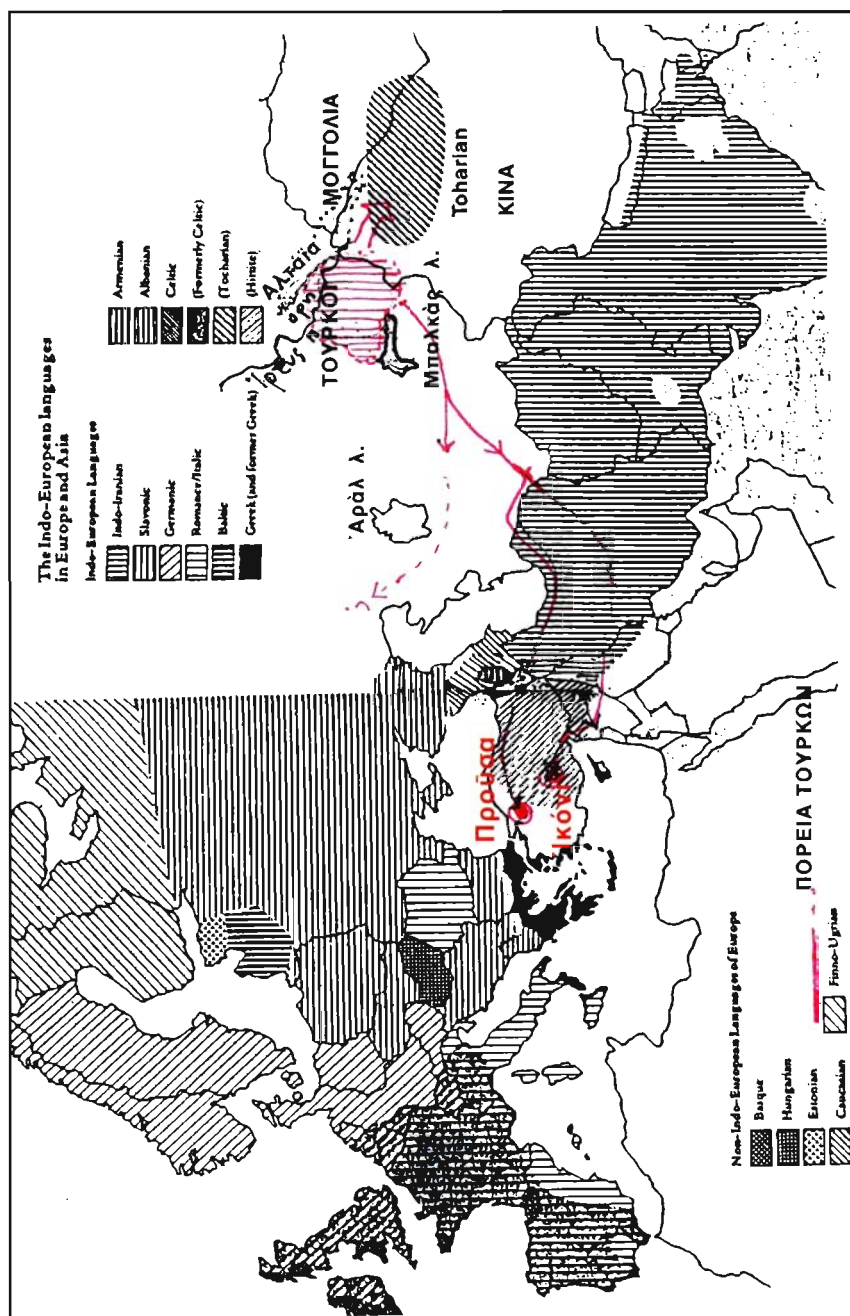
Οι προσπάθειες των Τούρκων πολιτικών το 1927 για ευρωπαϊκόποίηση της Τουρκίας (ένδυμασία, λατινική γραφή κ.ά.) έπεξετάθησαν και στην 'Ιστορία. Η άναθεώρησή της έδημιούργησε «περίεργα» ιδεολογήματα περί έντοπιότητας των Τούρκων και της καταγωγής τους από τους Χετταίους (ένν αιτοί είναι οι Έτεο-κρήτες ~ 1900 π.Χ.) άποποιούντες την 'Αλταϊκή καταγωγή τους. [Η φυλετική προέλευση των Τούρκων δέν άφορά στην παρούσα μελέτη, που έστιάζεται στην τουρκική γλώσσα].

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ. Η μετακίνησή τους δέν ήταν έπιδρομές όπως λ.χ. στην Κίνα. Ήταν μία άληθινή μετανάστευση – έγκατάλειψη της κοιτίδας τους λόγω μεταβολής κλίματος/πόρων και όχι εκ πολυανθρωπίας ή έχθρικής άπωθήσεως, ως συνήθως. Έγινε δέ κατά κύματα από το ~ 400 έως 1200 μ.Χ. ήτοι ως Ούννοι 1ο αι. (Ουράλια και 4ο Εύρώπη), ως Άβαρες 5ο αι. (Β. Κασπία και Δούναβη), ως Χαζάροι 6ο αι. (Βόλγα, 'Αζοφική). Τέλος, ή *μόνιμη* έγκατάσταση τουρκικών φυλών έγινε στη Μ. 'Ασία το 980 μ.Χ. από τους Σελτζούκους (Σουλτανάτο 'Ικονίου) και με την όριστική επικράτηση των 'Οθωμανών (Osmanlı, σουλτανάτο Προύσας) το 1280 μ.Χ.

Η πορεία των τελευταίων ήταν μακροχρόνια: περνώντας δέ από τις στέπες του Καζακστάν, το 'Αφγανιστάν, το Τουρκμενιστάν διέσχισαν την Περσία και μέσω 'Αρμενίας έφθασαν στη Βιθυνία πλησίον της Κων/πόλεως, νικώντας τους «Βυζαντινούς». Εκτοτε παρέμειναν, έπεκτεινόμενοι μέχρι τελικά της καταλήψεως της Κων/πόλεως και της δημιουργίας της όθωμανικής αυτοκρατορίας και έως σήμερα.

Κατά την πορεία αυτή και τις προσωρινές έγκαταστάσεις τους, μετά από μάχες στις χώρες αυτές, οι Τούρκοι άλλαξαν συνήθειες, έμαθαν καινούργια πράγματα και πλούτισαν με άνάλογες λέξεις το πτωχότατο λεξιλόγιό τους. Και οι λέξεις αυτές έχουν ρίζες σανσκριτικές, Ζενδικές (άρχαιοπερσικές) ήτοι έλληνικές και άραβικές. Τέλος δέ χρησιμοποίησαν απόφους έλληνικές λέξεις.

Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ. Η τουρκική γλώσσα (Turkic - Mongol) όμιλείται από 200 έκατομμύρια περίπου άτομα, εκτείνεται δέ από τον Είρηνικό έως τη Θράκη. Στην παρούσα συγκριτική μελέτη μεταξύ της τουρκικής και έλληνικής γλώσσας χρησιμοποίησαμε το «Λεξικόν

Σχ. 1 Οί Έλληνογενείς γλώσσες της Εύρασιας. Έκλειptουσες (Κελτική, Χιτιτική, Τοχάδικη) σημειούνται. (C. Renfrew, «Archeology+Language»).

οὐρανός = sema < ΣΗΜΑ-ΤΑ = ἀστερισμοί	στόμα = ağız
πεθαίνω = ol-mek < ΟΛΛΥΜΙ	σώμα = gödre
πέτρα = taş < ΛΑΣ'	τρώγω = yem < γεῦμα < γεύω
πόλις = şehir belde < ΠΟΛΙΤΕΙΑ	φωνή = ses-(le)-
πολὺ = çok	φῶς = ışık φωτιά = ateş
πόρτα = kapı < cara < κάλυμμα	χαρὰ = sevinç
ποτάμι = nehir < ΝΕΦΩ	χέρι = el πόδι = aya
πουλί = kuş < ΓΥΨ	ψάρι = valik
σκῦλος = köpek	ψωμί = ek.mek < ekin < τὸ ἔχειν
στέκομαι = dur- < i.durus < δρῦ.Φός.	ώραϊος = güzel < ΚΑΛΛΟΣ

Ἀπὸ τὸ γλωσσολογικὸ κατεστημένο ἢ τουρκικὴ θεωρεῖται ὅτι ἀνήκει στὶς «συγκολλητικὲς» (;) = Agglutinant γλώσσες σὲ ἀντίθεση πρὸς τὶς «I. E. (ὑρωπαϊκὲς) [διάβαζε: ἑλληνογενεῖς] καὶ τὶς Sino, Viet, Thai, Σημιτικὲς. Στὴν οἰκογένεια αὕτη ἐνσωματώνουν χωρικὰ ἄσχετες γλώσσες ὅπως Βασκικὴ, Ἰαπωνο-κορεατικὴ, Ἀλταϊκὲς (Φίνν – Τουρκικὴ – Μογγολικὴ), Ἀμερικανικὲς.

[Σημ: Ὁ ὅρος «συγκολλητικὴ» εἶναι ἀτυχὴς καθ' ὅσον δηλώνει: «πρόσθεση ἐπιθημάτων» στὴ ρίζα π.χ.: (τουρκ.) para-sik-lik-lar-im-dan = φτώχειες ἐξ αἰτίας μου. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἑλληνογενεῖς ἔχουν πολλὰ ἐπιθήματα λ.χ.: ge-e-r-al-iz-ation/γεν-ικο-ποιημέν-ος.]

1. Λεξικολογία: Ἡ βασικὴ ιδιότητα τῶν γλωσσῶν αὐτῶν καὶ ἰδίως τῆς Τουρκικῆς εἶναι ἡ ἀνυπαρξία *προθεμάτων* (=πρὸ τοῦ θέματος, ΠΟΛΥ-ετής, ΠΡΟ-δηλος), τὰ ὅποια ὑπάρχουν μὲ ἀφθονία στὶς ἑλληνογενεῖς γλώσσες (ἀ-εὐ-ξε-πολὺ-καὶ προθέσεις = 18 στὴν ἑλληνικὴ!). Ὁ συνδυασμὸς πολλῶν προθεμάτων ὥς καὶ ἡ σύνθεση δύο κλιτῶν λέξεων παράγει στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπειρία λέξεων. Αὐτὸ λείπει στὴν τουρκικὴ, γι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποιοῦ *μονό-θε-μες* λέξεις *δανεισμένες* ἀπὸ ἄλλες γλώσσες, κυρίως δισύλλαβες εἴτε παρεφθαρμένες (πολιτεία → belde) ἢ τε ἀναγραμματισμένες (κύλιστρο → tekerlek = ρόδα).

Συνηθίζεται καὶ ἡ περίφραση (δύο λέξεις = μία ἔννοια) dolabi = ψυγεῖο.

2. Σύνταξη: Αὕτη δὲν ἔχει ὁμοιότητα ὥς θὰ ἀνεμένετο μὲ τὴν μεσαιωνικὴ/νεοελληνικὴ ἀλλὰ μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ, ἰδιαίτερα ὥς πρὸς τὴν θέση τοῦ ρήματος (στὸ τέλος τῆς προτάσεως) π.χ. θέλω νὰ δῶ μὰ πολὺ καλὴ παράσταση = çok güzel bir temsil göstermek istiyorum = λίαν καλὸν (ἐν) δρᾶμα ὁρᾶν βούλομαι.

3. Φωνητική: Ἀπὸ τὰ 29 γράμματα τὰ 8 εἶναι φωνήεντα ἤτοι 4 ψιλὰ (ὀδοντικά) e, i, ö (=eu), ü (=u) καὶ 4 χοντρά (οὐρανικά) a, i (=θ, Ἀγγλ. bird), o, u (=ou) [τὸ â = ia]. Ἀπὸ τὰ σύμφωνα μισὰ εἶναι «βαριά - βαρβαρικά», δηλ. b, c (=τζ), ç (=tsh), d, f, g, ğ (=γ), h, j (=tž) καὶ τὰ λοιπὰ «ἐλαφρὰ» k, l, m, n, p, r, s, ş (=ch), t, v, y, z. [Οἱ λέξεις τονίζονται στὴ λήγουσα].

4. Μορφολογία: Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι 8 ἐξ ὧν τὰ βασικά: Οὐσιαστικό, ἐπίθετο, ῥημα, ἐπίρρημα, ἀντωνυμία. Μόνο τὰ οὐσιαστικά κλείνονται σὲ 6 πτώσεις. Τὰ ῥήματα κλείνονται ὅπως στὴν ἀρχαιοελληνικὴ σὲ πολλοὺς χρόνους, σὲ ὀριστικὴ, ὑποτακτικὴ, ἄρνητικὴ, δυνητικὴ, μὲ ἐξαιρετικὰ πολὺπλοκὸ τρόπο. Π.χ. git-meliymisin = λένε ὅτι ἔπρεπε νὰ πάω!

5. Ἑτυμολογία: Ὅλες οἱ ἑλληνογενεῖς γλώσσες καὶ ἰδίως ἡ ἑλληνικὴ ὀφείλουν τὸν πλοῦτο τους στὴν παραγωγή καὶ σύνθεση λέξεων ἀπὸ μία ρίζα. Π.χ. ἀπὸ τὴ ρίζα *ΓἜΝ-Ω γενῶμαι, γίγνομαι, γέιπων, γηγενής, γῆ, γένος, νεο-γνός καὶ δεκάδες ἄλλες. Ἡ τουρκικὴ ἔχει ἐλάχιστη παραγωγή καὶ μηδαμινὴ σύνθεση μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάγκη χρῆσεως ξένων λέξεων.

ΠΙΝΑΞ Β

ἀγᾱς = ağas <*αἰγ-ας = τράγος	γιούχαιζω = yüha < οὐαί.
ἀγιάζι = ayaz < ayar <*ayał	γκέλ = ἀναπηδῶ < gel = ἔλα → σ. ghe ya-ti
περιπλανῶμαι < ἀλάϊος	γκέμι = gem < gemici = τιμονιέρης < gemi
ἀλάνα = alan = πέρασμα < ΑΛΛΟΜΑΙ	= πλοῖο < ΓΕΜΟΣ = φορτίον.
ἀλικος = al < ;	γκιασούρης = giaur < περσ. gä.br < ζάπυρος
ἀλισθερίσι = alış-veriş = πάρε-δῶσε	= πυρολάτρης
<λήψις + πέρνημι = πωλῶ	γκαῖντα = gayaa < ;
ἀλμπάνης = nal-bant = πεταλωτής <*nad	γούρι = uğur = οἰωνός < ΚΥΡΟΣ = ἐγγύηση
bend < A < anakla < ὄνυξ + πακτόω	γλέντι = eğlence < (ε) γελοιάζω (-μός)
ἀμᾱν = Ξαμᾱν < ΜΑΝΙΑΩ = δαγκική ἐμπνευση	γρουσουζής = uğur.sur (= ἄνευ)
ἀμανάτι = emanet = ἐνέχυρο < ἐμμένω	δερβένι = dervent = παρατηρητήριο
ἀμανές = emane < παθητικό < ἐμμανής	< ΔΕΡΚΟΜΑΙ
ἀμπάρι = ambar < ἐμβολίω	δερβίσης = derviş = πτωχός < ΔΕΦΩ
ἄντε = haydi < ἄγετε!	δοβλέτι = devlet = κράτος < ΔΙΑΒΟΥΛΙΟΝ
ἀραλίκι = ἀνάπαυση = aralik < ἀραιάω	ἐργένης = ergen < ἐρημος; ἢ er = ἀνῆρ.
ἀραμπάς = araba < ;	ἐρίφης = herif = εὐτελής < ;
ἀσίκης = âsik = iasik < sisirah < ἰάπτω	ζαμάνι (α) = zam-an = καιρὸς < zam
ἀσκέρι = ask-er < askater = σύνολον	ζαρζοδάτικα = zerzevat < ;
+ ἀνήρ/στρατιώτης < (αν).ερος = ἀνῆρ	ζάφτι = zapti (ε) = χωροφύλαξ < ἰάπτω;
ἀστάρι = ἔσω βαφή = astar < ἰστάριον;	ζεϊμπέκιος = zeybek < ζευ-βάκχος;
< ΕΣΩΤΕΡΟΝ!	ζεβζέκης = zevzek < zevkle < χλενάζω
ἀτζαμής = acemi < ΑΔΑΗΜΩΝ	ζόρι + ζορμπάς = zor = δία < ;
ἄφιόνι = afion < ὀπιον	ζουμπούλι = sümbül < Φάχυνθος;
ἄχτι = ahd = ὑποχρέωση < ΑΧΘΟΣ	ζουρνάς = zurna < σόριγξ.
Βαλκάνια = balkan = ὀροπέδιον <*blakan	καδής = kadi < κατίζω = συνεδριάζω
< ΠΛΑΚ.ΙΝΟΝ < πλάξ	καδᾱς = kavga < ΚΡΑΥΓΑ (η)
βαϊ - βαϊ = vay < βαδαϊ	καδούκι = kabuk < καλύπτω
βαριεστημένος = varges-tim < βαρύνομαι	καδουρντίζω = kavurt < ΚΑΠ.ΠΥΡΙΖ.Ω
βερεσέ = vere-siye = πίστωση < verecek =	καζάνι = kazan < ΧΟΑΝΟΣ
= χρέος < ΒΑΡΥΣ	καζαντίζω = kazan-di < ΚΕΡΔΑΙΝ-Ω
βιλαέτι = νόμος = vilâyet < vali = νο-	κασμάς = kaz-ma < kazit < ΣΚΑΠΤΩ
μάργης < L. validus < ΦΑΛΔΙΣΚΩ.Ν	καίκι = kayik < ἀκάτιον
γίνομαι ἰσχυρός	καϊμάκι = kayna = δρᾶζω < ΚΑΥΜΑ
γιακάς = yaka = περιλαίμιο < ΔΕΡΑΓΧΗ	καλέμι = kalem < ΚΑΛΑΜΟΣ = μήλη
γιαούρτι = yoğurt < yoğur = ζυμῶ	καλπάκι = kalpak < ΚΑΛΥΜΜΑ.
< ζέω → ζύμη <*ζύσμα → σ. yagati	κάλπιος = kalp < κλέπος; < κλέπτω
καί < ζενγνῶ → σ. yogah → σ. yanti	καμπούρης = kambur < ΚΑΜΠΥΛΟΣ
γιαπι = yapi < yap = κάτω/	καμτοίκι = kamci <*maksti < ΜΑΣΤΙΞ
κτίζω/προσκολῶ < (ι) ᾿ΑΠΤΩ	καταϊφι = kadayif < ;
γιατάκι = yatak = κλίνη < yat-mak	καντάρι = kantar < ι. cente-nanum
= ξαπλώνω < ΙΑΥΘΜΟΣ < ἰάνω	καπάκι = kapak = πῶμα < ;
γιαχνί = κρέας + λαχαν. = yahni < ;	καπλαμάς = kaplat-mak < καλύπτομαι
γινάτι = inat <*idnit < ἀντίος;	κάργια = karga < κόραξ
γιουβαρλάκι = yuvro.flak = σφαιρικό <	κατοίκι = keci < Façi ;
yuva = φωλιά < γούδα < κύμδη	καφάσι = kafes < ΚΟΦΙΝΟΣ
γιουρούσι = yürüyüş < γύρωση < κύκλωση	κεσάτι = kesat < σ. çasati < ΚΕΑΖΩ
γιουδέτσι = güvez < ΚΥΘΡΟΣ	κετσές = πίλημα = keçe < κνέφαλλον

κέφι = **keyif** < γεύω;; = ἀπολαμβ.
 κιλίμ = **kilim** < ΚΑΛΥΜΑ
 κιμάς = **kiy-ma** < ΚΕΑΖΩ = λιανίζω
 κεφτές = **köfte** < κοπτός
 κιούπι = **küp** < ΚΥΠΗ < κύμδη = ἀγγεῖο
 κιούγκι = **künk** <;
 κιτάπι = **kitap** < ***tipko** < ΤΕΥΧΟΣ
 κονάκι = **konak** < **komak**; = δάζω (στέγη)
     < Φοικημα < οἶκος
 κουδᾶς = **kova** < κόφινος
 κουλές = **kule** < κύκλος = τείχη
 κουρμπέτι = **gurbet** = ξένος < gurup
     = δύσις → Δύσις! < I < *Ap.garbi
 κουσουρί = **kusur**
 κουτούκι = **kütük** ≤ κούτσοιρο < *κό-
     ψουρον ἢ < κουριζώ = κλαδεύω
 λακριντι = **lâk-irdi** < λιακέω < φλυαρώ
 λουφές = ἀντιμυσθία = **ulu-fe** = τιμῶ
     < κλύφω;; = ἐπανθῶ
 μαγιά = **maya** < ΜΑΖΑ (ω) = ζυμώνω <
     μάσσω
 μαγγούφης = **vakif** = δωρεὰ ἀλλήρου <;
 μαντέμι = **madem** < ΜΕΤΑ·ΑΛ·ΟΝ
 ματζούνι = φαρμ. πολτός = **macun** < μάσσω
 μαούνα = **navna** < σ. Navam < ΝΑΥ·Ν
 μαράζι = **maraz** = φθίσις < ΜΑΡΑΣΜΟΣ
 μαρκούτσι = **marpuç** < μακρύς; (σωλήν)
 μαχμουρλής = **mahm-urluk** < ***mahmak**
     = μέθυρος < μαϊμάκτης = ταραχώδης
 μέζες = **meze** = **μουριά** < Ἡσ. ΜΕΣΤΑΞ
     < μασσάομαι
 μεντεσές = **menteşe** <;
 μεράκι = **merak** = φροντίς/ἀνησυχῶ
     < μέρι·μνα → σ. smara-ti
 μερεμέτι = **meramet** < μέριμνα;
 μουσακάς = **musakka** <;
 μουσαφίρης = **misa-fir** < μέσα φέρω;;
 μπαγλαμάς = **bağla-ma** = δεμένος < πακτός
 μπαϊλντίζω = **bayil**. < βαλανόω < βαλανεῖο
 μπαϊράκι = **bayrak** <;
 μπακάλης = **bakkal** < φαγεῖν καλῶ
 μπακίρι = **bakir** = χαλκός <;
 μπαλντάς = **balta** < ΠΕΛΕΚΥΣ
 μπαμπάς = **baba** < ΠΑΠΠΑΣ
 μπαξές = **bahçe** ΠΑΚΤΟΣ = περιφραγμένος
 μπαξίσι = **bahşis** = εὐεργετῶ < εὖ ΠΑΣΧΩ
 μπατίρης = **batur** = δύθις < ΒΥΘΙΟΣ
 ππάχαλο = **paha-lı** = ἀκριδός < ΠΑΧΥΛΟΣ
 παχάρι = **bahar** = ἄρωμα/ἀνοῖξη < σ.

vahri, L.ver < ΕΑΡ < Φεσαρ
 μπέης = **bey/bay** < ΠΟΤΙΣ = κύριος → Α. boss
 μεκιάρης = **bekâr** = ἄγαμος/παρθένος
     < *barke < ΠΑΡΘΕ.ΝΟΣ → L. virgo
 μεκρής = **be-kri** < vino gravis < οἰνοδαρής
 μελᾶς = **belâ** < ***bilav** < ΒΛΑΒΗ
 μελτέ = **pelte** < ΠΟΛΤΟΣ
 μερτέ = **perde** < ΠΑΡΑ.ΠΕΤ.ΑΣΜΑ
 μπινές = κίναδος = **ibne** < ἐπιθαίνω!
 μπογιά = **boya** <;
 μπόλικος = **bol** μπόσιος = **boş** < ΠΟΛΥΣ
 μποσάνι = **bostan** < ΒΟΤΑΝΗ
 μπουγάζι = **boğaz** < ΠΟΡΘΜΟΣ
 μπούζι = **buz** < ΠΑΓΟΣ
 μποζούκι = **büzük** = συστέλλω; < ΠΥΚΙΝΟΣ
 μπουλούκι = **bülük** < ἢ < ΠΑΝΔΟΥΡΙΣ
     bül = διαιρώ <;
 μπουλούκος = **bolluk** < ΠΟΛΛΟΥ < πολὺ
 μπουνταλᾶς = **budala** < ***blada** < ΒΛΑΞ
 μπουντρούμι = (i)**bodrum** = ΙΠΠΟΔΡΟΜΟΣ
 μπούτι = **but** < γλουτός → Α. buttock
 μπουχτίζω = **bik-tim** <;
 μπρίκι = **i-brik** < ἢ ΠΡΟΧΟ.ΟΣ
 νάζι = **naz** < ΝΕΑΖΩ = κάνω τὸ μικρὸ
 νισάφι = ἔλεος = **in-saf** < ***in-saffik**,
     < ΕΥ.ΣΠΛΑΧ.ΝΙΑ ὡς **incil** < εὐαγγέλιο
 νταβράντ. = **davran** = προσπαθῶ γερά
     < ταυρό.ω → τραβῶ
 νταῆς = **dayi** = θεῖος < **daya** = στήριγμα <
     ΘΕΪΟΣ! < θεῖω = τίθημι = στηρίζω → θέμελο
 νταμπλᾶς = **dam.la** = σταγών <;
 νταντά = **dadi** < ΤΙΤΘΗ = τροφός!
 ντελάλης = **tel.lâl** < δια·λαλῶ
 ντερμπεντέρης = **derbeder** < δραπέτης;
 ντέρτι = **dert** < δερτόν = θῦμα < δέρω;
 ντιβάνι = **divan** = περιμετρικὸς πάγκος
     + συμβούλιο < ΔΙΑ·ΒΟΥΛΙΟΝ
 ντοβλέτι = **dvele-t** = νράτος <;
 ντονέρ = **döner** < ΤΟΡΝΕΩ = στρέφω
 ντόρτα = **dört** < ΤΕΤΤΑΡΑ
 ντουβάρι = **duvar** <; τύφη = ξερόκλαδα;
 ντουλάπι = **dolap** = ἀποθήκη ρούχων +
     μάγγανο! < ΤΥΛΙΓΜΑ
 ντουμάνι = **duman** = καπνός < σ. dhumah
     < Γ. dimpfen < τυφών
 ντουνιας = **dunya** = κόσμος < διν·έω; / δύν-
 όντας = **oda** < ΟΨΔΑΣ = πάτωμα δωματίου
 παζάρι = **pazar** < ΠΑΝΑΓΥΡΙΣ
 παντζούρι = **pancur** < pencere < παράθυρα

παπούτσι = **papuc + ayak-kabi** ≤ ποδοπέδη
 παράς = **para** < ΦΕΡΩΦΟΡΟΝ = πληρωμή
 πατσάς = **paç a** < Δωρ. πακτά = πηκτή
 πεσκέσι = **peşkes** = αποστολή δώρου <
 <Υ.ΠΙΟΣΧΕΣΙΣ!

πιλάφι = **pilâv** <;
 πούστης = **pust** < ΠΥΓΙΣΤΗΣ < πυγή
 πρέκι = **prek** < Υ.ΠΕΡΘ.ΥΡΟΝ
 ραγιάς = **raya** < **ray** = προστασία ποιμνίου
 L. rarus < ΑΡΑΙΟΣ = αδύναμος < ἀρά-
 ραχάτι = **rahat** < ΡΑΘΥΜΟΣ
 ρουσφέτι = **rüşvet** = (δω).ΡΟΔΩΤ.ης;
 σαγρές = **sahre** < **sah(a)ra** = δραχοέρημος <;
 σακάτης < **sakat** <;
 σαματάς = **samata** < σαμαντ-ός < σημασία
 = σήμα με σά-λιγγα (Ήσ.)

σαράι = **saray** <;
 σεβντάς = **sevda = sevgi** = έρως < ΣΕΒΑΣ
 σεκλέτι = **sikl.et<siki** = άγχος / ΣΦΙΓΓΩ
 σεντούκι = **sandık** = κιβώτιο/σανίς;
 σεργιάνι = **seyran** < σ. cyana-te
 περσ. aşiya . θαδίζω < ΣΕΥΩ
 σερο(έ)της = **sirret/sert** < ΣΤΕΡΡΟΣ
 σερμαγιόν = **sermaye** = αρχικό κεφάλαιο
 <σ. Έρμαιον < ΈΡΜΑ = στήριγμα
 σοδάς = **siva** = αλοιφή / ψηλαφώ <;
 σοκάκι = **sokak** = όδος <;
 σόμπα = **soba** <;
 ταβάνι = **tavan** < ΤΕΓΟΝ
 ταπί = **tapu** = τίτλος ιδιοχτ. <;

τεμπέλης = **tembel** = νοχελής <;
 τέντζερης = **tencer** < **cendere** < ΚΥΛΙΝΔΡΟΣ
 τζάμι = **cam** <; τζαμί = **cami** < ΤΕΜΕΝΟΣ
 τζάμπα = **caba** <;
 τόπι = **top** < στράβος ; τουλούμι < τυλόω
 τουφέκι = **tüfek** <;
 τσάντα = **çanta** < ΚΑΝΑΣΤΡΟΝ
 τσαντίρι = **çadır** < **çati** < ΤΕΓΟΣ
 τσεμπέρι = **çember** < ΚΡΕΔΕΜΝΟΝ
 τσιγγέλι = **çengel** < ΑΓΚΥΛΟΣ
 τσιράκι = **çirak** < ΚΟΡΟΣ
 τσιφλίκι = **çift.lik** < **çift** < ΖΕΥΓΙΤΗΣ
 τσοπάνης = **çoban** <;
 φλυντζάνι = **filcan** < ΦΥΑΛΙΣ
 φουκαράς = **fıkara** < **fakîr** <; (σανσ.).
 χαβάς = **hava** = άέρας < άΦήρ.
 χαβούζα = **havuz** < ΧΕΡΝΙΒΟΣ
 χαγιατί = **hayat** = πρόθυρον < **hay** < ζω-ή <;
 χάζι = **haz** = εύχαρίστηση < ΧΑΡΙΣ
 χαϊρι = τὸ άγαθόν = **hayr** < ΧΑΪΟΣ ;
 χαλί = **hal** = κατάσταση < Φάλης = άθρόος
 χαμάλης = **hamal** = + εὐτελής < ΧΑΜΗΛΟΣ
 χαμπάρι = **haber** = είδηση <;
 χαράτοι = **haraç** < ΧΟΡΗΓΙΑ
 χαρμάνι = **harman** = άλώνι < **Fâlon**
 χασάπης = **kasap** < **kes** = χωρίζω < ΚΕΑΖΩ
 χασίς = **hâşis** < κάνναβις
 χατίρι = **hatir** < ΧΑΡΙΤ-ΟΣ
 χούζουρι = **huzur** = εύχαρίστηση < ΧΑΪΟΣ

ΠΙΝΑΞ Γ

Άρχέγονες λέξεις: 1. Κτηνοτροφία = Hayvan

ποιμήν = **çoran**
 βοσκή = **mer'a/otlak**
 φορβή = **besi** < βόσις
 λιβάδι = **çayir**
 άγέλη = **sürü** < σωρός

γίδα/τράγος = **keçi**
 < **Faiξ/teke**
 πρόβατο/κρίος = **koyun/koç**
 άγέλας/ταῦρος = **inek/boğa**
 < βοFός

γάλα = **süt**
 δούτυρο = **yağ**
 τυρί = **peynir**
 μάλι = **yün**

2. Κυνήγι = Av

γεράκι = **doğan** < σ. **daksati** < δοκάνη
 τόξο = **yay** < βιός
 βέλος = **ok** < άγχος / άκίς
 άκόντιο = **misrak** < ***mikra** < μάχαιρα

3. Πόλεμος = Harp < Φάρπάζω

μάχη = **cenk** < σύγκρουση όπλο = **silah** <;
 άλογο = **at** και **beygir** < έπιδήτωρ;
 σφάζω = **kes** < κείζω φονεύω = **öldür** <
 όλεθρ.
 μάχαιρα = **biçak** < φάσγανο **kamd** < κάμαξ
 δόρυ = **cirit** < δόρατ. πέλεκυς = **balda**
 θώραξ = **dos** < ζώσµα άσπίς **kalkan** κάλυµµα
 περικεφαλαία = **tulga** < τύλη

4. Γεωργία = çift-çi-lik

γεωργός/δργώνω = çift.çi < ξευγίτης
κοπριά → gübre + fiski < φύσκη
σκαπάνη → saban δρεπάνι → tirpan
τσάπα = çapa < I. Zappa < σκάπτω
σπορά = ekin < τὸ EXEIN («σπόρον»)
ἀνακῶς ἔχειν Ἡρ. 8.108 = τροφή = ek-mek
θερίζω = biçki < φάσγανον
άλωνι = harman < Fάλων
σίτος = buğday ≤ πυρὸς ἀλεύρι = un
ζύμη = maya < μάζα < μάσσω

5. Ναυτιλία < gemi.ci.lik

θάλασσα = deniz < TENAΓΟΣ
παραλία = yali < αἰγιαλὸς
λέμβος = kayik < ἀκάτιον/κάϊκος π.
πλοῖο = gemi < γέμος = φορτίο πλοίου
κουπί = kürek < πτύον
λιμάνι = liman iskele < σκάλα < σχαλῖς
κόλπος → körfez
ἱστίον = yel-ken < yel = ἀνέλλα

Η ΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ. Τὴν περίοδο τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων/εἰσβολῶν ἀπὸ τὸν 4ο αἰ. μ.Χ. ἕως τὸν 13ο αἰ. μ.Χ. λαοὶ πολεμικότεροι καὶ πολυαριθμώτεροι τῶν Ὀθωμανῶν, ὅπως Γότθοι, Βάνδαλοι, Οὐνοὶ ἀπέτυχαν ὄχι μόνο νὰ ἱδρῶσουν αὐτοκρατορία ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς νὰ ἐπιβιώσουν. Πῶς λοιπὸν οἱ Ὀθωμανοὶ ἐμεγαλουργήσαν; Τὸ μυστικὸ τους (ὅπως προηγουμένως τῶν Ἀράβων) ἦταν ἡ ἐξαιρετικὴ ἱκανότητά τους στὴν ἀφομοίωση τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών τῶν λαῶν τῆς πορείας τους, κυρίως Περσῶν (τέχνη) καὶ Ἀράβων (θρησκεία, γραφή) κυριώτατα δὲ τῶν Ἑλλήνων, τῆς τελικῆς ἐγκατάστασής τους.

Ἀποτέλεσμα ἄμεσο ὁ ἐμπλουτισμὸς τῆς ἡδη πτωχῆς, λόγφ σκληρῶν συνθηκῶν διαβίωσης, γλώσσας τους (τῶν = 1000 λέξεων) μὲ ἀραβικῆς, περσικῆς καὶ κυρίως μὲ χιλιάδες ἑλληνικῆς λέξεις. Καὶ ὄχι μόνο λέξεις - ἐργαλεῖα γιὰ τὴ λειτουργία τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ λέξεις ποὺ ἐκφράζουν ἀξίες καὶ ἀρετὲς καθαρὰ ἑλληνικῆς:

ΗΘΟΣ = ἔθος → eda/âdet ΓΕΛΩΣ → gülüş ΚΑΛΛΟΣ → güzel ΑΓΑΘΟΣ → iyi(t)
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ = κύριος (ἑαυτοῦ) → jür.riyet < κυριότης ΑΛΗΘΕΙΑ → haki-kat < χάος
ΝΟΜΟΣ → nizam ΑΝΔΡΕΙΟΣ → yiğit < ὑγιής ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ → cum.huriet < σνγ χορδία

Η ΠΡΩΤΟΤΟΥΡΚΙΚΗ. Εἶναι δύσκολο νὰ βρεθοῦν οἱ σχέσεις τῆς γλώσσας αὐτῆς μὲ τὴν ἑλληνική. Παρ' ὅλο ποὺ εὐρέθησαν στὸ λίκνο τῆς νεολιθικῆς ἐγκαταστάσεις, οἱ φυλὲς ποὺ τὴν ὠμιλοῦσαν δὲν ἄφησαν γραπτὰ μνημεῖα (ἂν εἶχαν γραφή) πλην τῆς νεωτάτης (8ο μ.Χ.) στὸ Ὁρχάν. Χαμένες στὸ χωροχρόνο, δὲν γνωρίζουμε ποιὲς ἐπαφῆς εἶχαν μὲ τοὺς πρωτοῦλλῆνες καὶ πότε.

Χρησιμοποιώντας τὴ μέθοδό μας (ὅπως καὶ γιὰ τὴν Ἀγγλική, «Δ», τ. 204 καὶ Σκυθική «Δ», τ. 229) ποὺ ἔγκειται στὴν εὕρεση τῶν 100 βασικῶν ἐννοιῶν καὶ τὴ σύγκριση τῶν λέξεων τῆς γλώσσας μὲ ἑλληνικῆς ρίζες, συντάξαμε τὸν πίνακα Α περιέχοντα τίς 100 βασικῆς λέξεις τῆς Τουρκικῆς (+23 ἀντίθετες), καὶ διαπιστώσαμε τὰ ἑξῆς: α. Τὸ 60% εἶναι μονοσύλλαβες καὶ οἱ λοιπὲς δισύλλαβες· τοῦτο δείχνει ὅτι, ὅπως καὶ στοὺς λαοὺς τῆς Β. Εὐρώπης, λόγφ δυσμενοῦς κλίματος/συνθηκῶν ἡ γλῶσσα φτωχαίνει, τὸ στόμα κλείνει. β. Οἱ μισὲς λέξεις φαίνεται νὰ ἔχουν ἑλληνικῆς ρίζες, τίς ὁποῖες καὶ προτείνουμε, χωρὶς νὰ ἔχουμε τὸ ἀλάθητον.

Εἶναι ἐλληνογενῆς καὶ αὐτὴ ἡ μακρινὴ γλῶσσα, ὅπως τόσες ἄλλες (Εἰθρηνηκοῦ, Ἀμερικῆς); ἀπαιτεῖται περαιτέρω ἐρευνα ὄχι μόνο γλωσσικὴ ἀλλὰ καὶ ἀρχαιολογικὴ κ.ἄ.

ΤΟ ΑΛΛΟΘΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ. Σὰν νεοῦλλῆνες - ρωμιοὺς μᾶς ἔμαθαν ἀπὸ μικροὺς νὰ εἴμαστε γκρινιάρηδες· καὶ μάλιστα ὅτι φταῖνε γιὰ τὴ δικὴ μας μιζέρια ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Φταίει ή Κατοχή γιατί υπερεκαταναλώνουμε, φταίει ή Τουρκοκρατία για τόν πνευματικό μαρασμό του ρωμαϊκού κράτους/κοινωνίας. Τοῦτο ὅπως προείπαμε εἶναι ψέμα καὶ ἀποδεικνύεται καὶ μετὰ τὴν κατάρριψη τοῦ ἰδεολογήματος «τουρκόφωνοι ρωμηοί», διαπιστώνοντας ὅτι ὅλες οἱ δῆθεν τουρκικὲς λέξεις ποὺ χρησιμοποιοῦμε μέχρι καὶ σήμερα εἶναι ἀντιδάνεια ἑλληνικῶν λέξεων (ἐλλ. → τουρκ. → ἐλλ.).

Παραθέτουμε τὸν Πίνακα Β μετὰ τὶς 216 «τουρκικὲς» λέξεις. (Ὑπάρχουν καὶ μερικὲς ἄλλες ποὺ εἶναι αὐταπόδεικτες ὅπως λ.χ. παστουμάς < παστός).

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΤΙΔΑ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ. Ἡ κοινωνικὴ δομὴ κάθε λαοῦ ἐκφράζεται πάντα μετὰ ἀντίστοιχη δομὴ τῆς γλώσσας στὸ χωροχρόνο καὶ ἀντιστρόφως. Εἰδικὰ γιὰ τὴν τουρκικὴ φυλὴ, στὸ χωρὸ, τὸ ὀρεινὸ ἔδαφος τῆς κοιτίδας τοὺς ἐπιβάλλει *κτηνοτροφικὸ* ἀλλὰ καὶ *κυνηγετικὸ* τρόπο ζωῆς διὰ τοῦ ὁποίου συμπληρώνεται ἡ ἔλλειψη ἀγαθῶν μετὰ ἐπιδρομῆς (πολεμικὰ φύλα). Στὸ *χρόνο*, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μεταναστεύσεων τοὺς γνωρίζουν τὴ *γεωργία* καὶ τέλος στὴ Μ. Ἀσία τὴ *θάλασσα*.

Παρουσιάζουμε τὸν Πίνακα Γ (σελίδες 15530-1) μετὰ τὶς *ἀρχέγονες* λέξεις κατὰ κατηγορία. Παρατηροῦμε, ὅτι οἱ «κτηνοτροφικὲς» ἢ δὲν ἔχουν σχέση μετὰ τὴν ἑλληνικὴ ἢ λόγῳ τῶν χιλιετιῶν παρεφθάρησαν καὶ δὲν ἀναγνωρίζονται. Ἀντιθέτως στίς «κυνηγετικὲς - πολεμικὲς» διαπιστώνουμε ἑλληνικὴ προέλευση, ποὺ ὑπονοεῖ προϊστορικὴ ἐπαφή. Ὅσο γιὰ τὶς «γεωργικὲς - ναυτικὲς» λέξεις εἶναι σαφῶς μεταγενέστερες καὶ δημιουργήθηκαν ἀπὸ ἑλληνικὲς κατὰ τὴν ἐγκατάσταση τῶν Ὀθωμανῶν στὴ Μ. Ἀσία

ΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ. Διαπιστώσαμε ἤδη ὅτι ἑκατοντάδες λέξεις τῆς τουρκικῆς ἔχουν ρίζες ἑλληνικὲς. Τί γίνεται ὅμως πέρα τῶν συνήθων «διεθνῶν» ἑλληνικῶν λέξεων ὅπως λ.χ. *atlet*, *tiyatro*, *fizik*; Σὲ τυχαῖα ληφθεῖσες σελίδες τοῦ τουρκικοῦ λεξικοῦ μόνο στὸ 10% τῶν λέξεων δὲν

ΠΙΝΑΞ Δ

ἀγάπη = <i>sevgi/sevda</i> < ΣΕΒΑΣ	ἐκρηξή = <i>patlama</i> < πλατάγημα
ἄγιος = <i>aziz</i>	ἐντύπωση → <i>intiba</i>
ἄχλάδι = <i>ahlat</i> < ἀχράς	ἐορτή = → <i>yortu</i>
ἄπλος / ἀρχή = <i>bas-it</i> < ΒΑΣΙΣ	εὐκόλα = <i>kolay</i> < * <i>ekola</i> < ΕΥΚΟΛΟΣ
βιβλίον = <i>kitap</i> < * <i>tepak</i> < ΤΕΥΧΟΣ	εὐτυχής = <i>bahti-yar</i> < σ. <i>bhatki</i> < διόω <i>beatus</i>
βοριάς = <i>boyaz</i>	ἐχθρός = <i>düsman</i> < ΔΥΣΜΕΝΗΣ
βυθός = <i>dip</i> < βυθός → G. <i>deupoz</i> → A. <i>deep</i>	ζημία = <i>ziyan</i>
γάτα = <i>kedi</i> < κάττης	ζήτω = <i>yaşa</i> < γειά σου < ὑγεία
γένος = <i>nesil</i> < νέποδες	θεμέλιο → <i>tedavi</i>
γέφυρα = → <i>köprü</i>	καλύβη → <i>kulube</i>
γλώσσα = <i>lehçe</i> < ΛΕΞΙΣ	καλώδιο → <i>halat</i> καμάρα = <i>kemeri</i>
γωνιά = <i>aci</i> < ΑΚΙΣ	κέρδος → <i>kâr</i>
δέμα (τ) = → <i>demet</i>	κιβώτιο = <i>kutu</i> < κυτίον < ΚΥΤΟΣ
δέρμα = <i>deri</i> < ΔΕΡΙΣ	κλάμα = <i>a.glama</i> < ΚΛΑΥΜΑ
διαλέγω = <i>sec</i> - < * <i>ces</i> < γεύω → A. <i>choose</i>	κλειδί = <i>kilit</i> < ΚΛΕΪΐ-δος <i>anahtar</i> < ΑΝΟΙΚΤΗΡ.ιον
δόντι = <i>diş</i> < ὀ.δοῦς	κλωστή = <i>iplik</i> < πλέκω
δοῦλος = <i>köle/kül</i> /* <i>do-ule</i> < Γ.ΓΒ'ΔΟ·Ε·ΛΟ	κοινωνία = <i>cemi.ytet</i> < <i>cemet</i> < ΣΥΜ.ΜΕΤ.ΕΧΩ
ἐβδομάς = <i>hafta</i> < <i>ἑπτὰ</i> !	κομπός = <i>zarif</i> < ΧΑΡΙΕΙΣ κράμα → ταραχή
ἐγγραφο = <i>evrak</i>	κρήνη = <i>kaynak</i> < κράνα ἢ καίνος
ἐγκέφαλος = <i>akil</i> /* <i>akufal</i> :	
εἰρήνη = <i>barış</i> < σ. <i>purah</i> < πρέσβυς	

λάχανα = lāhana κοφινός → küfe
 λεκάνη = leğen
 μάγουλο = yanak < γενειάς
 μέταλλο = maden μορφή = sima < ΣΗΜΑ!
 μήλο = elma < L. mela ΜΗΝ = mah < MAN
 νόηση = anlayis < ΑΝΤΙΛΗΨΙΣ + us < ΝΟΥΣ
 ξηρός → kuru
 ξανά = yine < ge-ne < ΕΚ ΝΕΟΥ!
 όμηνία = rehin < ΕΝΕΧΥΡΟΝ
 πάγος → buz
 πανήγυρις = panayir
 πανί = bez < πήνος
 πάτος = dip < *pid < ΒΥΘ.ΟΣ
 πεινάω = aci-k-mak < άκαχέω < άκίς
 πικρός = aci < ΑΚΙΣ
 πίθηκος = maymun < μιμάω
 πληρώνω = öde < όδάω = άγοραπωλησία
 πολιτεία = belde!
 ποτήρι → bardak/kupa < κύμβη
 πρέπει = gerek < ΧΡΗΖΕΙ
 προσευχή = dua < δέησις
 πράσα = prasa
 πήζω = pihti-la- < πηκτή.
 ραδίκι = radika
 ρόδα = çark < σ. çakra < ΚΥΚΛΑ
 ράχη = arka + tekerles < ΚΥΛΙΣΤΡΟ
 ρίζα = cezir < *rizec < ΡΙΖΕΣ
 ρόκα = öreke < *at.reke < ΑΤΡΑΚΤΟΣ
 σαγόνι = cene < σιαγών
 σάλια = salya
 σαρδέλα = sardelye < σαρδίνη

σατανάς = iblis < διάβολος
 σθέρκος = ence < iris
 σειρά = → sira σκαμνή = i.skemle
 σκώληξ = solucan < *skolucon
 στέγη = çatı < ΤΕΓΟΣ + dam < ΔΟΜΟΣ
 συγγνώμη = af < *ΑΦΕΣ;
 σύζυγος = zevce < ΖΕΥΞΙΣ
 σύρω = sür
 συχνά = → sik
 σχολή = okul < école < ΣΧΟΛΗ
 σωλήν = buru < ΠΩΡΟΣ
 ταραχή = karışma = άνάμειξη < ΚΡΑΣΜΑ
 τραγούδι = türkü < *traku < ΤΡΑΓΩΔΙΑ
 τραπέζι = masa < ΜΑΣΔΟΜΑΙ → L. mensa
 τρελλός = deli < τηρός = έλαφρός
 τρέμω = → ti-tre-mek
 τρόπος = usul < *lusu < ΛΥΣΙΣ
 τρύπα = yuba < κύβη
 τύλιγμα = sarma < (σ).άρμόζω
 φανάρι = → fener
 φασόλι = → fasulye < φάσηλος
 φούρνος = firin < ΠΥΡΝΟΣ
 φρούτο = yem.is < yem < ΓΕΥΜΑ
 φύλον = cins < ΓΕΝΟΣ
 φυτό = bitki < φυτικό;
 χορήμα = akca < ΑΞΙΑ
 χειρουργός → cerrah
 χύνω = dökm < τήκομαι
 χῶμα = → yer
 ψήνω = pisir. < psir < ΕΨΩ

κατορθώσαμε να βρούμε ελληνικές ρίζες. Παραθέτουμε 100 δύσκολα άγνωστές λέξεις στον Πίνακα Δ' (προηγ. σελ.) για να διαπιστώσετε το λόγο το άληθές.

“Αν λοιπόν και ή τουρκική δέν είναι παρεφθαμένη ελληνική διάλεκτος όπως οί ευρωπαϊκές ή σκυθική, ή πολυνησιακή κ.ά., τότε ό δανεισμός τών ελληνικών λέξεων ξεπερνά τώ 90%!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. “Ελληνες και Τούρκοι διακατέχονται άπό άντικρουόμενα συναισθήματα: φιλία και μίσος· έχθροι και σύμμαχοι. Δύο όμως πράγματα σίγουρα μάς συνδέουν: τώ ένα είναι ένα άδιαμφισβήτητο γεγονός: είμαστε γείτονες. Τώ δεύτερο πιστεύω τώ άποδείξαμε: ή ελληνική γλώσσα, γραπτή πρὸ (τουλάχιστον) 8.000 έτών όμιλούμενη στή βάση τών χιλιετιών, είναι τροφός· μαϊα της τουρκικής.

“Αν οί δύο λαοί επιβάλλουν αυτό πού σίγουρα επιθυμούν, τήν «καλήν γειτονίαν», θά ξήσουν όπως ζοϋν οί πάλοι ποτέ άσπονδοι έχθροι “Αγγλοι, Γάλλοι, Γερμανοί. Είθε,

Κων. Καμυράντζος

Άρχιτέκτων ΕΜΠ

Ο ΜΠΕΡΝΑΛ ΞΑΝΑΧΤΥΠΑ ΣΤΗ ΒΙΕΝΝΗ

Ἀγαπητὸ περιοδικὸ «Δαυλέ»,

Ὁ ἀφροκεντρικὸς κώδων ἐπανεκρούσθη. Ὁ ἀναίσχυτος ἦχος τοῦ ἀκούστηκε αὐτὴ τὴ φορὰ στὴν καρδιά τῆς Εὐρώπης, τὴν Βιέννη. Μὲ πρωτάκουστη ὑποστήριξιν ὁ Martin Bernal αὐτοπροσώπως, προσκεκλημένος ἀπὸ τὸ ἐν Βιέννῃ παράρτημα τοῦ ἀμερικανικοῦ πανεπιστημίου Webster University καὶ μὲ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Πολιτιστικοῦ Γραφείου τῆς Πόλεως τῆς Βιέννης, τῶν πανεπιστημιακῶν σχολῶν Φιλοσοφίας, Κλασσικῆς Φιλολογίας, Λατινικῶν καὶ Ἀφρικανισμοῦ, καθὼς καὶ τῆς Ἑταιρείας Διαπολιτιστικῆς Φιλοσοφίας ἐν Βιέννῃ, ἔδωσε δύο διαλέξεις καὶ μία ραδιοφωνικὴ συνέντευξιν στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα.

Ὁ πατέρας τῆς «Μαύρης Ἀθηνᾶς» μίλησε πρῶτον στὸ Webster University, ἀπ' ὅπου προῆλθε καὶ ἡ πρωτοβουλία, μὲ θέμα (ἐν μεταφράσει) «*Μαύρη Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἀφροκεντρικὴ Παράδοση*» («*Black Athena and the Afrocentric Tradition*») στίς 16 Ὀκτωβρίου 2001. Δύο ἡμέρες ἀργότερα, στίς 18 Ὀκτωβρίου 2001, μίλησε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βιέννης μὲ τίτλον (ἐν μεταφράσει) «*Ρατσισμὸς στὴν Ἱστοριογραφία τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου*» («*Racism in the Historiography of the Ancient World*»), ἐπ' εὐκαιρία τῆς ἐκδόσεως τοῦ νέου του συγγράμματος (ἐν μεταφράσει) «*Ἡ Μαύρη Ἀθηνᾶ Ἀπαντᾷ*» («*Black Athena Writes Back*»).

Παρενθετικῶς θὰ ἤθελα νὰ τονίσω τὸ γεγονός, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐλληνικῶν φορέων ἐν Βιέννῃ, οὔτε ἡ Πρεσβεία καὶ τὸ Γραφεῖο Τύπου της ἀλλὰ οὔτε καὶ οἱ ἐλληνικοὶ σύλλογοι ἔλαβαν γνώση τοῦ γεγονότος καὶ τοιοῦτοτρόπως οὐδεὶς ἀντέδρασε. Φαίνεται ὅτι λόγω τῶν χαμηλῶν θερμοκρασιῶν τῆς ἐποχῆς, ἐπῆλθε χειμερία νάρκη. Οὔτε ὅμως καὶ ἐγὼ αὐτοπροσώπως ἔλαβα γνώση καὶ οὔτε προσεκλήθην ἀπὸ τὸ παράρτημα τοῦ Webster University ἐν Βιέννῃ, ὡς συνηθίζετο, ὅπου ἀπὸ δεκαετίας τυγχάνω ἐπίκουρος καθηγητῆς Πληροφορικῆς, διδάσκων (σχεδὸν) ἀνελλιπῶς γλώσσες προγραμματισμοῦ H/Y καὶ Business Software.

Καὶ ὥσάν νὰ μὴν ἀρκοῦσαν τὰ ὡς ἄνω, τὴν Κυριακὴ 18 Νοεμβρίου καὶ ὑπὸ τὸν θρησκευτικὸ μανδύα τῆς ἐκπομπῆς (ἐν μεταφράσει) «*Θρησκείες τοῦ Κόσμου*» («*Religionen der Welt*») τὸ Ραδιοφωνικὸν Ἰδρυμα Αὐστρίας μετέδωσε 45λεπτὴ ἐκπομπή μὲ συνεντεύξεις τῶν κ.κ. Bernal καὶ Wimmer (ὁ τελευταῖος τυγχάνει καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης) καὶ κάποιας καθηγήτριας τοῦ Πανεπιστημίου Φέξ τοῦ Μαρόκου. Εἶμαι ἐντελῶς σίγουρος, ὅτι οὔτε καὶ ἡ Ἐπισκοπὴ μας ἐν Βιέννῃ ἔλαβε γνώση, τοῦ τελευταίου τουλάχιστον γεγονότος ἢ ὅτι, ἐὰν παρεμπιπτόντως ἔλαβε γνώση δὲν ἀντέδρασε.

Ὁ λυσσώδης δράκων τοῦ ἀφροκεντρισμοῦ ἐπαναφυπνίσθηκε. Ἀρχισε πάλι νὰ βρυχᾶται καὶ νὰ ἐμῇ κακεντρεχεῖς καὶ πολιτικὲς συνθηματολογίες ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς ἱστορικῆς μελέτης.

Μετὰ τιμῆς,
Κωνσταντῖνος Γκαγκάνας

Ὁργανισμὸς Βιομηχανικῆς
Ἀναπτύξεως τοῦ ΟΗΕ, Βιέννη

Τηλεοπτικό έλλαδεμπόριο

Σε έκπομπή της αδελφής Τηλεόρασης συμμετείχαν μερικοί έλληνίζοντες-έλλα-δέμποροι, οί όποίοι έχοντας θαύτερο έλλειμμα της μεγαλοσύνης της 'Αρχαιότη-τας περιέγραφαν και συμφωνούσαν για «γενετήσιες διεγέρσεις και όργανους, έπιτυγχανόμενους από διάφορες άσιατικές σχολές Γκουρού», οί όποιες όμως λόγω ή έργω ή διανοία ώδηγοΰσαν σε αντανισμό! Φυσικά ό άσιατικός δεσποτισμός και μυστικισμός έξωθει, με την άνύπαρκτη μεταφυσική του 'Υπερπέραν πού κατα-σκεύασαν, τόν έρωτα ανάλόγως νά εκτρέπεται σε όλες τις άφύσικες δυνατότητες. "Ομοια έποχή μας, παίρνοντας τη γυναίκα από τό χάλι του Μεσαιώνα την «εκτό-ξευσε» σάν μιá «γκλαμουριάρική» και διακοσμητική γλάστρα καταμεσής του πο-λιτεύματος του κέρδους των καιρών μας, όπον νομίζει ότι αυτό είναι έλευθερία και κάθετται σαστισμένη, διότι πάλι κάτι μεγάλο της λείπει. Και βέβαια της λείπει, όταν δέν έρωτά την μοναδική λύση άπασών των έρωτήσεων, την 'Ελληνική 'Αρχαι-ότητα, νά της ειπΰ: «πήγαινε νά άντικρύσης τό Διονυσιακό, όπον όλη ή μαγεία και όμορφιά του σώματος και του έρωτα φθάνουν στο εύγενέστερο και ασύλλη-πτο». Καΰμένη έλληνίδα, πού, σε ποιό ξερονήσι είσαι ναναγισμένη; στη Σκύλλα των έλλαδεμπόρων και τη Χάρυβδη των Χριστιανών και στην παγίδα των όσων σου ψιθυρίζουν και οί δυό από «έγκράτεια» μέχρι σαδομαζοχισμό του άνθελλη-νικού πολιτεύματος του κέρδους...».

Π.Γ.**Συσχετισμοί**

Προκειμένου νά λειτουργήση ή δημοκρατία, άπαραίτητος τυγχάνει ό διάλο-γος ό διάλογος προϋποθέτει λόγον και ό λόγος παιδείαν. Αλλά σήμερα στην 'Ελλάδα παιδεία δέν ύπάρχει -κατά κοινήν όμολογίαν-, έπομένως δέν ύπάρχει ούτε λόγος, συνεπώς ούτε διάλογος, άρα ούτε δημοκρατία.

Β.Μ.**Οί Φαρισαίοι**

Μνημόνιο συνεργασίας για την 'Ολυμπιάδα του 2004 υπέγραψε ή 'Εκκλησία της 'Ελλάδος με την 'Οργανωτική 'Επιτροπή των 'Αγώνων. 'Εκείνοι πού κάποτε άπα-γόρευσαν διά της ποινής του θανάτου τους 'Ολυμπιακούς άγώνες, πού διαβολο-ποίησαν τόν άθλητισμό και μισούν τό ανθρώπινο σώμα, σήμερα δηλώνουν πως νοι-άζονται τάχα για την 'Ολυμπιάδα. Αυτή είναι ή μεγάλη κατάντια της ρωμοσύ-νης.

Π.Α.Κ.**'Ελέφαντες στη Λέσβο**

"Ενα τεράστιο άπολιθωμένο σπονδυλόζωο -πρόγονος του σημερινού έλέφα-ντα- ήλικίας 20 έκατομμυρίων έτών έντοπίστηκε στη ΒΔ Λέσβο, κοντά στο 'Απο-λιθωμένο Δάσος Σιγρίου. Συγκεκριμένα άνεσκάφη άκέραια ή γνάθος του ζώου,

πὺν τὸ μῆκος τῆς ξεπερνᾷ τὸ ἕνα μέτρο. Ἐπίσης στὸ νότιο μέρος τοῦ ἴδιου νησιοῦ, στὴν περιοχὴ τῶν Βατερῶν, βρέθηκε μία τεράστια χελώνα μήκους 2,5 μέτρων καὶ ὕψους 1,6 μέτρων, πὺν ὑπολογίζεται ὅτι ζύγιζε 1 τόννο. Τὰ εὐρήματα αὐτὰ φωτίζουν τὴν εὐρύτερη περιβαλλοντικὴ εἰκόνα τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὸ ἀπώτατο παρελθόν, στὴν ὁποία δέσποξε ἡ πυκνὴ βλάστηση καὶ τὰ γιγαντιαίων διαστάσεων σπονδυλωτά.

Π.Α.Κ.

Μέσῳ Γῆς Χαναάν

Οἱ ὑπερασπιστὲς τῶν ἀφροασιατικῶν δογμάτων περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν ἐπικαλοῦνται πλέον μόνο ἀρχαιολογικά καὶ ἱστορικά... τεκμήρια ἀλλὰ καὶ τὸ DNA. Στὸ ὄνομα λοιπὸν τοῦ γενετικοῦ κώδικα, ὁ ἄνθρωπος ἀπ' τὴν ... ἀγαπημένη μητέρα πατρίδα Ἀφρική πρὶν ἀπὸ 50.000 χρόνια περνᾷ στὴν ... Γῆ Χαναάν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὡς κατατρεγμένος... μετανάστης μεταφέρει τὴ γλῶσσα καὶ τὸν πολιτισμὸ του σὲ Εὐρώπη καὶ Βόρειο Ἀμερική! Δὲν ἔχεις παρὰ νὰ χρηματοδοτήσης μερικὸν δεκαρολόγους ... ἐρευνητὲς καὶ τὸ ... ἐπιστημονικὸ τους πόρισμα, πὺν λόγῳ DNA δὲν σηκώνει ἀμφισβήτηση, νὰ τὸ προβάλης παγκοσμίως μέσῳ τῶν ἀμερόληπτων διεθνῶν ἐνημερωτικῶν διαύλων!

Π.Α.Κ.

Ὁ νοῶν νοεῖτω...

Ἀπὸ τὴν «Ἀγία Γραφή» (Καينὴ Διαθήκη). [Ὁ Ἰησοῦς φιλονικεῖ μὲ τοὺς Ἰουδαίους καὶ λογομαχεῖ μὲ αὐτοὺς]: Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους: «ὕμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν» — «ἡμεῖς ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν Θεόν (= Γιαχβέ)». Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ὁ Ἰησοῦς... — «ὕμεῖς (=ἐσεῖς) ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ (=κατάγεσθε): ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς (Ἰωάννης 8.44)! Τί ἔτι χρειᾶν ἔχομεν μαρτύρων;

Υ.Γ.: Ὁ «διάλογος» ἐτελείωσε ... ὡς συνήθως, μὲ λιθοβολισμό.

Κ.Κ.

Δὲν εἶναι «περιοδικό»

Δὲν πρόσθεσαν στὸ λόγο πὺν ἀρθρώνει ὁ «Δ» ἐδῶ καὶ 20 χρόνια οὔτε ἕνα ἰῶτα καὶ γνωρίζουν πολὺ καλὰ ὅτι δὲν πρόκειται αὐτὸ τὸ «ἐπιπλέον» ἰῶτα νὰ τὸ ἀρθρῶσιν ποτέ, ὅπως γνωρίζουν πολὺ καλὰ ὅτι δὲν ἔχουν τίποτε νὰ ποῦν. Κι ὅμως ἐκδίδουν περιοδικὰ-ἱμιτασιὸν τοῦ «Δ» καὶ διβλία, κάνουν ἐκπομπές, «μαθήματα», διαλέξεις, ἐκδρομές, «ἐκδηλώσεις», ἐμπορευόμενοι μ' αὐτὰ πολιτικά ἢ οἰκονομικά τις ιδέες πὺν ἐμφανίζονται στίς σελίδες μας. Ἐνα δὲν κατάλαβαν: Ὅτι τὸ «περιοδικό» πὺν κρατᾶτε στὰ χέρια σας δὲν εἶναι περιοδικό, ἀλλὰ ἐλεύθερο ἐργαστήριον παραγωγῆς πρωτοποριακῆς σκέψεως, ιδεῶν καὶ λόγων· καὶ δὲν θὰ τὸ καταλάβουν ποτέ οὔτε οἱ ἐντολεῖς οὔτε οἱ ἐντολοδόχοι τῆς «Ἐπιχειρήσεως Ντουμπλαρίσματος» τοῦ «Δ».

Γ.Σ.Π.

ΔΥΟ ΜΙΣΕΛΛΗΝΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ...

Μέγας Βασίλειος καὶ Ι. Χρυσόστομος

“**Ε**νας πρωτοπρεσβύτερος καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας, ὁ Θεόδωρος Ζήσης, μιλώντας κάποτε (1892) στὸ πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης μὲ θέμα: «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ ἡ πνευματικὴ πορεία τοῦ Γένους» μεταξὺ ἄλλων ἀνέφερε:

«...Πρωταίτιοι τῆς πολιτιστικῆς αὐτῆς ἁμαρτίας τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ, τοῦ προπατορικοῦ αὐτοῦ ἁμαρτήματος, Ἀδὰμ καὶ Εὐὰ σὲ αὐτὴν τὴν πῶσιν, εἶναι ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς καὶ ὁ κύκλος του... Ὁ κοραϊσμός καὶ ἡ ἀρχαιοπληξία ὠρισμένων λογίων κολόβωσαν τὴν ἱστορικὴ οἰκουμενικότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸν ὅποιον ἔτσι κατήντησαν συγκεχυμένο, διχασμένο, σχιζοφρενικό, ἀνίκανο νὰ ἔχῃ οἰκουμενικὴ ἀκτινοβολία. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ὑπέστη θανάσιμο πλήγμα, πὺν τὸ ἐπλήρωσε ἀκριδὰ ἡ νεοελληνικὴ παιδεία καὶ ὁ νεοελληνικὸς πολιτισμός...».

Μὲ τὰ ὡς ἄνω γίνεται πλέον ἢ σαφὲς ὅτι οἱ λέξεις ἔχουν ἤδη πρὸ πολ-
λοῦ χάσει τὸ εἰδικό τους βάρος καὶ τὴν πραγματικὴ τους σημασία. Γιατί
τό ποιὸς κατήντησε τὸν Ἑλληνισμό, δηλαδὴ τοὺς Ἕλληνες, «συγκεχυμέ-
νους, διχασμένους, σχιζοφρενικοὺς καὶ ἀνίκανους νὰ ἔχουν σήμερα οἰκου-
μενικὴ ἀκτινοβολία», ὅπως πράγματι εἶχαν προτοῦ οἱ Πατέρες τῆς
Ἐκκλησίας ἀρχίσουν τὸ «θεάρεστον» ἔργο τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀνεπα-
νάληπτου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς στυγνῆς ἀφελληνίσεως τοῦ λα-
οῦ, εἶναι καθ' ὅλα γνωστὸ σὲ αὐτοὺς πὺν μελετοῦν ἱστορία χωρὶς πνευ-
ματικὲς παρωπίδες. Ἀλλωστε ὁ «Δαυλὸς» ἔχει κάνει ἐκτεταμένη ἐρευνα-
ἀναφορὰ ἐπὶ τούτοις!

Μιᾶς λοιπὸν καὶ ἡ ὁμιλία ἐγίνε πρὸς τιμὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τοὺς
ὁποίους ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκπαίδευση καὶ τῶν τριῶν βαθμίδων τιμᾷ μὲ ἐορ-
τὴ καὶ ἀργία στὶς 30 Ἰανουαρίου, ἃς παρακολουθήσουμε μερικὰ ἀπο-
σπάσματα ἀπὸ ὁμιλίες τόσο τοῦ ἀποκληθέντος «Χρυσοστόμου», ὅσο καὶ
τοῦ ἄλλου –«μεγάλου» καὶ αὐτοῦ–, τοῦ Βασιλείου Καισαρείας, γιὰ νὰ πά-
ρουμε μιὰ γεύση τῆς ἀνιστόρητης ταυτίσεως, ὅπως ἀναδύεται μέσα ἀπὸ
τὰ πατερικά τους κείμενα καὶ νὰ δοῦμε μέσῳ αὐτῶν (τῶν κειμένων), ἂν
αὐτοὶ πὺν ἀπεκλήθησαν προστάτες τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, εἶχαν ἔστω
μιὰ κάποια σχέση τυπικὴ μὲ τὴν κλασσικὴ Ἑλληνικὴ Παιδεία. Γιατί κά-
ποτε, φρονῶ, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀντικρύσουμε κατὰματα καὶ ἄφοβα τὴν

ἀλήθεια, ὅσον ὀδυνηρὴ καὶ πικρὴ κι' ἂν εἶναι.

«Οἱ τῆς ἐλληνικῆς συμμορίας ἅπαντες...»

Χρυστόστομος λοιπὸν ὁ Ἰωάννης λέγει:

«Ὅπου παλαιότερα ἐφιλοσόφουν οἱ τῆς ἐλληνικῆς συμμορίας ἅπαντες καὶ ἐκεῖ αὐτὸς τῶν δαιμόνων ἤγον τῶν Ἑλλήνων γίνεται φόβος, ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν διαλάμπει καὶ τὸν ζόφον αὐτῶν (δηλαδὴ τῶν Ἑλλήνων) σβήνει καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῶν δαιμόνων καταλύει... καὶ ἐνῷ τὰ μὲν τῶν Ἑλλήνων τὰ πάντα σβήνουν καὶ ἀφανίζονται τούτου τοῦ θαυμάσιου καθ' ἐκάστην λαμπρότερα γίνονται» (Ἰ. Χρυσόστομος, «Εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν εὐαγγελιστήν»).

Συνεχίζει παρὰ κάτω:

«...Αὐτὰ ἐγέννησαν καὶ αὐξήσαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν φιλοσόφων λαβόντες... Ἡμεῖς δὲν παραιτούμεθα τῆς κατ' αὐτῶν μάχης... Ἄν μάλιστα στὰ ἐνδότερα κοιτάξης, θὰ ἰδῇς τέφρα καὶ κονιορτὸ καὶ ὑγιὲς οὐδὲν ἀλλὰ τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ τούτων (τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων), τὰ πάντα ἀκαθαρσίας γέμοντα καὶ ἰχώρ (πῦον) καὶ τὰ δόγματα τούτων βρίθουν πάντα σκωλήκων».

Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι προστάτης τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας. Αὐτὸν ταυτίζουν μὲ τὸν Ἑλληνισμό. Ὅμως φρονῶ ὅτι τὰ λόγια του τὰ ἴδια [τοῦ καταστροφέα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Ἐφεσο, τοῦ ἀτόμου ποὺ πλήρωσε συμμορίες τραμπούκων μὲ τὴν ἐντολὴ του νὰ διατρέχουν τὴν Μικρὰ Ἀσίαν καὶ ὅπου εὐρίσκουν τὰ «καταραμένα» ἐλληνικά κτίσματα, «ἐς ἔδαφος φέρειν» (ἅπαντα ἔργα ἀπαράμμιλης τέχνης), εἶναι καὶ τὰ καλύτερα σχόλια γιὰ τὸν βίο καὶ τὴν πολιτεία τοῦ ἀνδρός].

«Τὴν ἀπὸ τῶν καπνιζόντων δαυλῶν θλάβειν...»

Ἄλλὰ ἂς ἔλθουμε τώρα στὸν ἄλλο ἱεράρχη, τὸν Βασίλειο τὸν Μέγα τῆς Καισαρείας.

«Μὴ δειλιάξης ἀπὸ τῶν ξύλων τῶν δαυλῶν τούτων τῶν καπνιζόντων. Προσταγὴ (τί εἶδους ἄραγε;) μὴ δειλιάξετε ἀπὸ τῶν ἐλληνικῶν πιθανολογημάτων... τὰ ὅποια εἶναι σκέτα ξύλα, μᾶλλον δὲ δᾶδες ποὺ ἀπώλεσαν καὶ τοῦ δαυλοῦ τὴν ζωντάνια καὶ τοῦ ξύλου τὴν ἰσχύν, μὴ ἔχοντος δὲ οὔτε καὶ τοῦ πυρὸς τὴν φωτεινότητα ἀλλὰ ὥς δᾶδες καπνίζουσες καταμελανώνουν καὶ σπιλώνουν ὅσους τὰ πιάνουν καὶ φέρουν δάκρυα στὰ μάτια ὅσων τὰ πλησιάζουν».

(Δηλαδὴ ἡ ἐλληνικὴ σοφία καὶ διανόησις μὲ τὰ ἀθάνατα ἔργα τους σπλώνουν καὶ καταμαυρίζουν ὅσους τὰ πλησιάζουν...)

«Ἐάν μάλιστα θέλῃς νὰ καταλάβῃς τὴν ἀπὸ καπνιζόντων δαυλῶν βλάβη, θυμίσου τὸν Σολομῶντα, ποὺ ἔλεγε: “καθὼς τὰ ξυνὰ σταφύλια στὰ δόντια καὶ ὁ καπνὸς στὰ μάτια ἔτσι καὶ ἡ παρανομία” (κι’ ὅπως σχολιάζει ὁ Μ. Καλόπουλος τῶν Ἑλλήνων οἱ γνώσεις ἐξομοιώνονται ἐδῶ μὲ τὴν παρανομία) «σὲ ὅσους τὴν χρησιμοποιοῦν».

Κι’ ὁ ἱεράρχης συνεχίζει:

«Νομίζω δὲ ὅτι καπνὸ ὀνομάζει ὁ Σολομὼν τὴν ἀπὸ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως βλάβη, ποὺ τὴν διορατικότητα τῆς ψυχῆς μας συγχέει». (Βασίλειος Καισαρείας, «Εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν προίμιον»).

Καὶ πάρα κάτω συνεχίζει:

«Εἶναι δὲ ἐχθροὶ οἱ Ἕλληνες, διότι διασκεδάζουν καταδροχθίζοντας μὲ ὀρθάνοιχτο τὸ στόμα τὸν Ἰσραήλ. Στόμα δὲ λέγει ἐδῶ ὁ προφήτης τὴν σοφιστικὴν τοῦ λόγου δύναμη, ἡ ὁποία τὰ πάντα ἐχρησιμοποίησε γιὰ νὰ παραπλάνησῃ τοὺς ἐν ἀπλότητι στὸν θεὸν πιστεύσαντας».

Μὲ πόση ἀπλότητα; Ἡ παραπλάνησις καὶ οἱ περιπέτειες στὸ Σινᾶ λένε πολλά. Τὰ σχόλια, θαρρῶ, περιττεύουν, ἀλλ’ ἂν σκεφτῇ κανεὶς ὅτι αὐτοὶ οἱ ἱεράρχες εἶχαν σπουδάσει στίς φιλοσοφικὲς σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν, θὰ καταλάβῃ, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν εἶχαν διαβάσει τουλάχιστον «Ἀντιγόνη». Τότε λοιπὸν γιατί καὶ πρὸς τί τόσο μῖσος ἐναντίον παντὸς ἑλληνικοῦ; Σὲ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ἴσως ἓνας μπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ μὰ κάποια ἀπάντηση-ἐξήγηση: Ἰσως ὁ γνωστὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ πρωτοπρεσβύτερος, αὐτὸς ποὺ ἔχει ἐπανειλημμένως κατηγορήσει τὸν «Δαυλὸ» καὶ ὁ ὁποῖος ἐν ὅλῃ τῇ σοφίᾳ του ὑποστηρίζει μετὰ θέρμης, ὅτι «οἱ προφῆτες καὶ οἱ πρωταγωνιστὲς ἥρωες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης γνώριζαν τὸν τρόπο καὶ τὸ μέσον τῆς θεώσεως...» («Δαυλός», Ἰούλιος 2000).

Πότε θὰ βρεθῇ ἓνας σύγχρονος Ἀριστοφάνης, γιὰ νὰ περιποιηθῇ δεόντως ὅλον αὐτὸν τὸν ἑσμὸν τῶν καταστροφῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ; Διότι εἶναι κωμικὸ, φρονῶ, οἱ καταστροφεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ ζοφεροὶ ἀφελληνιστὲς τοῦ δύσκολου λαοῦ, νὰ ταυτίζονται μὲ τὸν Ἑλληνισμόν, νὰ χαίρουν τιμῶν τὴν στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποία οἱ γεννητορες τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἀκόμα ἄγνωστοι στὸν τόπο τους. Περιαίνων ἀναφέρω τὸ ἀπὸ τὴν Λιλὴ Ζωγράφου γραφέν στὴν «Ἀντιγνώση» της: «Οἱ Εὐρωπαῖοι γενόμενοι τότε χριστιανοί, ἀπέκτησαν ταυτότητα. Οἱ Ἕλληνες γενόμενοι διὰ τῆς ὥμῃς δίας χριστιανοί, τὴν ἀπώλεσαν».

Διόδωρος Ἀθμονεύς

[Συστηματικὲς ἐρευνες γιὰ τὸν ἀκραῖο μισελληνισμό τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῶν ἄλλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας βλέπετε ἐπίσης στὸν «Δ.», τ. 197, 198, 204, 227, 229, κ.ἄ.]

Εἴκοσι χρόνια βραχνᾶς

Μ' ἔπιασε πάλι νισάφι πιά! Κάθε χρόνο τέτοια ἐποχὴ ξύνομαι συνεχῶς σὰν τὸν κασιδὴ. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως τὸ χάλι μου ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Τί μὲ ἐνοχλεῖ; Μὰ τί ἄλλο; Τὰ γενέθλια τοῦ ἀναθεματισμένου περιοδικοῦ, ποὺ ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια μοῦ στέκεται σὰν ψαροκόκκαλο στὸ λαιμό. Βραχνᾶς μοῦ ἔχει γίνει!

ῥωρες - ὥρες, γιὰ νὰ ξεχνῶ τὸν ἐπάρικο κνησμό, ἀναπολῶ τὶς παλιές - καλές μέρες, τότε ποὺ κανεὶς δὲν μιλοῦσε γιὰ ἑλληνικότητα· τότε ποὺ τὸ 'χαν ρίξει ὅλοι στὸν ἑλληνοχριστιανισμό, στὸν ἰνδοευρωπαϊσμό, στὸ φοιτισμό, στὸν ἀνατολισμό, στὴ θολοκουλτούρα, στὴν πνευματικὴ καὶ διανοητικὴ κουλτούρα, στὴν πνευματικὴ καὶ διανοητικὴ χώνωση καὶ σὲ ὅλες τὶς συναφεῖς ἀρετές, στὶς ὁποῖες τεχνηέντως τοὺς ὑπέβαλλε. Κι ἐκεῖ ποὺ ὅλα πῆγαιναν ρολοί, νὰ σου ξαφνικὰ ἐκείνη ἢ διακριτικὰ τυπωμένη κόκκινη, κυμματιστὴ φλόγα, ποὺ μοῦ τσουρουφλίζει τὸν... (ξέρετε!) ἐδῶ καὶ μιὰ εἰκοσαετία. Οὔτε τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον νὰ ἦταν, μὲ τὸ ὁποῖο παραμυθιάζω τοὺς θεοκρατούμενους μου.

Καὶ τί δὲν ἔχω μετέλθει ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια, γιὰ νὰ σθῆσω κι αὐτήν, κι αὐτὸν ποὺ τὴν ἄναψε. Τὶ συκοφαντίες, τὶ καρφώματα, τὶ ρουνφιανιές, τὶ βανδαλισμούς, τὶ ντουμπλαρίσματα, τὶ ἐκδόσεις περιοδικῶν - ἱμιτασιόν, τὶ πρακτορλίγια, τὶ πόλεμο νεύρων... Τζίφος! Μέχρι καὶ στὰ δικαστήρια τοὺς τράδηξα κατὰ καιροὺς καὶ τὴν πάτησα μεγαλοπρεπῶς. Αὐτοὶ δὲν χαμπαριάζουν τίποτα.

Κι αὐτὸ ποὺ μὲ ζοχαδιάζει εἶναι ὅτι δὲν μπορῶ νὰ τοὺς «καπελώσω». Ὅσο σκέπτομαι δέ, ὅτι τὸ δόγμα τους συνοψίζεται στὴν παντελὴ ἀπουσία δόγματος, ἐκεῖ εἶναι ποὺ τρελλαίνομαι καὶ ἡ φαγούρα μὲ κάνει θάπορι. Φοβᾶμαι, ὅτι ἡ ἀπὸ ἀμνημονεύτων ἐτῶν καλοστημένη ἐπιχείρησή μου γιὰ τὴν πνευματικὴ ὑποδούλωση τῶν Ρωμιῶν καὶ τὸν ἐκμηδενισμό τῆς καταραμένης Ἑλληνικότητος ἔχει πάει τόσα χρόνια πίσω καὶ κινδυνεύει νὰ τιναχτῇ στὸν ἀέρα ἐξαιτίας μιᾶς δράκας γραφιάδων. Μοῦ ῥχεται, νὰ σκάσω! Βέβαια, οἱ ἡλιθιοποιητικοὶ μηχανισμοί μου ἐξακολουθοῦν νὰ δουλεύουν σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ἐπίπεδα, ὅμως τώρα τελευταῖα ἡ παραγωγή ὅσο πάει καὶ μειώνεται. Ἄς ὀψωνται αὐτοὶ οἱ ἄθλιοι τῆς Κυδαθηναίων, ποὺ μὲ τὴ σιχαμερὴ δρᾶση τους ρίχνουν ἄμμο στὰ γρανάξια μου. Νὰ δῆτε, ποὺ θὰ σθῆσουν καὶ κεράκια στὴν τούρτα, γιὰ νὰ μοῦ προκαλέσουν μεγαλύτερο παροξυσμό. Κι ὅσο θὰ σθῆνουν τὰ κεράκια, τόσο ἡ φαγούρα μου θὰ φουντώνη. Μπά, πρέπει νὰ προετοιμαστῶ καταλλήλως. Θὰ βγάλω τὸ πλαστικὸ ξυστήρι ἀπ' τὴν ντουλάπα. Κι ἐλπίζω, ὅπως θὰ τὴν ἀνοίγω, νὰ μὴν ξεμπουκάρη καὶ μὲ πλακώση κανένα

Σάρωθρον

«ΕΤΑΙΡΟΣ» ΚΑΙ «ΠΑΙΔΙΚΑ»

Οί έπτά «άναβαθμοί» τοῦ Ἑρωτα στο «Συμπόσιο» τοῦ Πλάτωνος

«Ἑταῖρος: σύντροφος ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῶν ἀκολούθων ἀρχηγῶν τινος, σύντροφος ἐν τοῖς ὅπλοις... Ἐπὶ τῶν μαθητῶν ἢ ὁμιλητῶν τῶν ἀρχαίων διδασκάλων... Ἐν τῷ πληθ. οἱ συμφοιτηταί, οἱ συμμαθηταί... Σπανίως ἐπὶ ἐραστῶν...»

(Μέγα Λεξικόν Δ. Δημητράκου).

Στὶς φιλοσοφικὲς σχολὲς τῆς ἀρχαιότητος καὶ μέχρι τὸ +529, ὁπότε ὁ Ἰουστινιανὸς Α΄ ὁ Μέγας ἔκλεισε τὴν Ἀκαδήμεια τοῦ Πλάτωνος, διδάσκαλοι καὶ μαθητὲς ἀπεκαλοῦντο μεταξὺ τῶν ἐταῖροι, ἀδιακρίτως ἐὰν ᾗσαν διδάσκοντες ἢ διδασκόμενοι: «δικαιοτάτος γὰρ εἶ τοὺς τοῦ ἐταίρου λόγους ἀπαγγέλλειν» (Εἶσαι ἄλλωστε σὺ ὁ ἀρμοδιώτερος νὰ ἀνακοινώνης τὶς ὁμιλίες τοῦ φίλου σου [ἐταίρου]: Πλάτων «Συμπ.» 172B).

Στὸ «Συμπόσιον» τοῦ Πλάτωνος ἡ ἀνωτέρω προσφώνησι τοῦ Γλαύκου πρὸς τὸν Ἀπολλόδωρο γίνεται, προκειμένου νὰ ἀναδιηγηθῇ ὁ τελευταῖος τοὺς λόγους τοῦ Σωκράτη, διότι θεωρεῖται σύντροφος/ἐταῖρος του. Ὁμοίως ἡ Διοτίμα, διδασκάλισσα ἐπὶ τῶν ἐρωτικῶν τοῦ Σωκράτους, ἀποκαλεῖ αὐτὸν ἐταῖρον: [(Διοτίμα: Ἡ γνώμη μου ὅμως εἶναι, φίλε μου (ὦ ἐταῖρε), ὅτι τοῦ ἔρωτος τὸ ἀντικείμενον οὔτε τὸ ἥμισυ εἶναι οὔτε τὸ ὅλον, ἐφόσον τοῦτο δὲν εἶναι ἀγαθόν)], («Συμπ.» 205E)]. Ἑταῖρον φώναζαν καὶ οἱ μαθητὲς τὸν Σωκράτη («Φαίδ.» 118a, Ἀριστ., «Ρητορ.» 1398B31 κ.ά.). Οἱ ἴδιοι οἱ μαθητὲς ἐλέγοντο ὅχι μόνον ἐταῖροι ἀλλὰ καὶ ἐρασταὶ δηλαδὴ θαυμαστὲς («Συμπ.» 173B).

Ἡ προσφώνησις ἐντὸς τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν (καὶ ὅχι μόνον), ἡ ὁποία δὲν περιορίζει τὴν ὀνομασία τοῦ ἐταίρου στὸν διδάσκοντα ἢ τὸν διδασκόμενο, ἔχει τὴν σημασία τῆς οἰκειότητος, τῆς συχνῆς ἐπαφῆς διδασκάλου/μαθητοῦ καὶ τὸν ἀμοιβαῖο σεβασμὸς τῆς ὀντότητος ἐκάστου σὲ σχέσι ἰσότητος μεταξὺ τῶν δύο. Ὑπέροχο διδάγμα ἀμοιβαιότητος σεβασμοῦ, τὸ ὁποῖο θὰ ἔπρεπε νὰ εὗρη τὴν ὀρθὴν ἐφαρμογὴ στὴν σημερινή θλιθερὴ κατάσταση τῆς ἐκπαιδευσεως σ' ὅλες τὶς θαμνίδες τῆς.

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΛΕΞΕΩΣ «ΕΤΑΙΡΟΣ»

Επὶ γράμματα, τὸ ἓνα τέταρτο τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Ἀλφαδήτου, ἀποτελοῦν τὴν λέξιν ἐταῖρος. Ἐπιλεγμένα ἀπὸ τὸν Λόγο ἐκ τῶν 28 γραμμάτων/στοιχείων τοῦ Ἀρχαίου Ἀλφαδήτου, ἐὰν ἀπεγκλωβίσουν τοὺς κρυμμένους θησαυροὺς τῶν δυνατῶν ἀναγραμματισμῶν τῆς λέξεως, διαφωτίζουν πλήρως τὴν σημασία τῆς ἐννοίας, ἡ ὁποία προβάλλει ἀδιάστως καὶ ἀποκαλύπτει τὴν δυναμικὴ φύσιν τῆς ὀντότητος τοῦ ἐταίρου, διδασκοντος καὶ διδασκομένου.

Μὲ βάσι τὸν διάλογο «Κρατύλος» τοῦ Πλάτωνος, προέκυψαν κατόπιν μακροχρόνιας ἔρευνας 7 κανόνες ἀναγραμματισμῶν, δηλαδὴ νέες μορφὲς συλλαβῶν, οἱ ὁποῖες δίδουν

νέα χαρακτηριστικά, άκρως ενδιαφέροντα για την εις βάθος κατανόηση των άφανων έννοιων των λέξεων (βλέπε « Ἀρρητοι Λόγοι», σ. 34-35). Στην έρευνα της λέξεως έταϊρος, ή όποία άκολουθει, εκ των έπτά κανόνων χρησιμοποιούνται μόνο οί κάτωθι τρείς:

- 1 Διαχωρισμός του άρκτικού γράμματος της μητέρας λέξεως και έμφασις στην σημασία του. Διά του σχηματισμού νέων συλλαβών προκύπτει νέα λέξις, τέκνο της πρώτης, και νέα χαρακτηριστική ιδιότητα της μητέρας λέξεως.
- 2 Διαίρεσις σε δύο ή περισσότερα μέρη αναλόγως της δομής της μητέρας λέξεως και σύνθεσις των έννοιων.
- 3 Οί κυριώτεροι αναγραμματισμοί. Τά τυχόν έναπομένοντα γράμματα συσχετίζονται με την συνολική σημασία της λέξεως, και με τό καθένα έξ αυτών ως άρκτικό γράμμα δημιουργείται νέα λέξις, συμπληρώνουσα την σημασία της μητέρας λέξεως.

1

ΕΤΑΙΡΟΣ < Ε+ΙΑΤΡΟΣ

Ο διαχωρισμός του πρώτου γράμματος και ή ανασύνταξις των γραμμάτων έδωσε συγκεκριμένη εικόνα της έννοιας του έταϊρου. Το Ε, άρκτικό γράμμα της λέξεως, αναφέρεται στη λέξι έρως, ή όποία ένυπάρχει στη λέξι έ(ταϊ)ρος. Ο έταϊρος καθίσταται ι-α-τρος (δημιουργία νέων συλλαβών) με την ευρύτερη σημασία της θεραπευτικής άγωγής, την όποιαν άθέατος άσκει ό έταϊρος διά του φαρμάκου του άγνου έ-ρωτος (Ε). Έφ' όσον ό έταϊρος είναι πραγματικός σύντροφος, συνδεόμενος με πνευματικών έρωτα (Ε) με τόν έταϊρον ίατρόν του –είτε είναι σχέσις διδασκάλου πρός μαθητήν είτε μαθητού πρός διδάσκαλον είτε συντρόφου έν όπλοις– καθίσταται αυτόμάτως ό ένας του άλλου και ίατρός του. Η έπαφή της ψυχής με όμοιοδονούμενη άλλη ψυχή ύπερβαίνει την ά-σθένεια και ένδυναμώνει τό σθένος ψυχής τε και σώματος.

Ο έταϊρος καθίσταται πραγματικός έξ έρωτος (Ε) + ίατρός.

2

ΕΤΑΙΡΟΣ

ΑΙΘΕΡΟΣ (όνόμ. αϊθήρ) < αϊθω+έρως.

Η λέξις αϊθήρ (γενική αϊθέρος) δύναται νά διασπασθί εις αϊθω+έρως. Η άντικατάστασις του Ο διά του Ω στη λέξι έρως είναι θεμιτή, διότι, ως λέγει ό Σωκράτης στον «Κρατύλον» (410Δ), ή χρησις των δύο φωνέντων Ο και Ω πρό του 403 π.Χ., έγένετο χωρίς διάκρισι. Περαιτέρω με την άντικατάστασι του όδοντικού Τ με τό έπίσης όδοντικό Θ και έναν μόνο αναγραμματισμό εμφανίζεται ή ουσία του όντος που αϊθει έξ έρωτος. Αϊθήρ (γεν. αϊθ+έρως) είναι τό πέμπτο στοιχείο, τό συνέχον τά τέσσερα ριζώματα (γή, ύδωρ, αήρ και πύρ) του Έμπεδοκλή.

Αϊθω σημαίνει λάμπω και ή λάμψις, ή προερχόμενη εκ του λεπτοτάτου στοιχείου του αϊθέρος, συνάδει με την όρφική κοσμογονική ουσία του Αϊθέρος (ύλικής, άπρόσωπης, συνεχούς ουσίας της άντικειμενικής πραγματικότητας, όπως ή Μονάδα του Πυθαγόρα ή ή Φιλότιτα του Έμπεδοκλή ή τό «ταυτόν» του «Τιμαίου») και του Χάους (ύλικής άπρόσωπης μεριστής ουσίας της έπίσης άντικειμενικής πραγματικότητας, όπως ή Δύαδα του Πυθαγόρα ή τό Νείκος του Έμπεδοκλή ή τό «έτερον» του «Τιμαίου»). Περιγρέ-

οντας τὰ συμπαντικά διαστήματα ὁ αἰθήρ συνέχει τὰ ἄπειρα μικροκοσμικά σωματίδια τῆς ἀπρόσωπης ὕλικῆς μεριστῆς οὐσίας, σχηματίζοντας τὸ ὀρφικὸν Ὡδὸ διὰ τοῦ ὀρητικοῦ, ἀπολύτου, καταλυτικοῦ Ἑρωτος/Φάνητος. Ὁ Φάνης καθίσταται φανερός αὐτοδικαίως, διότι κατέχει δυνάμει ἐντὸς τοῦ ὀνόματός του, τόσο τὴν λάμψι (ρίζα φαν -) ὅσο καὶ τὴν συνεκτικὴ ἐρωτικὴ διάθεσι (ἔρος).

Ὁ Ἑρως τῆς Ὀρφικῆς Κοσμογονίας εἶναι ὁ συμπαντικὸς ἀπρόσωπος, ἀρχαῖος, συνδετικὸς λόγος, αἴτιος τῆς συνενώσεως τῶν δύο πρωταρχικῶν ὕλικῶν οὐσιῶν, μεριστῆς καὶ συνεχοῦς, ὁ κατ' ἐξοχὴν μεταμορφωτικὸς δημιουργὸς τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ὕλικου ψυχικοῦ σωματιδίου. Κατ' ἀναλογίαν, ὁ ἐταῖρος (διδάσκαλος, ἀπρόσωπος, ὕλικῆς οὐσίας αἰθέρος) ὁδηγεῖται ἀπὸ τὸν ἔρωτα (ἔρος, συνδετικὸς λόγος), ὁ ὁποῖος διαποτίζει δυνάμει τὸ εἶναι του. Αἰθῶν (αἶθ-), ἀκτινοβολῶντας διαχέεται, συνέχοντας τὰ νοητικὰ διαστήματα μετὰ τὴν λάμψι τῆς φωτιζόμενης διάνοιάς του, ποὺ ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν θεὰ τοῦ κάλους τοῦ ἐταῖρου (μαθητοῦ, ἀπρόσωπης ὕλικῆς μεριστῆς οὐσίας). Ἀμφότεροι, διδάσκαλος καὶ μαθητῆς, εἶναι ὄντα ὑπαρκτὰ ἐντὸς τῆς ὕλικῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος καὶ σὲ ἀντιστοιχία τῶν δύο πρώτων ἀπροσώπων κοσμογονικῶν οὐσιῶν, συνδεθέντα διὰ τοῦ ἀπροσώπου, ἀγνοῦ, ἀνιδιοτελοῦς ἔρωτος.

3

Ἐκ τῶν ἐρωτήσεων, τίς ὁποῖες ὑποβάλλει ὁ ἐταῖρος (διδάσκαλος) στὸν ἐταῖρον (μαθητὴν) προκύπτει ἡ μεγάλη τέχνη τῆς διαλεκτικῆς τῶν ἐρωτήσεων καὶ ἀπαντήσεων.

ΕΤΑΙΡΟΣ

ΕΡΩΤΑΣ + Ι(ερός), δηλαδή ἱερός καὶ ἰ+ἔρος.

(Τὸ φωνῆεν Ο τοῦ ἐταῖρος ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ Ω στὸ ρῆμα ἐρωτῶ, ὅ' πρὸς. ἐρωτᾶς + Ι).

Ὁ ἐταῖρος, παρακινούμενος ἐξ ἱεροῦ ἔρωτος, ἐρωτᾷ.

Συνεπῶς τόσο ὁ διδάσκων ὅσο καὶ ὁ διδασκόμενος, ἐνδιαφερόμενοι διακαῶς νὰ λάβουν μίαν ἀπάντησιν στὴν ἐρώτησι τῆς ψυχῆς των, ἐξ ἔρωτος ἀφορμῶνται. Ἀφ' ἐνός ὁ διδάσκων, προκειμένου μετὰ τὴν μέθοδο τῆς διαλεκτικῆς νὰ ἐνεργοποιήσῃ τὴ μνήμη τοῦ διδασκόμενου («Θεαίτητος», 191Δ-192Δ) καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ διδασκόμενος, προκειμένου νὰ διασαφηνίσῃ κάποιο ἀδιευκρίνιστο, ἀκατάληπτο ἢ σκοτεινὸ σημεῖο τῆς διδασκόμενης ἔννοιαις.

Ἐρωτῆσις εἶναι τόκος/τέκνον ἔρωτος. «Τόκος ἐν τῷ καλῷ», λέγει ἡ Διοτίμα (206B)· διότι ὁ σφόδρα ἐρωτευμένος ἐκφράζει ἀσυγκράτητος τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τῶν ἐρωτήσεων. Τὸ πᾶν τῆς σκέψεως θὰ ἀποκαλύψῃ τὸ ἅπαν τῆς μνήμης διὰ τῆς ἀπαντήσεως, προερχόμενης ἀπὸ τὴν μνήμη τοῦ παντός. Διότι ἡ συνολικὴ μνήμη τοῦ μαθητοῦ/ἐταῖρου ἀφυπνίζεται διὰ τῶν ὀρθῶν ἐρωτήσεων τοῦ ἱκανοῦ στὴν διαλεκτικὴ τέχνη, λέγει ὁ Πλάτων στὸν «Μένωνα» (86).

Ἡ οὐσία συνεπῶς τῆς λέξεως ἐταῖρος ἔχει τὴν ρίζα τῆς ὅχι στὴ σωματικὴ ἀλλὰ στὴν ψυχικὴ ἐρωτικὴ διάθεσι τοῦ ἐρωτῶντος. Ὁ ἐρωτῶν εἶναι κατὰ βάσιν ἐρωτικὸς, μετὰ τὴν σημασίαν τῆς ἔλξεως, ποὺ κατατείνει στὴν πνευματικὴ ἡδονή, ἡ ὁποία θάλλει ἐντὸς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀλήθειας τῆς ἀρετῆς καὶ ὅχι τῆς σωματικῆς ἔλξεως, τῶν παθῶν καὶ τῆς φθορᾶς («Φίληθος», 63Δ-64).

Στὸ «Συμπόσιον», ἡ Διοτίμα, θηλυκοῦ γένους, εἶναι ἡ πνευματικὴ διδασκάλισσα ἐπὶ

τῶν ἐρωτικῶν τοῦ Σωκράτη, χωρίς νά ἔχη σωματική ἐρωτική ἐπαφή μέ τὸ μαθητή της: ΣΩ: «αὐτὴ ἐχρημάτισε καὶ δι' ἐμὲ διδάσκαλος εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ ἔρωτος» («Συμπόσιον», 201Δ).

4

ΕΤΑΙΡΟΣ
~~ΟΡΑΤΟΣ + Ι + Ε~~

Ὁ ἐταῖρος (διδάσκαλος) καὶ ὁρᾷ τὴν ἱερότητα (Ι) τοῦ ἐταίρου (μαθητοῦ) καὶ εἶναι ὁρατὸς ἀπὸ αὐτόν, διότι ἡ ὅλη διαδικασία τῆς μαθήσεως / γνώσεως διέρχεται ἐκ τῆς ἐποπτείας, δηλαδή ἐκ τοῦ νεοαναπτυχθέντος πνευματικοῦ ὁργάνου τῆς ἐσωτερικῆς ὁράσεως ἀμφοτέρων, ἀπὸ «τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα».

5

ΕΤΑΙΡΟΣ < ΑΡΕΤ + ΙΟΣ, ἰὸς ἀρετῆς = βέλος ἀρετῆς

Στόχος τῆς διαπαιδαγωγήσεως εἶναι ἡ διὰ τῆς ἀρετῆς προαγωγή τῆς ψυχῆς τοῦ μαθητοῦ/ἐταίρου, ἡ ὁποία ὡς βέλος (=ἰὸς) διαπερνᾷ τὴν ψυχὴ του.

6

Μὲ ποῖο τρόπο ὁμως ὁ ἐταῖρος/ἐραστής/διδάσκαλος θὰ ἐπιτύχῃ αὐτὴ τὴν καταλυτικὴ ἀλλαγὴ στὴν ψυχὴ τοῦ ἐταίρου/ἐρωμένου/μαθητοῦ;

ΕΤΑΙΡΟΣ < ΟΑΡΙΣΤ (ῆς)+Ι(ερὸς) καὶ (Ἔρος)

«Ὁαρ, (ῆ) (γενικὴ ὄαρος) = ἡ σύζυγος. Τὸ ο εἶναι ἀθροιστικὸ προσθετικὸ καὶ ᾧρ - τὸ ἀραρεῖν, ἀρμός, ἀρμόζω, ἀρθμός, συναρμόζω. Ρῆμα ὀαρίζω = συνομιλῶ μετὰ οἰκειότητος, συναναστρέφομαι. Ὁ ὀαριστὴς εἶναι ὁ φίλος, ὁ σύντροφος μέθ' οὗ ἐμπιστευτικῶς, εἰλικρινῶς συναναστρέφεται τις καὶ συνδιαλέγεται, ὁ συνομιλητής». (Μέγα Λεξ. Δ. Δημητράκου).

Ὀμηρικὸς Ὕμνος Διὸς (23):

«Θέμιστι ἐγκλιδὸν ἐξομένη πυκινούς ὀάρους ὀαρίζει».

[Μὲ τὴν Θέμιδα μισοπλαγιασμένη δίπλα του, λόγια σοφὰ ἀνταλλάσσει].

Ὁ ἐταῖρος εἶναι ἐκαῖνος, ὁ ὁποῖος μέ (Ι) ἱερὸν ἔρωτα (Εἷ), οἰκειότητα καὶ ἀπόλυτὴ ἐμπιστοσύνη, ὀαρίζει, δηλ. μεταδιδάξει ὀάρους, ἥτοι σοφίς σκέψεις καὶ γνώσεις στὸν ἐρατὸν, ἀσχέτως φύλου καὶ ἄνευ γενετήσιαις ἐπαφῆς, κατὰ τὴν ἀναλογία τῶν θείων ὄντοτήτων Θέμιδος/Διὸς καὶ τῶν θνητῶν Διοτίμας/Σωκράτους.

Χάος.

Ὁ Παλαιός, ὁ πρωτόγονος Ἔρως ριπτόμενος στοῦ Χάος, γιὰ νὰ τὸ διαμορφώσει κατὰ τὶς ἑλληνικὲς παραδόσεις. (Ἀπὸ τὴν «Ὠγγυίαν» τοῦ Σταγειρίτου, ἔκδοσις Βιέννης 1815.)

Χαριτωμένος Ἔρως ἀναπνέομενος στήν δάσι ὑδροχόης. Ἀπό τὰ ἀριστουργηματικά δημιουργήματα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς κεραμικῆς τέχνης. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ γλυκύτατη ἔκφρασι τοῦ ἀναπνέοντος Ἔρωτος. (Τὸ ἀγγεῖο εὐρίσκεται σὲ ἰδιωτικὴ συλλογὴ).

κλεισμένοι στὸ μνημα τοῦτο, τὸ ὁποῖο καλοῦμε σῶμα καὶ τὸ περιφέρομεν μαζί μας δεσμευμένοι καθὼς τὸ δοῦρακον».

Πρῶτος ἀναβαθμός: Τὸ σωματικὸ κάλλος τοῦ μοναδικοῦ ἐρωμένου.

«Ὁφείλει λοιπόν, εἶπεν, ὅποιος ἀκολουθεῖ τὴν ὁρθὴν πρὸς τὸ ἔργο τοῦτο ὁδόν, ν' ἀρχίξῃ μὲν ἀπὸ νέος νὰ πλησιάζῃ τὰ ὡραῖα σώματα. Καὶ πρῶτον μὲν, ἐφ' ὅσον ὁρθῶς τὸν καθοδηγῇ ὁ καθοδηγητὴς του, νὰ ἐρωτεύεται ἓνα καὶ μόνο σῶμα, καὶ ἐδῶ νὰ ζητῇ νὰ γεννήσῃ λόγους ὡραίους...» (Ἐκπύσιον, 210α).

Τὸ ὧραῖο σῶμα κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν περιορίζετο εἰς τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνισιν τῶν ἀρμονικῶν γραμμῶν τῆς ἀρρενωπῆς φύσεως. Συμπεριελάμβανε τὴν ὁλοκληρωμένην προσωπικότητα τοῦ νέου καὶ ὅχι ἀπλῶς τὴν καλλιγραφικὴν παρουσίαν του. Νέος ὢν ἀκόμη ὁ ἑταῖρος/ἐραστής/διδάσκαλος ὀφείλει νὰ πλησιάζῃ «τὰ καλὰ σώματα, ἐφ' ὅσον ὁρθῶς τὸν καθοδηγῇ ὁ καθοδηγητὴς του», λέγει ἡ Διοτίμα. Ὑπάρχει σαφὴς ὑπαί- νιγμος μᾶς καθοδηγητικῆς ἀλύσου, μεταβιβαζομένης διὰ τῶν γενεῶν, τῆς ὁποίας ὁ ὀρί-

ῥάγοντες καὶ πολλοὶ ἄλλοι σημαντικοὶ σχηματισμοὶ νέων λέξεων σχετικῶν μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ἑταῖρου, τῶν ὁποίων ὁ περιορισμὸς τοῦ χώρου δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἀνάπτυξιν. Εἶναι ἐμφανές, ὅτι ὁ σχηματισμὸς τῶν νέων συλλαβῶν διὰ τῶν ἀναγραμματισμῶν συμπλήρωσε τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «ἑταῖρος», ἐρχόμενος ἀρωγὸς στὴν προσπάθειαν κατανόησεως τῆς οὐσιαστικῆς ἀρχαίας σκέψεως, ἀπηλλαγμένης περιοριστικῶν στοιχείων.

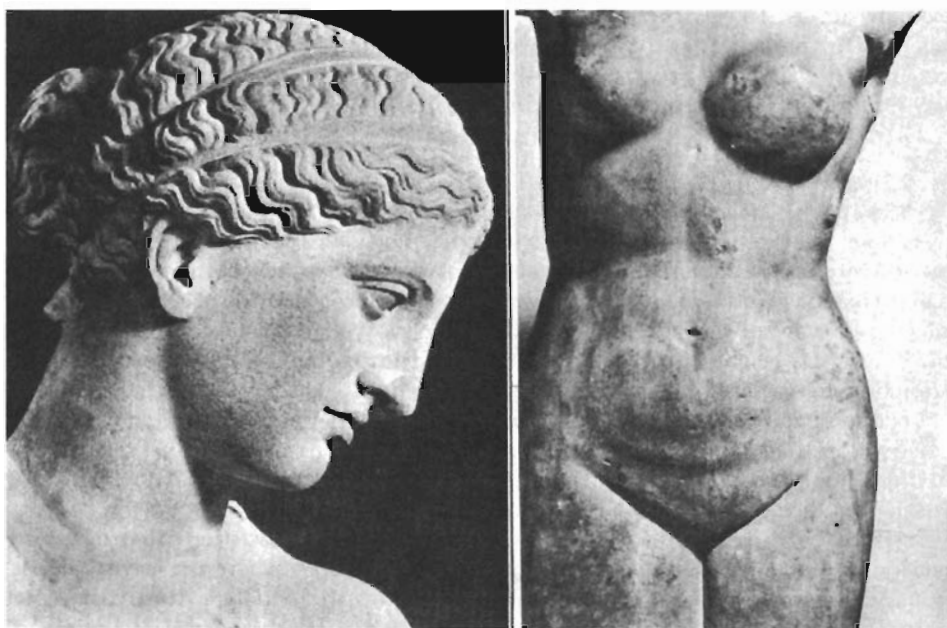
ΟΙ 7 «ΑΝΑΒΑΘΜΟΙ» ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Τοῦ ἐρωτος τὰ μυστήρια ἀποκαλύπτονται μόνο διὰ τῆς ὁρθῆς ὁδοῦ», λέγει ἡ Διοτίμα στὸν Σωκράτη: «Εἰς αὐτὰ μὲν τοῦ Ἔρωτος τὰ μυστήρια θὰ ἦτο ἴσως δυνατόν καὶ σύ, Σωκράτη, νὰ μνηθῇς. Διὰ τὴν ἀνωτάτην ὁμῶς μύθῃσιν καὶ ἀποκάλυψιν, χάριν τῆς ὁποίας καὶ ταῦτα γίνονται, ἐφ' ὅσον ἀκολουθῇ κανεὶς τὴν ὁρθὴν ὁδόν, δὲν εἶμαι βεβαία, ἂν θὰ εἶχες τίς δυνάμεις» (Ἐκπύσιον, 210α).

(Κατὰ τίς συζητήσεις Διοτίμας/Σωκράτους, περὶ τὸ -440 π.Χ., ὁ Σωκράτης ἦτο μόλις 30 ἐτῶν, νέος μαθητῆς/ἑταῖρος). Ἡ «ὁρθὴ ὁδός», στήν ὁποίαν ἀναφέρεται ἡ Διοτίμα, εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς ψυχικῆς τελειώσεως καὶ τῆς ἐποπτείας. Οἱ ἀναβαθμοὶ ἦσαν συγκεκριμένοι, ἀπαιτοῦντες τὴν κάθαρσιν καὶ τὴν πλήρη ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς, προκειμένου ἢ προοδευτικῇ γνῶσιν τῆς οὐσίας τῶν ὄντων νὰ γίνῃ ὁρατὴ ἀπὸ τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς. Τὰ δὲ τέλεα («Φαῖδρος», 249C: «τελέους ἀεὶ τελετὰς τελούμενος») καὶ ἐποπτικά ἦσαν ἡ μύθῃσι, ἡ ὁποία συνεπλήγετο τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἐμφανιζομένων ὁραμάτων («Φαῖδρος», 250 C): «θεωροῦντες δὲ τίς εἰκόνες τῶν οὐσιῶν τέλειες καὶ ἀπλές, πλήρεις γαλήνης καὶ εὐδαιμονίας μέσα σὲ αὐγὴ καθαρὴ, καθαροὶ ἐμεῖς καὶ μὴ

Άριστερά: Ἡ κεφαλὴ τοῦ περιφήμον ἁγάλματος τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλων καὶ δεξιὰ ἡ κεφαλὴ τῆς Κνιδίας Ἀφροδίτης, ποὺ εὐρίσκονται στὸ Λοῦβρο τῶν Παρισίων.

Άριστερά: Ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Ἀθλ καὶ δεξιὰ: Κορμὸς Ἀφροδίτης φιλοτεχνηθεὶς κατὰ τὴν Ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ.

ζοντας χάνεται στο βάθος τοῦ κοσμογονικοῦ, ἀπροσώπου ὀρφικοῦ θείου (ὑπόμνησις τοῦ γλωσσικοῦ οἰκοδομήματος/Λόγου/Ἐταῖρος = Αἰθέρος).

Ἡ ἰδέα τοῦ σωματικοῦ κάλλους ἦταν ἡ ἀνάμνησις ἐκείνης τῆς ὡραιότητας τῆς ἰδέας τοῦ θείου κάλλους, ὡς πρώτης ιδιότητος τοῦ ἀπροσώπου θείου: «Τὸ θεῖον ἐξ ἄλλου εἶναι ὡραῖο, σοφό, ἀγαθὸ καὶ ἔχει κάθε ἄλλη ἀνάλογη ιδιότητα» («Φαῖδρος», 246e). Παράδειγμα: Ὁ ἐραστής/ἐταῖρος/διδάσκαλος στὴ θεά (ικανότητα ἐν - οράσεως) τοῦ σωματικοῦ κάλλους τοῦ ἐρωμένου, ἐμπνέεται καὶ κυοφορεῖ τὴν ἰδέα τῆς ἀρετῆς. Τίτλει λόγους σοφούς, ὁάρους, πὺν ἐξυψώνουν τὸν ἐρωμένο (206Γ): Παραδείγματα: Σωκράτης/Πλάτων, Σωκράτης/Αλκιβιάδης, Σωκράτης/Χαρμίδης, Πλάτων/Δίων κ.ά.

Δεύτερος ἀναβαθμός: τὸ σωματικὸ κάλλος ὅλων τῶν ἐρωμένων.

(*Ὅταν δὲ τοῦτο ἀντιληφθῇ, θὰ γίνῃ ἐραστής ὅλων τῶν ὡραίων ἀνθρώπων...*) («Συμπόσιον», 210b).

Ὁ ἐταῖρος/διδάσκαλος/ἐραστής (θαυμαστής) ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸν περιορισμὸ τοῦ ἐνὸς ὡραίου σώματος καὶ ἀντιλαμβάνεται τὴν ὡραιότητα τοῦ συνόλου τῶν ἀνθρώπων. Παράδειγμα: Στὶς φιλοσοφικὲς σχολὰς οἱ φιλόσοφοι προσελκύουν ὄχι μαθητὲς ἀλλὰ ἐταῖρους, ἐρατοὺς, ἐρωμένους, οἱ ὁποῖοι καθίστανται σὺν τῷ χρόνῳ μὲ τὴν σειρὰ τους ἐραστὲς τῆς σοφίας, τὴν ὁποία διδάχθησαν ἀπὸ τοὺς ἐραστὲς/διδασκάλους των διὰ τῶν σοφῶν λόγων. Στὴ δευτέρῃ βαθμίδᾳ γίνεται κατανοητὴ ἡ κοινὴ προσφώνησις τοῦ ἐταῖρου, εἴτε αὐτὴ ἀπευθύνεται στὸ δάσκαλο εἴτε στὸ μαθητὴ.

Τρίτος ἀναβαθμός: Τὸ ψυχικὸ κάλλος.

(*Μετὰ ταῦτα θὰ μάθῃ νὰ θεωρῇ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς ἄξιον μεγαλυτέρας τιμῆς παρὰ τὸ σωματικόν...*) («Συμπόσιον», 210b).

Ἡ πρόοδος ἀπὸ τὴ θεά τῶν πολλῶν ὡραίων σωμάτων, μετατοπίζεται στὴ θεά τῶν ὡραίων ψυχῶν. Τὸ ἐξωτερικὸ κάλλος ὑποβιάζεται καὶ ὁ ἐραστής λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τῶρα πλέον τὸ ψυχικὸ κάλλος ὄχι μόνον ἐνὸς ἐρωμένου. Τὸν ἐνδιαφέρει ὁ ἀνθρώπος γενικώτερα, τὸν ὁποῖο διὰ τῶν λόγων του προσπαθεῖ νὰ ἐξυψώσῃ, ἐξηγώντας μὲ σοφοὺς λόγους πάντοτε (ὁαρίζων) τὴν ἐννοία τῆς ἀρετῆς, τὴν «ὀρθὴν ὁδόν» τῆς Διοτίμας.

Τέταρτος ἀναβαθμός: Τὸ κάλλος τῶν πράξεων.

(*Ἔτσι θὰ ὑποχρεωθῇ πάλιν ν' ἀντικρύσῃ τὸ κάλλος, πὺν ὑπάρχει στὶς πράξεις καὶ τοὺς θεσμούς...*) («Συμπόσιον», 210c).

Ἡ ἄρσις, ἀνύψωσις τῆς νεολαίας καὶ ἡ συνεχὴς προσωπικὴ ἔφεσι καὶ ἀγαθὴ προ-αἵρεσις τοῦ ἐραστοῦ (διδασκάλου) πρὸς τὸ ὁρατὸ ψυχικὸ κάλλος τῶν ἐταῖρων/μαθητῶν του τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ἰδῇ μὲ «τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα» τὸ κάλλος τῶν πράξεων των. Διότι διὰ τῶν συνειδητῶν, ἀγνῶν καὶ ἄνευ ὑστεροβουλίας ἐνεργειῶν του κατέστη ἄξιος νὰ γίνῃ αἵτιος αὐτῆς τῆς ὡραιότητος καὶ συνεπῶς νὰ τὴν ὁρατοποιήσῃ. «Τὰ ἐπιτηδεύματα», δηλαδή οἱ πράξεις τῶν ἐταῖρων/μαθητῶν του εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἰδικῶν του ἐμπνεύσεων, οἱ ὁποῖες προκλήθηκαν ἀπὸ τὴν ψυχικὴ μεταρσίωσι τῶν μαθητῶν/ἐταῖρων, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνιδιοτελοῦς ἐρωτὸς του, ὄχι πλέον πρὸς τοὺς μαθητὲς του, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἰδίαν τὴν ἀρετὴν. Ἡ ροὴ τῆς ἀρετῆς διωχετεύθηκε σταδιακὰ διὰ τῶν τεσσάρων ἀναβαθμῶν στὸν ἐρωμένο/μαθητὴ.

Πέμπτος ἀναβαθμός: Τὸ κάλλος τῶν Νόμων. Οἱ νόμοι ἀναφέρονται στὸν ἀνωτέρω 4ον ἀναβαθμὸ. Πράξεις καὶ νόμοι συναντῶνται στὸ ὁρατὸν ὑπὸ τῆς ψυχῆς κάλλος, πὺν ἀντιλαμβάνεται ὁ ἐραστής (διδάσκαλος) ὡς ἐνότητα προοδού¹. Διότι νόμοι εἶναι

1. [Σημείωση τοῦ ἐκδότη:] Τὴν ὑπαρξὴ ἀθηναϊκοῦ νόμου κατὰ τῶν ἀσελγούντων σωματικῶς μᾶς παραδίδει ὁ Αἰσχίνης («Κατὰ Τιμαρχοῦ», 21), τὸ πλῆρες κείμενο τοῦ ὁποῖου εἶναι:

«Ο Αλκιβιάδης συνοδευόμενος από όρχηστρίδες εισέρχεται στο συμπόσιον του Ἀγάθωνος, σύμφωνα με τὴν σκηνή τοῦ περιγράφει ὁ Πλάτων στὸ «Συμπόσιον». Δεξιὰ τοῦ Ἀγάθωνος, ὑποδέχεται στεφανωμένος τὸν Ἀλκιβιάδη, διακρίνεται ὁ ἀνάκλιτρος ὁ Ἀριστοφάνης, καὶ ἀπέναντι καθήμενος ὁ Σωκράτης ἀριστερά, καὶ δεξιὰ ὁ Πλάτων συζητοῦντες, καὶ ὄρθιος πλησίον τὸν ὁ Φαίδρος. Ὁ Πίντακας ἔχει φιλοτεχνηθῇ ἀπὸ τὸν περίφημο Γερμανὸ ζωγράφο Ντύρερ, ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ χροῖατα σέπιας τὰ ὁποῖα ὁ χρόνος ἔχει ἀφανώσει. Τὸν πίνακα ἔχει ἀντιγράψει πρὸ 30 ἐτῶν μεταχειρισθεὶς ἀνοικτὰ χροῖατα μετὰ τὴν ἐλληνικὴ φύσιν, λιαν-ἐπιτυχῶς, ὁ ἐλλὰπων Ἕλληγ ζωγράφος Παλληγκαρῶς. Τὸ ἔργο ἀποτελεῖ σήμερα ἰδιοκτησίᾳ τοῦ Μουσείου Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀνατολικῆς Τέχνης.

όχι μόνο τὰ νομοθετήματα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἠθικὲς ἀρχές, οἱ ὁποῖες συνθέτουν τὸ σύνολο τῶν θεσμῶν καὶ τῶν ἐθίμων (Θεσμοφορία). Οἱ νόμοι τοῦ 5ου ἀναβαθμοῦ εἶναι πλέγμα κανόνων, ἐνῷ τὰ «καλὰ ἐπιτηδεύματα» τοῦ 4ου ἀναβαθμοῦ εἶναι οἱ σχέσεις καὶ οἱ πράξεις τῶν ἀτόμων καὶ ἀφοροῦν στὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου.

Ἔκτος ἀναβαθμός: Τὸ κάλλος τῆς ἐπιστήμης. Ἀπὸ τὴ νοητὴ θέα τοῦ Νόμου ὁ ἔρα-στής/ἐταῖρος/διδάσκαλος ἀνέρχεται/αἶρεται στὸ εὐρὺ πεδίο τῆς «διὰ τῶν ὁάρων» γνώσε-ως.

«ἀλλ' ἀντιθέτως μὲ τὸ δλέμμα γυρισμένο πρὸς τὸ ἀπέραντο τῆς ὠραιότητος πέλαγος καὶ ἀπὸ τὸ θέαμα ἐκείνου ἐμπνεόμενος, πλήθος ὠραίων καὶ ὑψηλὸν λόγους νὰ γεννᾷ καὶ σκέψεις μέσα σὲ ἓνα πόθο πνευματικότητος ἀνεξάντλητον...» («Συμπό-σιον», 210d).

Ἡ ἀπεραντοσύνη τοῦ πελάγους τῆς γνωστικῆς θεάσεως τοῦ ἐπιτρέπει νὰ μεταχειρί-ζεται τοὺς ὁάρους (= σοφοὺς λόγους) ὡς βέλος (= ἰδὸ) ἐπιτεύξεως στόχου ἀρετῆς στὸ νοῦ τῶν μαθητῶν του. Ἡ ἐμπράγματη φιλοσοφία ποὺ ἐξασκεῖ, ὑπόσχεται νὰ γεννᾷ λόγους σοφούς, διότι τὸ ἀπερίγραπτο τοῦ κάλλους τοῦ γνωστικοῦ πεδίου, τὸ ὁποῖο πλέον καὶ ὁρᾷ, ἔχει γίνεи τώρα ἡ πηγὴ τῆς ἐμπνεύσεώς του. Ποίος ὁ τελικὸς προορισμός;

Ἑβδομος ἀναβαθμός: Τὸ κάλλος καὶ τὸ «ὀρθῶς παιδραστεῖν». Ὅποιοι διὰ τῆς

- «Εἰάν κάποιος Ἀθηναῖος ἐκδίδεται ὡς παθητικὸς ὁμοφυλόφιλος, νὰ μὴν ἐπιτρέπεται σ' αὐτὸν νὰ ἐκλέγεται ὡς ἕνας ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, οὔτε ν' ἀναλαμβάνῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως, οὔτε νὰ γίνεи συνδικος τοῦ δήμου, οὔτε ν' ἀναλαμβάνῃ κανένα ἀπολύτως ἀξίωμα, οὔτε στὸ ἐσωτερικὸ οὔτε στὸ ἐξωτερικὸ, οὔτε κληρωτὸ οὔτε αἰρετό, οὔτε ν' ἀποστέλλεται σὲ διπλωματικὴ ἀποστολὴ, οὔτε νὰ ἐκφέρῃ τὴν γνώμη του, οὔτε νὰ εἰσέρχεται στὰ δημόσια ἱε-ρά, οὔτε νὰ ἔχῃ δικαίωμα νὰ φέρῃ στεφάνι στὶς γιορτές ποὺ συνηθίζεται τοῦτο, οὔτε νὰ πηγαίνει στὰ περιαντήρια ποὺ δοῖσκονται μέσα στὴν ἀγορὰ. Ἄν δὲ κάποιος κἀνῃ κἀτι ἀπ' αὐτά, ἐφόσον ἔχει ἀποδεχθῇ δικαστικῶς ὅτι ἔταιρεῖ, νὰ τιμωρῆται μὲ θάνατο».

Σχολιάζοντας τὸν νόμο στὴ συνέχεια ὁ Αἰσχίνης παρατηρεῖ, ὅτι ὁ νομοθέτης τὸν θέσπισε γιὰ τὰ κρούσματα ποὺ ση-μειώνονται ἀνάμεσα στὰ μειράκια: «Τοῦτον μὲν τὸν νόμον ἔθηκε περὶ τῶν μειρακίων τῶν προχείρων τὰ ἐαυτῶν σώ-ματα ἐξαμαρτανόντων» («Κατὰ Τιμ.», 22). Σημειώτεον ὅτι στὸ Ἀτικὸ Δίκαιο προβλέπετο ἡ περιφνημ «γραφὴ ἔται-ρήσεως», δηλαδὴ κάθε πολίτης εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ μηνύσῃ ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης τὸν ἐκδιδόμενο κίναδο καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκη του βάσει τῆς κειμένης νομοθεσίας. Ὁ Δημοσθένης, κατὰ Ἀνδροτίωνος §21, κάνει ἐπίσης λόγο «περὶ τοῦ τῆς ἔταιρήσεως νόμου»· σὲ ἄλλο του χωρίο, §30, ἀποδίδει στὸ Σόλωνα σχετικὸ νόμο, ὁ ὁποῖος καταργοῦσε τὸ δικαίωμα λόγου –τὸ σπουδαιότερο γιὰ τὸν ἀρχαῖο πολίτη– τοῦ δράστη: «μῆτε λέγειν μῆτε γράφειν ἐξείναι τοῖς ἔταιρῶσιν» (Δημ. «Κατὰ Ἀνδρ.» 30). Ἐκτὸς νόμου πράξη θεωρεῖ τὴν ὁμοφυλοφιλία καὶ ὁ Λυσίας (Κατὰ Ἀλιέων Α, XIV, 41-42). Ἀλλὰ στὴν Σπάρτῃ ἡ νομοθεσία ἦταν παραδοσιακὰ αὐστηρότερη. Ὁ Ξενοφὼν ἀποδίδει στὸν Λυκούργου σχετικὸ νόμο, ποὺ ἀπαγορεύει αὐστηρότατα τὴν παιδραστεία: «Εἰ δὲ τις παῖδός σώματος ὀρεγόμενος φα-νεῖ, αἰσχιστον τοῦτο θεῖς ἐποίησεν (ἐνν. ὁ Λυκούργος) ἐν Λακεδαιμόνι μὴδὲν ἔραστὰς παιδικῶν ἀπέχεσθαι ἡ γονεὺς παῖδων ἀπέχονται» (Ξεν., Λακεδ. Πολιτ. II, 13). Ὁ Πλούταρχος διασαφηνίζει, ὅτι ὁ ψυχικὸς δεσμός μεταξὺ τῶν νέων δὲν εἶχε καμμιά σχέση μὲ σωματικὲς ἐπαφές καὶ ὅτι ἐστερεῖτο τὰ πολιτικά του δικαιώματα δυνάμει νόμου ὁποῖος ἐπιχειροῦσε νὰ ἀσελγήσῃ σὲ θάρος ἄλλου: «ἐρᾶν τῶν τὴν ψυχὴν σπονδαίων παῖδων ἐφεῖτο· τὸ δὲ πλησιάζειν αἰσχρὸν νενόμιστο, ὡς τοῦ σώματος ἐρῶντας ἀλλ' οὐ τῆς ψυχῆς· ὁ δὲ ἐγκληθεὶς ὡς ἐπ' αἰσχινὴν πλησιάζων ἄτιμος διὰ δίου ἦν» («Λακεδ. ἐπιτηδ.» 7,237c). Ἀνάλογη μαρτυρία σχετικὰ μὲ τὸ πόσο παρεξηγημένο θέμα τοῦ ψυχικοῦ δωρικοῦ ἔρωτα καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν περιεῖχε καμμιά σωματικὴ σχέση καταθέτει καὶ ὁ Μάξιμος Τύριος: «ἐρᾷ Σπαρτιάτης ἀνὴρ μει-ρακίου Λακωνικοῦ, ἀλλ' ἐρᾷ μόνον ὡς ἀγάματος καλοῦ· καὶ ἐνός πολλοί, καὶ εἰς πολλῶν. Ἡ μὲν γὰρ ἐξ ὕδρεως ἡδονὴ ἀκοινώνητος πρὸς ἀλλήλους» (20,8de). Ὁ Μάξιμος ἀναφέρει ἀκόμη καὶ παρόμοιο νόμο στὴν Κάτω Ἰταλία.

Γιὰ τὴν ἀντιομοφυλοφιλικὴ νομοθεσία στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα βλέπε περισσότερα:

- «Συμπληρωματικὰ στὴν ἔρευνα γιὰ τὴν ἀρχαία νομοθεσία κατὰ τῆς ὁμοφυλοφιλίας», «Δαυλός», Γ. Κουβαράς, σ. 2556, 1986.
- «Ἡ νομικὴ ἀντιμετώπιση τῆς ὁμοφυλοφιλίας στὶς κοινωνίες τῶν ἀρχαιοελληνικῶν πόλεων», Ι. Λιακόπουλος, «Δαυ-λός», σ. 3312, 1986.
- «Ἡ ἀρχαιοελληνικὴ ἀντιομοφυλοφιλικὴ νομοθεσία, Γ. Κουβαράς», «Δαυλός», σ. 5647, 1990.
- «Ἡ ἀντιομοφυλοφιλικὴ νομοθεσία στὴν ἀρχαία Ἀθήνα», Σ. Πάν., «Δαυλός», σ. 6749, 1991.
- «Ἡ ὁμοφυλοφιλία στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα», Κ. Dover, «Δαυλός», σ. 6625, 1991.
- (Σύνοψις), «Δαυλός», σ. 9319, 1995.

σπουδῆς αὐτῆς τῆς ἐρωτικῆς τέχνης φθάσῃ στήν θέασι τῆς ωραιότητος τῆς μεγάλης γνώσεως, «ἐξαίφνης» προβάλλει ἔσωθεν ἡ μοναδικότητα τοῦ Ἀπολύτου Κάλλους:

«Ὅταν λοιπὸν χάρι στήν ὀρθὴ ἐφαρμογὴ τῆς παιδευαστίας, ἀνεβῇ ἀπὸ τὰ φαινόμενα ἐδῶ κάτω, καὶ ἀρχίσῃ ν' ἀντικρύξῃ ἐκεῖνο τὸ κάλλος, προσεγγίζει σχεδόν, θὰ ἔλεγα, τὸ τέρμα...» («Συμπόσιον», 211B).

«Τὸ ὀρθῶς παιδευαστεῖν» τῆς Διοτίμας περικλείει τὸ ἀνυπέροβλο τοῦ κάλλους τῶν ψυχικῶν δυνάμεων καὶ χαρακτηριστικῶν ιδιοτήτων τοῦ ἐταίρου/διδασκάλου, ὁ ὁποῖος σκοπὸ τοῦ θίου του ἔθεσε τὴ σταδιακὴ ἐμφύτευσι τῆς ἀρετῆς διὰ τῶν «ὁδῶν» στὶς νέες ψυχές, τίς ψυχές τῶν παιδῶν ἀσχέτως βιολογικῆς ἡλικίας (ἴδε διάλογος «Λάχης» 188C-189· κατὰ πολὺ μεγαλύτερος τοῦ Σωκράτη ὁ στρατηγὸς Λάχης ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ μαθητὴς του καὶ ὁ Σωκράτης, ἂν καὶ πολὺ νεώτερος, τὸν δέχεται).

Ἡ «παιδευαστία» ἡ ὀρθῶς καθοδηγοῦσα τίς νέες ψυχές («τὰ παιδικὰ») δὲν ἀπενθύνεται μόνο στὰ νεαρὰ ἄτομα καὶ δὲν ἔχει σχέσι μόνο μὲ τὴ βιολογικὴ ἡλικία τοῦ ὄντος. Ὡς ἐκ τούτου ἔχει τὴν μέγιστή της ἀνταμιοβὴ κατὰ τὴν Διοτίμα στήν ὑπόσχεσι ἐνατένσεως καὶ ἐποπτείας τοῦ Ἀπολύτου Κάλλους. «Σ' αὐτὸ τὸ στάδιο τῆς ζωῆς ἀγαπητὲ Σωκράτη, εἴπε ἡ ξένη ἀπὸ τῆ Μαντινείας παρὰ ὁποῦδήποτε ἄλλου ἀξίζει τοῦ ἀνθρώπου ἡ ζωὴ, μὲ τὴ θέα τοῦ ἀπολύτου κάλλους...» («Συμπόσιον», 211d).

Ἰδιότητες τοῦ κάλλους αὐτοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐκφρασθοῦν μὲ τὸ λόγο. Δὲν ὑπάρχουν λέξεις νὰ περιγράψουν παρόμοιες ὀπτικές παραστάσεις, διότι τὸ αἰσθητὸ κάλλος εἶναι ἀτελές καὶ φθαρτὸ, ὑποκείμενο στήν προσωπικὴ αἰσθητικὴ ἀντίληψι καὶ οὐδεμία σχέσι ἔχει μὲ τὸ ἀπόλυτο κάλλος τοῦ Ἀεί, τοῦ ἀδιαταράκτως ὑπαρκτοῦ, ἀπροσώπου θείου, τῆς ἀντικειμενικῆς πάντοτε πραγματικότητος, τῆς Ἑλληνικῆς Κοσμοθέσεως.

«Ἡ λησμονεῖς, πρόσθεσε, ὅτι ἐδῶ καὶ μόνο ἐδῶ, ὁ [ἐταῖρος] θὰ ἔχῃ τὸ χάρισμα, βλέποντας μὲ ὅ,τι εἶναι ὁρατὴ τὴν ωραιότητα, νὰ γεννᾷ ὄχι φαντάσματ' ἀρετῆς, ἀφοῦ δὲν εἶναι φάντασμα αὐτὸ ποὺ ἀγκαλιάζει, ἀλλὰ τὴν ἀληθινὴν (ἀρετὴν), ἀφοῦ τὴν ἀλήθεια ἀγκαλιάζει. Καὶ ὅταν γεννήσῃ καὶ ἀναθρέψῃ ἀρετὴ ἀληθινὴ, ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ γίνῃ τῶν θεῶν ὁ ἀγαπημένος καὶ, ὅσο εἶναι θεμιτὸ σ' ἓναν ἄνθρωπο, ἀθάνατος καὶ ἐκεῖνος» («Συμπόσιον», 212d).

Μὲ τὸ ἀνωτέρω ἀπόφθεγμα κλείνει ἡ Διοτίμα τὸν κατανυκτικὸ, ἱεροπρεπέστατο λόγος τῆς. Διὰ τῆς ἀληθοῦς ἀρετῆς –κυρίαρχο γινώρισμα τῆς ψυχῆς τοῦ ἐμπνεομένου ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῶν «παιδικῶν», τῶν ἐν γένει ἀγνῶν ψυχῶν, ἀσχέτως ἡλικίας τοῦ φυσικοῦ σώματος– θὰ καταστῇ ἡ ψυχὴ τοῦ ἐταίρου ὁ ἀγαπημένος τῶν θεῶν. «Ἐὰν ὀρθῶς ἡγῆται ὁ ἡγούμενος» (1ος ἀναβαθμὸς, 210A), δημιουργεῖ τὴ χρυσὴ ἀλυσίδα τῆς μεταλαμπαδεύσεως διὰ τοῦ ἔρωτος τῆς θείας ἀρετῆς ἀπὸ ἐταῖρον/διδασκάλου εἰς ἐταῖρον/μαθητὴν στὸ διηνεκές τοῦ χρόνου. «Τὸ ὀρθῶς παιδευαστεῖν» εἶναι ἡ ὁδὸς ἡ ἀγούσα στήν εὐδαιμονία.

Βιβλιογραφία:

1. Πλάτωνος, «Συμπόσιον», μετάφρασι Ι. Συκουτρῆ, ἐκδ. Ι.Δ. Κολλάρος 1949.
2. «Φαῖδρος», «Κρατύλος», «Λάχης», «Μένων», «Θεαίτητος», «Φίληδος», ἐκδ. Πάπυρος. (Οἱ μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων κειμένων ἐλήφθησαν ἀπὸ τίς ἀνωτέρω ἐκδόσεις).
3. Μέγα Λεξικὸν Ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, Δ. Δημητράκου.
4. Ὅμηροιο Ὑμνοι, ἐκδ. Ἑστία 1997.
5. Ἀνδρέας Λεντάκης, «Ὁ ἔρωτας στήν ἀρχαία Ἑλλάδα», ἐκδ. Καστανιώτης 2000.
6. Ἀλτάνη, «Ἀρρητοὶ Λόγοι, Ἐπίδαιρος, Θόλου Ἀποκάλυψις», ἐκδ. Ἰδεοθέατρον 1999.

Ἀλτάνη

Διὰ τῆς «μεθόδου» τοῦ Μεγάλου Ἀδελφοῦ

Εὐλόγως ἀνακύπτει τὸ ἐρώτημα, γιὰ τὰ αἷτια ποὺ ὀδηγοῦν στὴν ἐπιβολὴ ἐνὸς παιγνίου παρακολουθήσεως τῶν πολιτῶν. Νομίζουμε προφανές ὅτι:

α) Ἡ παρακολούθηση ἐπὶ 24ωρου βάσεως εἶναι ὁ σκοπός, ὁ ὑποκρυπτόμενος στό ἄνω παίγνιο. Οἱ ἐπικυρίαρχοι ἐπιθυμοῦν νὰ χτίσουν γέφυρες στο «συνειδητό» τῶν πολιτῶν. Γνωρίζουμε ὅτι ἡ γέφυρα φέρνει σὲ ἐπαφὴ δύο ὄχθες. Αὐτὸ λοιπὸν ποὺ «γεφυρώνεται» εἶναι ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ τῶν πολιτῶν, ἡ ὁποία γίνεται ἀντικείμενο συνεχοῦς παρακολουθήσεως καὶ μάλιστα μὲ τὴν φαινομενικὴ/εἰκαζόμενη θέληση τῶν ἀνθρώπων. Ἐδῶ δὲν εἶναι μόνο οἱ «παῖκτες» ποὺ ἐθελουσίως παραδίδονται στο Λεβιάθαν, ἀλλὰ (καὶ τὸ κυριώτερο) οἱ ἀσυνειδήτως ἀποδεχόμενοι τὸ ἀνωτέρω γεγονός πολίτες, οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν ψηφίζοντας τὸ ἄτομο, ποὺ θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν φωλιὰ τοῦ Μεγάλου Ἀδελφοῦ. Ἡ ἐνσυνείδητη ψηφοφορία – προϋποθέτει σιωπηλῶς καὶ ἀσυνειδήτως τὴν ἀποδοχὴ τῶν ὅρων τοῦ παιγνίου, ποὺ εἶναι ἡ παρακολούθηση σὲ συνεχεῖ βάσει τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς.

Μὲ αὐτὸ τὸν ὑπουλο τρόπο χτίζεται ἡ γέφυρα ἀποδοχῆς τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς ὡς φυσικοῦ γεγονότος. Τὰ ἀνωτέρω παίγνια παρακολουθήσεως διεξάγονται λοιπὸν γιὰ νὰ προετοιμαστοῦν οἱ πολίτες ν' ἀποδεχθοῦν, ὡς φυσιολογικὴ τὴν αὐριανὴ τοποθέτηση ἀνάλογων μέσων παρακολουθήσεως σὲ οἰκίες τους.

β) Κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ ἐξαγωγή ἐνὸς παίκτου ἀπὸ τὸ παίγνιο δὲν εἶναι μόνο τὸ «καρότο», γιὰ τὴ συμμετοχὴ τῶν ποντικῶν/πολιτῶν, ὥστε ἀσυνειδήτως ν' ἀποδεχθοῦν ὡς φυσιολογικοὺς τοὺς ἀνωτέρω κανόνες. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ἐπιδιώκεται ἡ σταδιακὴ ἐξοικίωση μὲ τὴ δυνατότητα τῶν ἐπικυρίαρχων νὰ ἐξοντώσουν ὅποιονδήποτε παίκτη τοῦ παιγνίου. Ἡ ἐκβολὴ ἀπὸ τὴν φωλεὰ τοῦ Μεγάλου Ἀδελφοῦ εἶναι ὁ συμβολικὸς θάνατος. Αὐριο ἡ οἰκία τοῦ Μεγάλου Ἀδελφοῦ θὰ εἶναι ὅλη ἡ ὑφήλιος, δηλ. οἱ οἰκίες τῶν πολιτῶν, ὅπου θὰ ἔχουν τοποθετηθῇ μέσα παρακολουθήσεως καὶ καταγραφῆς τοῦ λόγου (στο βαθμὸ πλέον ποὺ θὰ εἶναι δυνατόν ν' ἀρθρωθῇ) καὶ φυσικὰ θὰ ἐπακολουθῇ ἡ ἐκβολὴ/ἐξόντωση ὅσων διαπράττουν τὸ ἔγκλημα τῆς σκέψεως, τοῦ κριτικοῦ λόγου.

γ) Ἡ ἀπαγόρευση ἐπαφῆς μὲ τὸν ἔξω κόσμον εἶναι συμβολικὴ, διότι τὸ περιβάλλον στο ἐσωτερικὸ τῆς οἰκίας εἶναι φαινομενικὸ, μὴ ἀληθινό. Ὁ ἔξω κόσμος εἶναι ἀκόμη δυνατόν νὰ ἔχῃ τὴν ἀλήθεια, τὴ Γνώση. Συνεπῶς ἐρμηνεύεται ἡ ἀπαγόρευση στὴν προσέγγιση τῆς ἀληθινῆς γνώσεως. Δηλαδή ἡ ἄγνοια εἶναι δύναμη (γιὰ τοὺς ἐπικυρίαρχους).

Δ.Α.

Η ΛΕΗΛΑΣΙΑ ΜΙΑΣ ΑΜΥΘΗΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ Ἡ ἀργυρολογία καὶ ἀπολιτισιὰ τῶν Ρωμίων

Ἡ ἀρπαγὴ τῶν μνημείων τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἓνα κεφάλαιο μὲ μακρὸν ἱστορικό. Οἱ ἀπαρχές του τοποθετοῦνται χρονικὰ στὴν προχριστιανικὴ ἐποχὴ καὶ δὴ στὴν περίοδο τῶν Μηδικῶν Πολέμων, ὅποταν οἱ ἐξ ἀνατολῶν βάρβαροι ἐδήωσαν συστηματικὰ τὶς ἑλληνικὲς πόλεις κατὰ τὶς ἐπιδρομές τους.

Τὸ ἴδιο ἔπρατταν καὶ οἱ ἐκ νότου ὁρμώμενοι Καρχηδόνιοι στὶς ἑλληνικὲς ἀποικίες τῆς Κάτω Ἰταλίας. Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (ΙΓ' 90) εἶναι πολὺ παραστατικός, περιγράφοντας τὴν ἀπογύμνωσιν τοῦ Ἀκράγαντος ἀπὸ τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς του: «Ὁ δὲ Ἰμίλκας τὰ ἱερὰ καὶ τὰς οἰκίας συλῆσας καὶ φιλοτίμως ἐρευνήσας, τοσαύτην ὠφέλειαν συνήθροισε ὅσῃν εἰκὸς ἔστιν ἐσχηκέναι πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ ἀνδρῶν εἵκοσι μυριάδων, ἀπόρθητον δὲ ἀπὸ τῆς κτίσεως γεγεννημένην, πλουσιωτάτην δὲ σχεδὸν τῶν τότε Ἑλληνίδων πόλεων γεγεννημένην καὶ ταῦτα τῶν ἐν αὐτῇ φιλοκαλησάντων εἰς παντοίων κατασκευασμάτων πολυτέλειαν· καὶ γὰρ γραφαὶ παμπληθεῖς ἠυρέθησαν εἰς ἄκρον ἐκπεπονημέναι καὶ παντοίων ἀνδριάντων φιλοτέχνως δεδημιουργημένων ὑπεράγων ἀριθμὸς. Τὰ μὲν οὖν πολυτελέστατα τῶν ἔργων ἀπέστειλεν εἰς Καρχηδόνα, ἐν οἷς καὶ τὸν Φαλάριδος συνέβη κομισθῆναι ταῦτον, τὴν δὲ ἄλλην ὠφέλειαν ἐλαφροπώλησεν».

Τὸ ὄργιο βανδαλισμοῦ τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἡ ἀπρόσμενη ἀνεκτικότητα τῶν Τούρκων

Ἡ ἐπόμενη περίοδος δεινῶν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ πολιτιστικὴ κληρονομία ξεκίνησε μὲ τὴ ρωμαϊκὴ κατάκτηση. Οἱ πληροφορίες ποὺ παραδίδουν ὁ Πανσανίας, ὁ Στράβων καὶ ὁ Πολύβιος γιὰ τὶς ἐκτεταμένες ἐπιχειρήσεις ἀρπαγῆς ἑλληνικῶν ἔργων τέχνης ἐντυπωσιάζουν, ὅσον ἀφορᾷ στοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὴν ἀξία τῶν μνημείων, ποὺ μεταφέρθηκαν στὴ Ρώμη. Πεντακόσια ἀγάλματα ἀπὸ τοὺς Δελφοὺς, τρεῖς χιλιάδες ἀπὸ τὴ Ρόδο καὶ ἑκατοντάδες γλυπτὰ καὶ ἔργα ζωγραφικῆς ἀπὸ τὴν Κόρινθο ἔγιναν λεία τῶν κατακτητῶν. Ὅ,τι εἶχε ἀπομείνει μέχρι τὴν

ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐπίσημης θρησκείας τοῦ Βυζαντίου, ἔγινε στόχος γιὰ καταστροφή ἀπὸ τὸ νέο μισελληνικὸ καθεστῶς, μὲ τὴν ἀνοχή καὶ τὶς εὐλογίες τοῦ ὁποῖου «ἀλώνιζαν» ὀρδὲς βαρβάρων καὶ λαφυραγωγούσαν, ὅ,τι εὗρισκαν στὸ δρόμο τους. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτοὺς ὅμως καὶ οἱ χριστιανοὶ τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου δὲν ἦταν ἄμοιροι μιαιῶν πράξεων. Ὅχι μόνον κατέστρεφαν κτήρια καὶ ἀκρωτηρίαζαν ἀγάλματα, ἀλλὰ πωλοῦσαν «δι' ὀλίγα τάλλαρα» τὰ τεμάχιά τους σὲ ξένους ἐπισκέπτες – ὅπως θὰ δοῦμε ἐν συνεχείᾳ – ὁργανώνοντας ὁλόκληρες ἐπιχειρήσεις πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτό· κάποιες πηγὲς μάλιστα λέγουν, ὅτι εἶχαν ξεπεράσει καὶ τοὺς Ὀθωμανοὺς κατακτητὲς στὸ καταστροφικὸ τους μένος.

Ἡ ἀποψη βέβαια αὕτη εἶναι ἐντελῶς λανθασμένη, καθὼς οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτελοῦν ἱστορικὰ δεύτερο ὄρο συγκρίσεως, ἀφοῦ στὶς περισσότερες περιπτώσεις ἐπαφῆς τους μὲ ἀρχαιολογικὰ στοιχεῖα καὶ ὑλικό, ὄχι μόνον δὲν τὰ πείραζαν ἀλλὰ τὰ ἐκτιμοῦσαν. Ὁ ἀείμνηστος ἱστορικὸς συγγραφέας Κυριάκος Σιμόπουλος στὸ τετράτομο ἔργο τοῦ «Ξένοι Ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα» (τόμ. Α', σελ. 126) μεταφέρει τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰσπανοῦ εὐγενοῦς Πέντρο Ταφούρ κατὰ τὸ ταξίδι του στὴν Τροία τὸ 1435: «*Ὁλη ἡ περιοχὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγροτικὰς κατοικίας. Οἱ Τοῦρκοι θεωροῦν μνημεῖα τὰ ἀρχαῖα οἰκοδομήματα καὶ δὲν τὰ γκρεμίζουν. Συνηθίζουν μάλιστα νὰ κτίζουν τὰ σπίτια τους πλάι στὶς ἀρχαιότητες*». Ὁμοίως καὶ ὁ Γάλλος περιηγητὴς Βιλλαμόν γράφει, ὅτι ἐνῶ κατὰ τὴν περίοδο τοῦ καλδινιστικοῦ θρησκευτικοῦ κινήματος στὴ Δύση καταστρέφονταν τὰ ἔργα τέχνης, «*οἱ Τοῦρκοι εἶχαν ἐκδηλώσει τὴν ἀγανάκτησίν τους*». Καὶ προσθέτει: «*Δὲν διστάζω νὰ πῶ, ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔχουν τὴν ἀγριότητα τῶν Χριστιανῶν αἰρετικῶν [...]*». Τὰ ἴδια περίπου γράφει καὶ ὁ Λαμπόρντ: «*Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν μετριοπαθεῖς κατακτητὲς καὶ μετὰ τὴν κατάληψη τῶν Ἀθηνῶν (1456) ἔδειξαν, πῶς ἐκτιμοῦν τὴν ἀξία τῶν ἀρχαίων ἔργων τέχνης*».

Ὅσο γιὰ τοὺς ὑπαινιγμοὺς ποὺ ἀφήνει στὸ ἔργο του «Athènes et les Grecs Modernes» (Παρίσι 1855) ὁ περιηγητὴς E. Beulé περὶ ἀκρωτηριασμοῦ ἀγαλμάτων ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς λόγῳ τῆς δεδομένης ἀντιθέσεώς τους στὴν ἀνθρωπομορφικὴ τέχνη, ὁ Λαμπόρντ γράφει: «*Λάθος! Ἀπέδειξα, ὅτι οἱ ἀκρωτηριασμοὶ ποὺ ὑπαινίσσεται ὁ Beulé ἔγιναν ἀπὸ τοὺς πρώτους Χριστιανούς*». Τὴν ἀντίθετη ἀκριβῶς ἀποψη ἔχουν οἱ Εὐρωπαῖοι ἱστοριοδίφες γιὰ τοὺς «πολιτισμένους» δυτικούς τῆς πρὸ τῆς Τουρκοκρατίας περιόδου. Τόσο ὁ πάστορας Ludolph Suchen ὅσο καὶ ὁ G. Herzberg ἀναφέρουν παραστατικὰ τὴ σύλληψη ἑλληνικῶν μνημείων. Ὁ μὲν πρῶτος γράφει χαρακτηριστικὰ, ὅτι «*ὁλόκληρη ἡ πολιτεία τῆς Γένοβας εἶναι κτισμένη ἀπὸ τὰ μάρματα καὶ τοὺς κίονες ποὺ ἔχουν μεταφερθῇ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα*», ὁ δὲ δεύτερος γιὰ τὴν ἴδια περίπτωση, ὅτι «*οἱ Ἴταλοι καὶ περισσότεροι οἱ Γενοβέζοι μετέφεραν, ὅπως φαίνεται, ὅγκο οἰκοδομικῶν ὑλικῶν ἀπὸ τὰ ἀνεξάντλητα ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν*».

Τὸ Ἐρεχθεῖο. (Χαλκογραφία, τέλη 18ου αἰ.). Ὁ καλλιτέχνης ἀπεικονίζει καὶ τοὺς λαθρονακαφεῖς τοῦ μνημείου.)

κυρίως *ὡραιότατους μαρμαρίνους κίονες*».

Αἴτια τὸ κέρδος καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν Ρωμίων

Στὸ καίριο ἐρώτημα περὶ τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων τῆς ἀρχαιοκαπηλίας ἢ ἀπάντηση εἶναι μᾶλλον σύνθετη. Ὁ κύριος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν κατ' ἐπίφασιν «φιλοτέχνων» ἐπισκεπτῶν τῆς τουρκοκρατούμενης χώρας ἦταν φυσικὰ τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἐκποίηση τῶν θησαυρῶν ποὺ συνέλεγαν. Τὴ ζήτηση τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν μνημείων καὶ ἔργων τέχνης φρόντιζαν νὰ ὑποδαυλίζουν καλὰ ὀργανωμένα κυκλώματα, ποὺ δροῦσαν μὲ κρατικές εὐλογίες στὴ Γαλλία, τὴν Ἀγγλία, τὴ Γερμανία καὶ τὴν Ὀλλανδία. Οἱ «πελάτες» τοὺς ἦσαν συνήθως εὐγενεῖς, πολιτικοί, στρατιωτικοί καὶ ἄλλοι κρατικοὶ ἀξιωματοῦχοι. Τὰ ἐκτελεστικά τοὺς ὄργανα ἀποτελοῦνταν ἀπὸ διπλωματικούς ἀπεσταλμένους στὴν Ὑψηλὴ Πύλη, πρεσβευτὲς καὶ μεγαλεμπόρους, οἱ ὅποιοι ἀνέθεταν «εἰδικὲς ἀποστολές» στὰ πληρώματα τῶν πλοίων τοὺς. Οἱ τελευταῖοι φρόντιζαν νὰ ἀποκτοῦν καλὲς διασυνδέσεις μὲ Τούρκους δέηδες (=τοπάρχες) ἀλλὰ καὶ ὀρθοδόξους κληρικούς καὶ μοναχοὺς, ποὺ διέθεταν ἀξίопιστες πληροφορίες γιὰ ὑπαρξὴ λειψάνων τῆς «εἰδωλολατρικῆς» ἀρχαιότητος καὶ ποὺ ἐνεργοῦσαν ὡς μεσάζοντες – μὲ τὸ ἀζημίωτο φυσικὰ – γιὰ τὴν ἀνασκαφὴ, εὕρεση, φόρτωση καὶ μεταφορὰ τῶν πολυτίμων ἀντικειμένων στὸ ἐξωτερικόν. Ὅσο γιὰ τὸν ἀπλὸ κόσμον, ποὺ ἐλάμβανε μέρος σ' αὐτά, ἡ ψυχολογία τοῦ «ραγιᾶ», ἡ ἀμάθεια ἀλλὰ καὶ ἡ ρωμέικη κουτοπονηριὰ τὸν ἀπέτρεπαν ἀπὸ κάθε ιδέα ἀντιστάσεως.

Ἡ «μόδα» τῆς ἀρπαγῆς ἀρχαιοτήτων ἀπὸ τὸν ἐλλαδικὸν χῶρον κορυφώθηκε ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰῶνα ἕως τὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου. Ἡ Ἀναγέννηση, ποὺ χρονολογικὰ εἶχε πλέον παρέλθει, ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐρωπαϊκὸς Διαφωτισμὸς, ποὺ βρισκόταν σὲ ἐξέλιξη, ὑπῆρξαν οἱ καίριες συνιστώσες τῆς στροφῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου στὰ ἰδεολογικὰ καὶ πολιτιστικὰ πρότυπα τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος. Ὅπως εἶναι εὐλόγον, ἡ «συλλεκτικὴ» ὁρεξὴ εἶχε ἀνοίξει σὲ πολλὰ βορειοευρωπαϊκὰ σαλόνια, μὲ δεδομένο ἀσφαλῶς καὶ τὸ σύμπλεγμα κατωτερότητας ποὺ τοὺς διακατεῖχε ἀπέναντι στὴν πάλαι ποτὲ λαμπρότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἕλληνες, Γάλλοι, Ἰταλοὶ λεηλατοῦν ἀρχαιοτήτες, ἀλλὰ καὶ ἱερωμένοι καὶ μοναστήρια συμπράττουν

Οπρῶτος Ἕλληνας ποὺ δημιούργησε συλλογὴ ἐλληνικῶν ἀρχαιοτήτων ἦταν ὁ πρίγκιψ Ἑρρῖκος, ἀδελφὸς τοῦ Καρόλου τοῦ Ε', ποὺ εἶχε στὴν κατοχὴ του δακτυλιόλιθους καὶ νομίσματα (Κ. Σιμπούλος, τ. Α', σελ. 133). Μετὰ τὸ θάνατό του ὁ Κάρολος ἀνέθεσε στὸν ναύαρχο Κένελμ Ντίγκμπι νὰ τοῦ φέρῃ καὶ ἀγάλματα γιὰ νὰ ἐμπλουτίσῃ τὴ συλλογὴ του. Ὁ Ντίγκμπι κατέπλευσε στὸ Αἰγαῖο, ὅπου καὶ λεηλάτησε ἄγρια τὸ ἱερὸ νησί τῆς Δήλου.

Μετὰ τὸν Ἕλληνα ναύαρχο ἐμφανίστηκε στὸ προσκήνιο μία ἄλλη σκο-

Ἀνασκαφή ἀρχαίων τάφων ἀπὸ ἀρχαιοκάπηλους στὴν Κόρινθο τὸ 1877.

τεινή μορφή, πού έχει μείνει στην ιστορία ως ο μεγαλύτερος Βρεταννός αρχαιοκάπηλος μετά τον Έλγίνο. Πρόκειται για τον Τόμας Ρόου, πρεσβευτή του Άγγλικού Στέμματος στην Κων/πολη, ο οποίος μάλιστα διέθετε και αρχαιοκαπηλική προϋπηρεσία (!) στην Άνω Ανατολή. Ο Ρόου, απεσταλμένος για σύληση τόσο από τους μονάρχες όσο και από μεγιστάνες της πατρίδος του, μεταξύ των οποίων και ο Αρχιεπίσκοπος του Καντέρμπουργκ, από το 1622 έως το 1628 κατεδήωσε τον έλλαδικό χώρο.

Πρώτος του στόχος, καθ' υπόδειξιν και με τις «εὐλογίες» του οικείου μητροπολίτη, ήταν η Δήλος, πού λεηλατήθηκε εκ νέου. Περαιτέρω – κι αυτή τη φορά για λογαριασμό του κόμητος Τόμας Χάουαρντ – ο Ρόου επισκέφθηκε τους Δελφούς. Στην αναφορά του προς τον «πελάτη» του έγραφε μεταξύ άλλων: *«Εἰδικὰ στοὺς Δελφούς θρῖσκονται ἀνεκτίμητοι θησαυροί. Νομίζω πὼς δὲν εἶναι δύσκολο νὰ γίνουν ἐρευνες καὶ ἀνασκαφές. Μαθαίνω πὼς πολλὰ ἀγάλματα εἶναι θαμμένα γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Νομίσματα θὰ προμηθευτῶ ἀπὸ Ἑβραίους, ἀλλὰ εἶναι πολὺ ἀκριβά. Ἔχω ἓνα χρυσὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου· ἐπίσης ἀπέκτησα ἓνα γλυπτὸ ἀπὸ τὸ ἀνάκτορο τοῦ Πριάμου»* (Κ. Σιμόπουλος, τ. Α', σ. 137).

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλίμα καὶ οἱ Γάλλοι δὲν ἔμεναν ἀδρανεῖς. Πολλές φορές μάλιστα ἐφθάναν στὸ σημεῖο νὰ συμπλέκωνται ἄγρια σὲ διπλωματικὸ καὶ διαπροσωπικὸ ἐπίπεδο μὲ διεκδικητὲς ἀρχαιοτήτων ἀπὸ ἄλλες χώρες. Μαρτυροῦνται χαρακτηριστικὰ ἡ πώληση ἑνὸς μαρμάρινου ἀγάλματος στὸν Γάλλο πρόξενο Ζιρῶ Ἰωάννη τὸ 1670 στὴν Ἀθήνα ἀπὸ ἓνα ντόπιο κτηματῖα γιὰ δύο τάλληρα (!) ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκποίηση ὁλόκληρης μαρμάρινης οἰκοδομῆς τῶν κλασικῶν χρόνων γιὰ 150 τάλληρα στὴ θρησκευτικὴ ἀποστολὴ τῶν Καπουτσίνων. Ἡ ἐπέμβαση τοῦ Τούρκου ἱεροδίκη (κατῆ) συνετέλεσε στὴν ἀποτροπὴ τοῦ τεμαχισμοῦ καὶ τῆς μεταφορᾶς τῆς οἰκοδομῆς αὐτῆς, πού δὲν ἦταν ἄλλη ἀπὸ τὸ γνωστὸ Μνημεῖο τοῦ Λυσικράτους στὴν Πλάκα. Τὰ πρόσωπα πού σφράγισαν τὶς προσπάθειες τῶν Γάλλων νὰ προσοικειωθοῦν ἀρχαιότητες ἦσαν ἅφ' ἑνὸς ὁ πρεσβευτὴς Φρανσουά Ὁλιέ, μαρκήσιος ντὲ Νουαντέλ καὶ ἅφ' ἑτέρου ὁ ἀββᾶς Φουρμόν, πού ἔδρασε μισὸ αἰῶνα μετὰ τὸν ντὲ Νουαντέλ. Ὁ τελευταῖος, μετερχόμενος μεθόδους πού ἀκόμα καὶ σήμερα θὰ ζήλευαν τὰ ἀνὰ τὸν κόσμον συνδικατὰ ἐγκλήματος, προσεταιρίστηκε τὸ σύνολο τοῦ διεθνοῦς ὑποκόσμου τῆς ἐποχῆς του (πειρατές, κουρσάρους, τοκογλύφους) ἀλλὰ καὶ ὑπόπτους κληρικούς διαφόρων ὁμολογιῶν καὶ μοναχικῶν σωμάτων καὶ περνώοντας ἀπὸ τὸν Ἄθω, τὴν Νάξο, τὴν Πάρο, τὴν Ἀντίπαρο καὶ τὴ Μάνη κατέληξε στὸν Πειραιᾶ καὶ στὴν Ἀθήνα, ἀποσπώντας ἱκανὲς ποσότητες γλυπτῶν καὶ τεμαχίων αὐτῶν. Ὅσο γιὰ τὸν ἀββᾶ Φουρμόν αὐτὸς ὑπῆρξε ὁ χειρότερος ὅλων. Κατὰ τὴ διετία 1729-1730, ξεκινώντας ἀπὸ τὴ Χίο, μετέβη στὴ Λέσβο κι ἀπὸ 'κεῖ στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἐστάθμευσε, γιὰ νὰ ὀργανώσῃ καλύτερα τὶς ἐπόμενες κινήσεις του στὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα. Στὴν Ἀθήνα ἐξήλωσε ἀλλὰ καὶ ἀγόρασε ἀπὸ διαφόρους «ἐναντι πινακίου φακῆς»

«Ὁ Λουδοβίκος τῆς Βαυαρίας δέχεται ἐλληνικὲς ἀρχαϊότητες» (Το χορογραφία τοῦ 1848, Παναγοθήκη Μονάχου.)

πληθώρα ἐνεπιγράφων πλακῶν καὶ σπανίων χειρογράφων. Ἀπὸ ἐκεῖ κινήθηκε στὴν Αἴγινα, στὴν Τροιζήνα, στὴν Κορινθία, στὴν Ἀργολίδα καὶ ἔφθασε μέχρι τὰ ἀκρωτήρια τῆς νότιας Πελοποννήσου. Ὅτιδῆποτε, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς περιοδείας του δὲν μποροῦσε νὰ ἀποσπάσῃ καὶ νὰ μεταφέρει, τὸ κατέστρεφε ὀλοκληρωτικά, κομπάζοντας κατόπιν μὲ θράσος γιὰ τὶς πράξεις του αὐτές. Στὴν πατρίδα του ἀντιμετώπισε ἀργότερα ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γενικὴ κατακραυγὴ τοῦ κοινοῦ καὶ τὶς κατηγορίες γιὰ πλαστογραφία καὶ ἀπάτῃ σχετικὰ μὲ τὰ περιεχόμενα τῶν ἐνεπιγράφων μνημείων, πού εἶχε ἀποτυπώσει καὶ κατόπιν ἐξαφανίσει.

Ὁ πλέον ὀνομαστός ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς ἀρχαιοκαπήλους τῆς νεώτερης ἐποχῆς δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν Μοροζίνι. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τοῦ Παρθενῶνα τοῦ ἀποδίδεται καὶ ἡ σκύλευση τοῦ μνημείου (1687) ἀπὸ τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς του, σὲ ἄγνωστη ἕως σήμερα κλίμακα. Ὁ ἴδιος ἐπίσης ἀφαίρεσε δύο μαρμάρινους λέοντες ἀπὸ τὸ Θησεῖο, ἓνα ἀγάλμα τοῦ Ποσειδῶνος ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, καθὼς καὶ τὸν μαρμάρينو λέοντα πού κοσμοῦσε τὸ λιμάνι τῆς πόλεως. Ὁ γραμματικὸς τοῦ San Gallo ἀρκέστηκε στὴν κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀπτέρου Νίκης...

«Θὰ τὰ ξαναζητήσουμε κάποτε»

Ὁ φαῦλος κύκλος τῶν λαθρυνασκαφῶν καὶ λαθρεξαγωγῶν ἀρχαιοτήτων συνεχιζόταν ἀκατάπαυστα ἕως τὴν πρώτη δεκαετία τοῦ 19ου αἰῶνα, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν ὑπόθεση τοῦ Ἑλγίνου τὸ 1802. Ἡ λαϊκὴ ἀντίδραση ἦταν οὐσιαστικὰ ἀνύπαρκτη. Μόνο λόγιοι ἐξέφραζαν δημόσια τὴν ἀγανάκτηση καὶ ἀποστροφὴ τους. Πρωτοστάτης αὐτῶν ὁ ἀφωρισθεὶς Ἀδαμάντιος Κοραῆς, ὁ ὁποῖος ἐπέκρινε τὴν τακτικὴ τῶν Μοναστηριῶν (ιδίως τῆς Πάτμου καὶ τοῦ Ἀγ. Ὄρους) νὰ ἐμπορεύωνται «ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ ἀργυρολογίαν» τοὺς θησαυροὺς καὶ «τὰ μαρτύρια τῆς ἀρχαίας δόξης». Οἱ πληροφορίες γιὰ τὴ λεηλασίαν τῆς ἑλληνικῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς εἶναι κυριολεκτικὰ ἀμέτρητες. Καθὼς δὲν χωροῦν λεπτομερῶς ἐδῶ, θὰ ἐπανέλθουμε συστηματικώτερα προσεχῶς. Πρὸς τὸ παρὸν ἀξίζει μὲ μία διάθεση νοσταλγίας νὰ ἐνθυμηθῇ κανεὶς τὰ λόγια τοῦ φωτισμένου δασκάλου τοῦ Γένου Ἀθανασίου Ψαλίδας μὲ ἀφορμὴ τὴν ἀρπαγὴ καὶ ὑπεξαγωγή ἐνὸς ἀγάλματος ἀπὸ τὸν Ἀγγλο ὑπουργὸ Λήκ: «Ἐσεῖς μᾶς παίρνετε τὰ ἔργα τῶν προγόνων μας. Φυλάξτε τα καλά. Ἐμεῖς θὰ ἔρθουμε μιὰ μέρα νὰ σᾶς τὰ ξαναζητήσουμε».

Πηγές:

- Κυριάκος Σιμόπουλος, «Ξένοι ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα», Ἀθήνα 1974.
- Λέανδρος Ι. Βρανούσης, «Ἀθανάσιος Ψαλίδας, ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους», Ἰωάννινα 1952.
- Φάνης Μιχαλόπουλος, «Ἑλληνες ταξιδιώτες, 1453-1824», Ἀθήνα 1940.
- Κώστας Μπίρης, «Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὸν 19ον καὶ 20ον αἰῶνα», Ἀθήνα 1966.
- Δ. Γρ. Καμπούρογλου, «Αἱ παλαιαὶ Ἀθῆναι», Ἀθήνα 1922.

Μάριος Μαρμανέας

ΟΙ 11 ΤΕΤΡΑΚΤΥΕΣ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑ

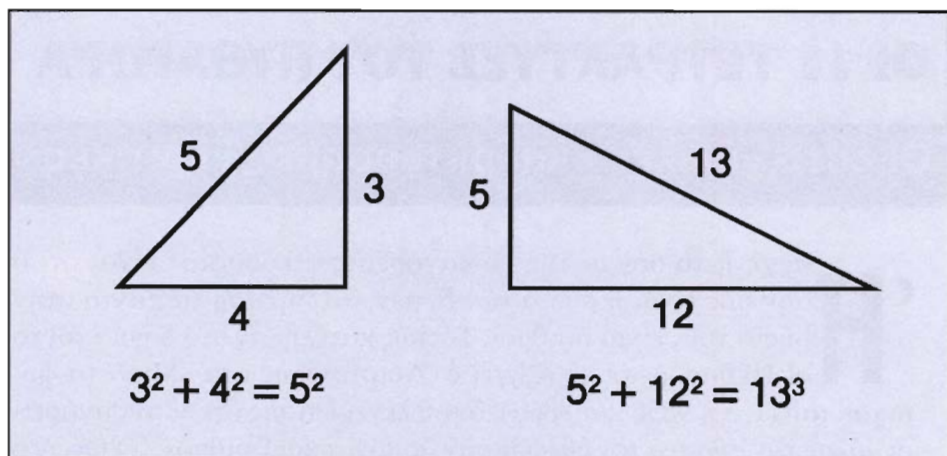
Οί έπτά «ύλικές» καί οί τέσσαρες «κριτικές»

Η αρχή ή τò δόγμα τής Πυθαγόρειας φιλοσοφίας είναι ότι ó αριθμός είναι ή ουσία τών όντων, ότι δηλαδή τὰ πάντα στήν ουσία τους είναι áριθμοι. Τò πώς κατέληξαν στο δόγμα τούτο οί Πυθαγόρειοι τò εξηγεί ó 'Αριστοτέλης στα «Μετά τὰ φυσικά» του (1, 5 ή 985b καί 986a), όπου λέγει επίσης ότι οί πυθαγόρειοι «*όλον τόν ούρανόν τόν έθεώρησαν άρμονία καί άριθμόν*». 'Ο Θέων ó Σμυρναίος καί ή 'Ιάμβλιχος («Περì τού Πυθαγορικού δίου») λέγουν, ότι οί Πυθαγόρειοι έδόξαζαν ότι: «*Αριθμῶ δέ τε πάντ' έπέοικεν*».

Έκτός όμως τής όρθής εξηγήσεως πού δίνει ó 'Αριστοτέλης στα «Μετά τὰ φυσικά» του (985b καί 986a), οί Πυθαγόρειοι «... *Έν τοίς άριθμοίς έδόκουν θεωρεΐν όμοιώματα πολλά τοίς ούσι καί γιγνομένοις μάλλον ή έν πυρί καί γή καί ύδατι...*» (δηλ. ένόμιζαν ότι στους άριθμούς έδλεπαν όμοιώματα τών όντων καί τών γιγνομένων περισσότερο παρά στο πύρ, τή γή καί τò ύδωρ), θεωρῶ, κατά τήν ταπεινή μου άποψη, ότι ó Πυθαγόρας ή οί Πυθαγόρειοι είχαν έναν βαθύτατο λόγο νά λέγουν «*άριθμῶ δέ τε πάντα έπέοικεν*». Διότι ó Πυθαγόρας κατά μεγαλοφυή μαθηματικό τρόπο είχε επιτύχει τή συνένωση ή σύνδεση τής μονάδος ή τού ένός με τò άπειρον δι' άναλογίας καί δι' αυτού τού τρόπου νά ανακαλύψει τούς θεμελιώδεις λόγους $\frac{1}{1}, \frac{4}{3}, \frac{3}{2}, \frac{2}{1}$, πού διέπουν ή συνεχουν τò σύμπαν καί τὰ όντα, νά καταλήξει στήν τετρακτύν: 1, 2, 3, 4 (θεμελιώδη τετρακτύν) καί ακολουθως νά ανακαλύψει καί νά κατασκευάσει τήν μουσική κλίμακα καί νά διακηρύξει κατά τόν 'Αριστοτέλη («Μετά τὰ φυσικά» 985b καί 986a) ότι «*καί τόν όλον ούρανόν άρμονίαν είναι καί άριθμόν*». Με άλλα λόγια, άφού ó Πυθαγόρας συνένωσε με άναλογία τò "Ένα καί τò "Άπειρο, ανέκάλυψε τούς θεμελιώδεις λόγους:

$$\frac{1}{4}, \frac{4}{3}, \frac{3}{2}, \frac{2}{1}.$$

'Ο Πυθαγόρας παρατήρησε καί ανέκάλυψε, ότι οί άνωτέρω λόγοι είχαν έφαρμογή σέ συμφωνούντες φθόγγους ή ήχους με πειράματα πού έκανε στο μονόχορδο, τò τετράχορδο καί τέλος στο όκτάχορδο (διότι ó Πυθαγόρας συνήνωσε δύο τετράχορδα) ρυθμίζοντας τήν ένταση τών όμοίων χορδών (εις όλον πάχος, μήκος κ.λπ.) καταλλήλων διαρών. 'Ανεκάλυψε δηλαδή ότι οί άνωτέρω θεμελιώδεις λόγοι έφηρμόζοντο σέ φυσικά φαινόμενα, όπως ó άρμονικός ήχος, ó παραγόμενος άπό ύλικά όργανα. Έχοντας βρει ó Πυθαγόρας καί άλλες όμοιώσεις φυσικών φαινομένων ή πραγμάτων με τούς άριθμούς κατέληξε στήν δοξασίαν ότι: «... 'Αριθμῶ δέ τε πάντ' έπέοικεν». Οί άριθμοί για τούς Πυθαγόρειους δέν

Εικ. 1. Τα «Πυθαγόρεια Τρίγωνα». Οι 2 τριάδες που παριστάνουν τα μήκη των πλευρών των δύο τριγώνων λέγονται επίσης «Πυθαγόρειες Τριάδες».

ήταν μόνο το είδος αλλά και η ουσία και η ύλη, από την οποία συνίστανται τα όντα και ότι όλα τα φαινόμενα διετάχθησαν κατ' αριθμούς και οι λόγοι των ουρανίων σωμάτων και των τόνων (μουσικῶν), ὁρίζονται μαθηματικῶς ἀπὸ ἀριθμούς και ἀναλογίες.

Ὁ Πυθαγόρας ἐκτὸς τῶν θεμελιωδῶν λόγων εἶχε ἐπίσης ἀνακαλύψει, ὅτι τὸ ἀπείρως μέγα ἐπὶ τὸ ἀπείρως μικρὸν (Ἀπειροστόν) εἶναι στὴ δυάδα ἡ δίδει τὸν ἀριθμὸ 2 ἢ τὸ διπλοῦν τετράγωνο ἢ τὸ ὀρθογώνιο παραλληλόγραμμο μὲ μικρὴ πλευρὰ τὴν 1 καὶ μεγάλῃν πλευρὰ τὴν 2. Βλέπομε λοιπὸν ὅτι γιὰ τὸν Πυθαγόρα ἢ τοὺς Πυθαγορείους ὑπάρχουν δύο ἀπειρα, τὸ μικρὸ καὶ τὸ μέγα. Τοῦτο ἀκριβῶς ὑποστηρίζει καὶ ὁ Πλάτων κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, ὁ ὁποῖος στὰ «Φυσικά» του λέγει: «Οἱ μὲν (Πυθαγόρειοι) ἀπειρον εἶναι τὸ ἄρτιον. Πλάτων δὲ δύο τὰ ἀπειρα, τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν» (Ἀριστ. «Φυσικά» 203α). Ἐπίσης ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος πυθαγορίζει ἐντόνως, λέγει κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, ὅτι ἡ δυὰς σχηματίσθηκε ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ: «Τὸ δὲ ἀντὶ τοῦ ἀπείρου ὡς ἐνὸς δυάδα ποιῆσαι καὶ τὸ ἀπειρον ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ, τοῦτο ἴδιον» (Ἀριστ., «Μετὰ τὰ φυσικά» 1, 6 ἢ 287β), [δηλ. (ὅτι ὁ Πλάτων) στὴ θέση τοῦ ἀπείρου, θεωρουμένου ὡς ἐνότητος (ὡς ἐνός), ἔβαλε τὴν δυάδα καὶ ἔκαμε τὸ ἀπειρο ἀπὸ τὸ μεγάλο καὶ τὸ μικρό, καὶ ἐπομένως αὐτὰ εἶναι δικά του (τοῦ Πλάτωνος). Πιστεύω ὅτι δὲν εἶναι δικά του, δηλαδή τοῦ Πλάτωνος, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ ὅτι εἶναι τοῦ Πυθαγόρα καὶ τῶν Πυθαγορείων].

Στὴν Τετρακτὺν ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἔδιδαν τεράστια σημασία καὶ ἀξία. Εὗρισκαν τὴν τετρακτὺν (1, 2, 3, 4) μέσα στὴ δεκάδα ὡς ἄθροισμα τῶν τεσσάρων τούτων ἀριθμῶν, ποὺ δίδει ὄντως τὸν ἀριθμὸ 10 (1+2+3+4=10). Ἡ τεράστια σημασία τῆς τετρακτύος δὲν ἦταν μόνο ὅτι μέσα σ' αὐτὴν εὐρίσκονται ὅλοι οἱ λόγοι τῶν συμφωνιῶν ἤτοι: ἡ διὰ τεσσάρων ($\frac{4}{3}$), ἡ διὰ πέντε ($\frac{3}{2}$), ἡ διὰ πασῶν ($\frac{2}{1}$) καὶ ἡ δις διὰ πασῶν ($\frac{4}{1}$), ἀλλὰ καὶ διότι θεωροῦσαν ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, ὅτι διὰ τῆς τετρακτύος συνεχίζεται ἡ φύσις τῶν πάντων.

Γιὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Πυθαγόρας ὥρισε τὴν τετρακτὺν ὡς μέγιστον ὄριο στοὺς

μαθητὲς τῆς Σχολῆς του. Λέγει σχετικῶς ὁ Θέων ὁ Σμυρναῖος:

«... Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον πᾶσι τοῖς Πυθαγορικοῖς προτετίμηται (ἡ τετρακτὺς), ἀλλ' ἐπεὶ καὶ δοκεῖ τὴν τῶν ὄλων φύσιν συνέχειν· διὸ καὶ ὄρκος ἦν αὐτοῖς: "οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν, παγὰν ἀενάου φύσεως ῥιζωμάτ' ἔχουσιν"· τὸν παραδόντα Πυθαγόραν λέγουσιν, ἐπεὶ δοκεῖ τούτου εὖρημα ὁ περὶ αὐτῆς λόγος». Ἑρμηνεία: "Οχι δὲν θὰ μαρτυρήσω τὰ μυστικά τῆς Σχολῆς μας, μὰ τὸν παραδώσαντα στὴν ψυχὴ μας τὴν τετρακτύν, πηγὴν ἀενάου φύσεως ἔχουσιν βαθεῖες ρίζες. Λέγουν, ὅτι ὁ παραδώσας εἶναι ὁ Πυθαγόρας, ἐπειδὴ αὐτοῦ εὖρημα εἶναι ἡ τετρακτὺς αὐτή. (Ἑρμηνεία: Εὐαγγ. Σ. Σταμάτη).

Οἱ Πυθαγόρειοι, κατὰ τὸν Θέωνα τὸν Σμυρναῖο, εἶχαν ἑνδεκα (11) τετρακτῦες, ἀπὸ τίς ὁποῖες οἱ ἑπτὰ πρῶτες κατὰ σειρὰν ὠνομάζονταν ὕλικές καὶ αἰσθητές, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες τέσσαρες ὠνομάζονταν κριτικές καὶ νοητικές. Ἡ δευτέρα κατὰ σειρὰ τετρακτὺς ἦταν δι-
πλῆ ἥτοι ἡ

1, 2, 4, 8

1, 3, 9, 27

Τὴν διπλὴ τετρακτύν χρησιμοποιοῖ ὁ Πλάτων στὸν «Τίμαιόν» του (55α), γιὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν ψυχὴ τοῦ Κόσμου.

Ἐπίσης ἐκ τῶν τετρακτῶν ἀναφέρομε τὴν πέμπτη (ὕλική), ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὰ τέσσαρα σχήματα τῶν ἀπλῶν σωμάτων ἥτοι τὴν πυραμίδα (πῦρ), τὸ ὀκτάεδρο (ἀέρα), τὸ εἰκοσάεδρο (ὔδωρ), τὸν κύβο (γῆ). Ἀπὸ τίς κριτικῆς-νοητικῆς τετρακτῦς ἀναφέρομε τὴν ὄγδοη ἥτοι: Νοῦς, ἐπιστήμη, δόξα, αἴσθησις· καὶ τὴν ἐνάτη, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὰ τρία μέρη στὰ ὁποῖα διαιρεῖται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ σῶμα του: λογιστικό, θυμικό, ἐπιθυμητικό καὶ σῶμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατοικεῖ ἡ ψυχὴ (βλέπε Εὐαγγ. Σ. Σταμάτη, «Προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι, Πυθαγόρας»).

Περαιῶν τὸν λόγο μου ἐδῶ, διότι σκοπὸς τοῦ ἀρθριδίου αὐτοῦ δὲν ἦταν νὰ παρουσιάσω ἀποσπασματικά τὰ διάφορα δόγματα τῶν Πυθαγορείων ἢ τῆς φιλοσοφίας των, ἀλλὰ νὰ ἀναγγέλω, ὅτι ἐν καιρῷ (καθ' ὅτι ἡ ἔρευνά μου δὲν ἔχει ἀκόμη τελειώσει) θὰ δυνηθῶ νὰ παρουσιάσω αὐστηρὴ μαθηματικὴ ἀπόδειξη γιὰ τὸ πῶς ὁ Πυθαγόρας ἀνεκάλυψε τὴν τετρακτύν (1, 2, 3, 4), πῶς ἐξ αὐτῆς τῆς τετρακτῦς κατεσκεύασε τὴ Μουσικὴ κλίμακα, πῶς ὁ Πλάτων καὶ γιατί ἐχρησιμοποίησε τὴ διπλὴ τετρακτύν ἥτοι 1, 2, 4, 8 καὶ 1, 3, 9, 27, στὴν «ψυχογονία» του στὸ διάλογό του «Τίμαιος». "Οἷα τὰ ἀνωτέρω ζητήματα ὑπῆρξαν ἄλυτα καὶ παρέμειναν ἐπὶ 2.500 χρόνια ἀνεξήγητα λόγῳ τῆς μυστικότητος τῆς Σχολῆς τοῦ Πυθαγόρα καὶ λόγῳ ἀγνοίας τῆς μαθηματικῆς ἀποδείξεως, ποὺ εἶχε εὔρει ὁ Πυθαγόρας γιὰ τὴν τετρακτύν του. Ἡ ἐπίλυση τῶν ζητημάτων αὐτῶν ἀπῆλθε πολυχρόνια, ἐπίπονη καὶ βαθιὰ μελέτη καὶ ἔρευνα τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων τῶν σχετιζομένων μὲ τὴν φιλοσοφία τῶν Πυθαγορείων, ἰδίως τῆς ἀριθμοθεωρίας καὶ γεωμετρίας των.

Βιβλιογραφία

1. Εἶχα ὑπ' ὄψιν μου κυρίως τὰ δύο βιβλία τοῦ Εὐαγγ. Σ. Σταμάτη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παρέλαβα πολλά:
α) «Προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι», Αὐτο-ἐκδοσὴ, Ἀθῆναι 1966.
β) «Πυθαγόρας ὁ Σάμιος», Αὐτο-ἐκδοσὴ, Ἀθῆναι 1981.
2. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ ἀναφερόμενη βιβλιογραφία.

Δημ. Κ. Μαργέτης

Αὐτὴ ἔφα γε...

Δὲν μπορῶ νὰ μὴ θαυμάσω τὴν ἑλληνοπρέπεια καὶ τὴν πατριωτικὴν ἔξαρσιν τῆς ἐπιτρόπου μας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν "Ενωσιν κυρίας" Ἀννας Διαμαντοπούλου. "Α!" "Ὅλα κι ὅλα..." Ἡ ἐκκολαπτομένη αὐτὴ πολιτικὸς ἔχει ὁράματα καὶ σχέδια πνοῆς, ποὺ κανέναν μέχρι σήμερον δὲν διανοήθη. Βαθιὰ φιλοσοφημένη καὶ ρηξικέλευθος ἡ πρότασίς της νὰ καθιερωθῇ ἡ Ἀγγλικὴ ὡς ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Τέτοια προωθημένη καὶ προοδευτικὴ ἀντίληψιν εἶχα νὰ διαβάσω ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ ὁ ἕτερος γλωσσολογικὸς διάττων ἀστήρ, ὁ καθηγητὴς κ. Παπᾶς, εἶχεν εισηγηθῇ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἀλφαβήτου μας ἀπὸ τὸ Λατινικόν.

"Ἀς εἶναι..." Ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἤθελα νὰ ξέρω εἶναι, ἂν αὐτὴν τὴν θαυματοχαστον πρότασιν τὴν ἐσκέφθη μόνῃ της μετὰ ἀπὸ μακρὰν περίσκεψιν καὶ περισυλλογὴν, ἢ τὴν δοήθησε κάποιος; Διότι ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι ἡ νεαρὰ καὶ χαριτόδωτος ἐπίτροπός μας δὲν ἠδύνατο ἀπὸ μόνῃ της νὰ συλλάβῃ ἕναν τόσο μεγαλόπνοον γλωσσικὸν ὄραμα καί, μάλιστα, νὰ τὸ πῇ μὲ τόσῃ ἄνεσιν. "Ὅμως ἡ κ. Ἀννα Διαμαντοπούλου εἶναι πολὺ σκληρὴ. Γιατί, κ. Διαμαντοπούλου μου, τὰ Ἀγγλικά; Δὲν διανοεῖσθε ὅτι μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν φτωχοὶ Ἑβραῖοι, ποὺ πιθανὸν νὰ μὴ γνωρίζουν ἢ νὰ μὴν ἔχουν τὴν οἰκονομικὴ δύναμιν νὰ μάθουν τὴν γλῶσσα τῆς γηραιᾶς Ἀλβιόνας; Θὰ σᾶς ἔδγαζα προσωπικῶς τὸ καπέλλο, ἂν εἶχατε εἰσηγηθῇ τὴν καθιέρωσιν τῆς Γεντὶ ὡς ἐπίσημου γλώσσης τοῦ κράτους μας. "Ε!" "Ὅχι καὶ ταξικὲς διακρίσεις!"

Ἐπειδὴ τώρα τελευταῖα σὰν πολὺ ἀέρα ἔχουν πάρει κάτι Βάσκοι καὶ κάτι Γάλλοι εὐρωδουλενταὶ καὶ ὅλον εἰσηγοῦνται τὴν καθιέρωσιν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ὡς ἐπίσημου γλώσσης τῆς Κοινότητος (ἀλλὰ, ὅπως γνωρίζομεν, αὐτοὶ εἶναι ἐθνικισταί, πολεμοκάπηλοι καὶ φασίστες)· καὶ Ἐπειδὴ οἱ δικοὶ μας εὐρωδουλενταὶ δὲν «μασᾶνε» ἀπὸ τέτοια καὶ ὅταν ἡ πρότασις αὐτὴ συζητεῖται, αὐτοὶ σφυρίζουν ἀδιάφορα παλαιὰ ἀντάρτικα τραγούδια, προφανῶς λόγῳ μεγάλου φόρτου ἐργασίας, ἡ κ. Διαμαντοπούλου δὲν ἔχει ἀκόμη πληροφορηθῇ αὐτὴν τὴν πρότασιν τῶν Βάσκων καὶ τῶν Γάλλων. Διαφορετικὰ θὰ εἶχε πάρει σῶφρα τὰ κανάλια καὶ ἀλλόφων θὰ ὠρύετο ὑπὲρ αὐτῆς. Καὶ νὰ οἱ συνεντεύξεις, καὶ νὰ τὰ παράθυρα, καὶ νὰ τὰ στοργυλὰ τραπέζια. Ναί! Μετὰ ξύπνησα.

Τὸ μόνο παρήγορον τῆς λαμπρῆς αὐτῆς δηλώσεως ἦταν ἡ ἀφύπνισις τοῦ λαοῦ, ποὺ, ὅπως μοῦ εἶπαν πολλοί, παρεσημοφόρησε διὰ τοῦ μεγαλοσταύρου τὴν εὐειδεστάτην καὶ λευκώλενον ἐπίτροπόν μας, καὶ τώρα διενεργοῦνται ἔρανοι μεταξὺ τῶν λαϊκῶν τάξεων διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς προτομῆς της ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

Γιῶργος Πετρόπουλος

Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΩΝ, ΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Σχόλιο σὲ κείμενο τοῦ Θηβῶν κ. Ἱερωνύμου

Ἀφορμὴ γιὰ τὸ παρὸν ἄρθρο στάθηκε δημοσίευμα τῆς ἡμερησίας «Θηβαϊκὸς Τύπος» (ἀριθμὸς φύλλου 302, Δευτέρα 10 Σεπτεμβρίου 2001), μὲ τίτλο: «Γιὰ τὴν Ἀρχαιολατρεία», τὸ ὁποῖο ὑπογράφεται: «Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λεβαδείας». Μὲ τέτοια ἀφηρημένη ὑπογραφή δικαίως θεωροῦμε αὐτουργὸ τοῦ ἐν λόγω δημοσιεύματος τὸν μητροπολίτη Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερώνυμο, γνωστὸ στὸ πανελλήνιο γιὰ τὸ «ἀντάρτικο» ποὺ ἔχει κηρύξει στὸν ἀρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο. Σημειώνουμε ἐδῶ ὅτι ὁ ἱεράρχης τῆς Βοιωτίας εἶναι κάτοχος πτυχίου ἀρχαιολογίας, καὶ ὡς εἰδικὸς ἐπιστῆμων δὲν ἔχει τὸ ἄλλοθι πλημμελοῦς ἢ μονοδιάστατης ἱστορικῆς γνώσης, οὔτε φυσικὰ μπορεῖ νὰ ἰσχυριστῇ ὅτι ἀγνοεῖ τὴν Ἑλληνικὴ Γραμματεία καὶ τὰ φιλοσοφικὰ συγγράμματα.

Ἐμεῖς θὰ ἀπευθυνθοῦμε στὴν ἐπιστημονικὴ του ιδιότητα καὶ ὄχι στὴν θρησκευτικὴ. Ὁ ἐπιστῆμων Ἱερώνυμος κρίνεται στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ σχόλιο ἐπὶ ἐνὸς ἀποσπάσματος τοῦ προαναφερθέντος ἁρθρου του, ποὺ ὡς εἰσαγωγή του ἀποτελεῖ καὶ τὴν κεντρικὴ ιδέα τοῦ γράφοντος ἱεράρχη. Τὸ ἀπόσπασμα εἶναι τὸ ἑξῆς:

«Μετὰ τὴ διάψευση τῶν ιδεολόγων καὶ τὴν κατάρρευση τῶν συστημάτων γενικευμένης εὐτυχίας, οἱ ἄνθρωποι τοῦ αἰῶνα μας θρέθηκαν αἰφνίδια σ' ἓνα τρομακτικὸ πνευματικὸ κενὸ καὶ δῖωσαν μὲ τραγικὸ τρόπο τὴν ὑπαρξιακὴ ἀγωνία, μπροστὰ στὴ χρεωκοπία τῶν αὐτονόητων ποὺ μᾶς κληροδότησε ἡ "Αναγέννηση" καὶ ὁ "Διαφωτισμός"».

Ἀρχικὰ θὰ μποροῦσε νὰ συμφωνήσῃ κανεὶς μαζί του. Ὅντως ἡ ἀνθρωπότητα ἔχει βρεθῇ μπροστὰ σὲ πνευματικὸ κενό. Βεβαίως καὶ διώνουμε ὅλοι μας τὴ χρεωκοπία τῶν ιδεολογιῶν, τουλάχιστον ὅσοι ἀπὸ ἐμᾶς εἶχαν ἐμπιστευτὴ κάποιες ἀπὸ τίς κυρίαρχες πολιτικὲς ιδεολογίες. Ὡστόσο ἀξίζει νὰ ἐρευνήσῃ κανεὶς τὴν οὐσία τῶν ιδεολογιῶν ποὺ καταρρέουν καθὼς καὶ τίς καταβολές τους. Τόσο ὁ Καπιταλισμὸς ὅσο καὶ ὁ Μαρξισμὸς (ἂν δεχτοῦμε ὅτι χρεωκόπησαν), στὴν οὐσία τους εἶναι διαποτισμένοι ἀπὸ χριστιανικὲς καὶ γιὰ τὴν ἀκρίβεια ἰουδαιο-χριστιανικὲς λογικὲς, πρᾶγμα ποὺ σήμερὰ ἀποτελεῖ πιά «κοινὸ τόπο» γιὰ ὅλους τοὺς σοβαροὺς διανοητὲς τῆς ἐποχῆς μας. Ἀμφότεροι ἔταξαν καὶ τάζουν στοὺς

ἀνθρώπους οὐτοπικούς παραδείσους, οἱ ὅποιοι διαφέρουν ἀπὸ τὸν χριστιανικὸ Παράδεισο κατὰ τὸ εἶναι ἐπίγειοι, ἐνῶ ὁ χριστιανικός, γενικῶς καὶ ἀφηρημένως, τοποθετεῖται στὰ οὐράνια⁽¹⁾ καὶ φυσικὰ σὲ κάποια ἀδιευκρίνιστη μελλοντική στιγμή.

Ἐπίγειοι καὶ ἐπουράνιοι Παράδεισοι

Βεβαίως, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ περιμένουν στὸν αἰῶνα τὸ πότε θὰ πεθάνουν γιὰ νὰ ἀνταμειφθοῦν, ὁ Χριστιανισμὸς δανείστηκε ἀπὸ τὸν Ζωροαστρισμὸ τὸ μοτίβο τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Μὲ αὐτὸ τάζεται στοὺς ἀνθρώπους, ὅτι σὲ κάποια μελλοντική χρονική στιγμή ἕνας Μεσσίας, πού θὰ κατέβῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ θὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς. Βεβαίως τὸ δικαίωμα στὴν εὐδαιμονία, στὴ «Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν» δὲ θὰ ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ μόνο οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ⁽²⁾, ἐφόσον ἅπαντες οἱ ἄλλοι εἶναι ἐκ προοιμίου χαμένοι⁽³⁾. Τὸ τελευταῖο, πέρα τοῦ ὅτι λειτουργεῖ ὡς ἐκδιασμὸς στὶς ψυχὰς τῶν ἀφελῶν φέρει καὶ τὸ σπέρμα τοῦ Φασισμοῦ, ἐφόσον διακηρύττῃ ὅτι «ὅσοι δὲν εἶναι μαζί μας εἶναι ἐναντίον μας», εἶναι ἀμαρτωλοί, εἶναι χαμένοι.

Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι βρίσκονται σὲ πνευματικὸ κενὸ καὶ βιώνουν ὑπαρξιακὴ ἀγωνία εἶναι ἐκείνοι πού ἔχασαν τὶς ἐλπίδες τους νὰ ζήσουν στὸν ἐπίγειο Παράδεισο, πού τοὺς ἔταξαν οἱ «-ισμοί». Ἐμπιστεύτηκαν μεγαλοστομίες καὶ ὑποσχέσεις ἀπὸ στόματα ἀφερέγγυων ἡγετῶν. Βεβαίως, ὅταν ἕνας ἄνθρωπος αἰσθάνεται ὅτι πνίγεται, προσπαθεῖ νὰ πιαστῇ ἀπὸ ὅπου μπορεῖ γιὰ νὰ σωθῇ, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸ χέρι ἐνὸς δημαγωγοῦ.

Ὡστόσο –καὶ νὰ μὴν τὸ λησμονοῦμε αὐτὸ– ἐκείνοι οἱ ὅποιοι στράφηκαν πρὸς τὴν ἀναζήτησιν ἐπίγειων παραδείσων ἦταν οἱ ἴδιοι πού πρῶτα εἶχαν ἀπογοητευτῇ ἀπὸ τὸν ἐπουράνιο καὶ μεταθανάτιο χριστιανικὸ Παράδεισο. Ἦταν οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι εἶχαν κατηχηθῇ κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ ἐλπίζουν σὲ παραδείσους γιὰ νὰ «σωθοῦν». Ἐξάλλου τόσο ἡ χριστιανικὴ ὅσο καὶ ἡ μουσουλμανικὴ κατήχησις τὰ ἴδια ὑπόσχονται.

(1) Παῦλος, «Πρὸς Ῥωμαίους»: «*Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς*» (ἡ'. 18). Ἐν ὀλίγοις ὑπόσχεται, ὡς παρηγοριά στὶς ταλαιπωρίες τῶν νεοφύτιστων Χριστιανῶν, ὅτι θὰ ἐπέλθῃ ἡ μέλλουσα δόξα καὶ τότε θὰ ἀνταμειφθοῦν. Στὰ παρακάτω ἐδάφια (ἡ'. 20-22) ἀναλύει καὶ τὰ περὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ τῆς εὐδαιμονίας πού θὰ ἀκολουθήσῃ αὐτῆς. Ὁ θρίαμβος τοῦ παράλογου;

(2) «*ἢ ὅτε ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὀφειλόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν*» (Παῦλος, «*Α' Πρὸς Κορινθίους*», δ'. 8.). Ὁ θεολόγος Παναγιώτης Τρεμπέλας ἀποδίδει τὸ ἐν λόγῳ ἐδάφιο ὡς: «*Τώρα γίνετε πλούσιοι ἀπὸ πνευματικῶν θησαυρῶν! Χωρὶς νὰ ἔχετε μαζί σας καὶ ἡμᾶς τοὺς διδασκάλους σας, κατεκτῆσατε μόνοι σας τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν! Καὶ εἴθε νὰ βασιλεύσετε, διὰ νὰ βασιλεύσωμεν καὶ ἡμεῖς μαζί σας*».

(3) «*τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐδδελυμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσι τοῖς ψενδέσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ ἐν πυρὶ καὶ θεῖῳ, ὃ ἐστὶν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος*» («*Αποκάλυψις*», Ἰωάννου, κα'. 8.). Ὅσοι δειλίασαν στὴ μάχη κατὰ τοῦ Ἀντί-χριστοῦ (δηλαδὴ ὅσοι ἀποστάτησαν ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό), οἱ ἄπιστοι (δηλαδὴ ὅσοι δὲν πιστεύουν στὸν Χριστιανισμό), οἱ πόρνες, οἱ «*φαρμακοποιοὶ*» (ἐννοεῖ ὅσους θεωροῦνταν ὅτι παρασκεύαζαν δηλητηριώδη φαρμάκια καὶ θεωροῦνταν μάγοι) καὶ φυσικὰ οἱ εἰδωλολάτρεις, ὅλοι αὐτοὶ ἀδιακρίτως θὰ ριφθοῦν στὰ καζάνια.

Στὸν δυτικὸ κόσμο ἡ πρώτη ἀντίδραση ἀπέναντι στοῦ παράλογο τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἦταν νὰ στραφθοῦν οἱ καταπιεσμένοι σὲ κάτι χειροπιαστὸ καὶ ἐπίγειο. Μόνο πού, ἐξαιτίας τῆς μεσσιανικῆς κοσμοαντίληψης ποὺ τοὺς διέκρινε, ξανάπεσαν στὴν ἴδια παγίδα τῆς οὐτοπίας. Ὁ νέος Παράδεισος ποὺ ἀναζητοῦσαν εἶχε γίνει πλέον ἐπίγεια ὑπόθεση. Ὅταν πιά ἀπογοητεύτηκαν καὶ ἀπὸ τὸν ἄπιαστο Παράδεισο τοῦ Κομμουνισμοῦ ἢ τοῦ Καπιταλισμοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἤξεραν ἄλλο δρόμο, βλέπουμε κάποιοι νὰ ἐπιστρέφουν ξανά στὸν μεταφυσικὸ χριστιανικὸ Παράδεισο.

Ἔτσι μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα μοιάζει ἐγκλωβισμένη σὲ ἓνα φαῦλο κύκλο ἀναζήτησης παραδείσων. Τὰ ἴδια πρεσβεύει καὶ τὸ ἐπίσης ἐβραϊογενὲς Ἰσλάμ· καὶ καμμιὰ ἐλπίδα δὲν φαίνεται στὸν ὀρίζοντα. Βεβαίως ὑπάρχει καὶ ἡ ἐναλλακτικὴ ὁδὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι θέμα τοῦ παρόντος.

Ἡ ἀπειλὴ τῆς Κόλασης καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου

Ο κ. Ἱερώνυμος ἀναφέρεται «στὴ χρεωκοπία τῶν αὐτονόητων ποὺ μᾶς κληροδότησε ἡ ἀναγέννηση» καὶ «ὁ διαφωτισμός». Δυστυχῶς δὲν μᾶς ἐξηγεῖ ποιά εἶναι αὐτὰ τὰ αὐτονόητα. Διότι, ἂν ἐννοῇ τὴν πρόοδο τῶν ἐπιστημῶν ποὺ βίαια εἶχε διακοπῇ ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό, τότε μὲ ἔντονο ἐνδιαφέρον ἀναρωτιόμαστε ἂν ὄντως ἐπιθυμῇ τὴν ἐπιστροφή στὸν χριστιανικὸ μεσαίωνα.

Ἡ ἀναγέννηση καὶ ὁ διαφωτισμός ἐπικεντρώθηκαν γύρω ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ φιλοσοφία, ἀνεξάρτητα ἂν στὴν πορεία ἀπέτυχαν νὰ ἐναρμονιστοῦν μὲ τὶς ἠθικὲς ἀξίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὡστόσο προσπάθησαν νὰ βγάλουν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὰ βαθιὰ σκοτάδια, στὰ ὁποῖα τὴν εἶχε καταδικάσει ἡ Θεοκρατία.

Εὐτυχῶς στὶς μέρες μας σὲ περίπτωσι ποὺ κλονιστῇ ἡ υἡγία ἐνὸς ἀνθρώπου, χάρις στὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἀναγέννησης καὶ τοῦ διαφωτισμοῦ ὑπάρχει ἡ πιθανότητα νὰ βρεθῇ ἴασις καὶ νὰ σωθῇ. Σὲ ἀντίθετη περίπτωσι ὁ ἀσθενὴς ὥφειλε νὰ ὑποστῇ ὑπομονετικὰ ὅπως ὁ Ἰωβ τὴ «θεία τιμωρία ἢ δοκιμασία» καὶ πιθανῶς τὸ μοιραῖο. Ἐκτὸς βεβαίως ἂν συνέβαινε θαῦμα...

Ὁ μεταθανάτιος Παράδεισος, ὅπου καταλήγουν οἱ καλοὶ Χριστιανοὶ καὶ ἡ ἐπίσης μεταθανάτια Κόλασις ὡς τόπος ἐξορίας τῶν ἀπίστων, αἱρετικῶν καὶ ἐχθρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦταν τὸ ἀρχικὸ σχῆμα, πάνω στοῦ ὁποῖο στηρίχτηκε ἡ χριστιανικὴ προπαγάνδα. Ὁ καλὸς Χριστιανὸς ὅταν ὑπέφερε τὰ πάνδεινα, ὅπως τὸ νὰ μαρτυρῇ στὶς ἀρένες δίχως νὰ ὑπερασπίζεται τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος λοιπὸν δὲν ἔπρεπε νὰ ἀνησυχῇ, διότι εἶχε ἤδη κερδίσει ὡς ἀντάλλαγμα τὴ μεταθανάτια ζωὴ. Ἡ πίστις (ὁ φανατισμός) ἐκείνων τῶν πρώτων Χριστιανῶν δὲν διαφέρει σὲ πολλὰ ἀπὸ τοὺς φανατικοὺς ἰσλαμιστές, οἱ ὁποῖοι ζώνονται στὶς μέρες μας μὲ ἐκρηκτικὰ καὶ καθιστοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ἀνθρώπινες δόμβες, ἐλπίζοντας σὲ μεταθανάτιες ἀπολαύσεις στὴν ἀγκαλιὰ τῶν οὐρὶ τοῦ μουσουλμανικοῦ Παραδείσου.

Ὡστόσο ὁ θρησκευτικὸς φανατισμός ποὺ ὁδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους στοῦ θάνατο

εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὑπόσχεση μεταθανάτιων ἀνταλλαγμάτων, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἴδιας ἀκριδῶς ἰδεοληψίας. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ὁ ἄνθρωπος δὲν πεθαίνει γιὰ νὰ προστατεύσῃ τὸ σπίτι, τὴν οἰκογένεια, τὴν περιουσία ἢ ἀκόμα –τὸ σημαντικώτερο– τὴν ἐλευθερία του. Πεθαίνει πιστεύοντας ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Στὴν οὐσία ὅμως ἐκτελεῖ τὶς ἐντολὲς ἐνὸς ἱερατείου. Αὐτὸ εἶναι μία σύλληψη ἀρχικά ἐβραϊκὴ, ἢ ὁποία πέρασε καὶ στὶς ἐβραιογενεῖς θρησκείες, Χριστιανισμό καὶ Ἰσλάμ.

Ἡ Κόλαση ἐπίσης, πέρα ἀπὸ τόπος τιμωρίας τῶν ἐχθρῶν, εἶναι καὶ ἓνα μέσο ἐκθιασμοῦ τοῦ πιστοῦ σὲ περίπτωσιν ποὺ δὲν ἐκτελεῖ τὶς ἐντολὲς τῶν ποιμένων. «Δὲν νηστεύεις; Θὰ καῖς». «Δὲν πᾶς στὴν ἐκκλησία; Θὰ καῖς». «Προγαμασιες σχέσεις; Θὰ καῖς». «Δὲν λὲς τὴν προσευχή σου; Θὰ καῖς». Πῶς εἶναι δυνατόν μία θρησκεία τῆς ἀγάπης (ὅπως ὑποστηρίζει ὅτι εἶναι) νὰ ἐκδιᾶξῃ καὶ νὰ φοβερίξῃ συνεχῶς τοὺς ἀνθρώπους;

Οἱ ὑποσχέσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ γιὰ τὶς μεταθανάτιες ἀνταμοιβὲς καὶ οἱ ἀπειλὲς γιὰ τὶς μεταθανάτιες τιμωρίες ἐκφράζονται μέσα ἀπὸ τὰ ἐνδεικτικὰ ἀποσπάσματα ποὺ παραθέτουμε ἀμέσως παρακάτω. Κόλαση καὶ Παράδεισος, ὅπως θὰ φανῇ, εἶναι τὸ δίπολο τῆς ψυχικῆς πιέσεως ποὺ ἀσκεῖται στοὺς πιστοὺς. Ἀντλοῦμε ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Πέτρου, τοῦ ἰδρυτῆ τῆς Ἐκκλησίας: «τοὺς ἐν δυνάμει Θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν ἐτοιμὴν ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ· ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστί, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου εὗρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ (...) κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν» (Α' Πέτρου, α', 5-7&9). Τοὺς κυνηγοῦν, τοὺς περιφρονοῦν καὶ ὁ Πέτρος φουσκώνει τὰ μυαλά τους μὲ μεγαλοστομίες, ὅτι δηλαδὴ θὰ σωθοῦν κατὰ τοὺς ἔσχατους καιροὺς καὶ ὅτι ἡ πίστις θὰ σώσῃ τὶς ψυχὲς δηλαδὴ θὰ χαρίσῃ ἀθανασία. Ὁ ἴδιος προφήτεψε: «Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. Σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς» (Α' Πέτρου, δ' 7.).

Ὁ Πέτρος στὸ ἐν λόγῳ ἐδάφιο κηρύττει τὸ τέλος τοῦ κόσμου, τὸ ὁποῖο, ἂν καὶ τὸ δλέπη πρὸ τῶν πυλῶν, σήμερα, δύο χιλιάδες χρόνια μετὰ, ἀκόμα δὲν ἦρθε. Ὡστόσο καταφέρνει τοὺς νεοφώτιστους νὰ προσεύχωνται γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς τους, μήπως καὶ κερδίσουν τὴ μεταθανάτια εὐδαιμονία. Ὅμως οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζονται, διότι θὰ ἀνταμειφθοῦν κάποια στιγμή στὸ μέλλον, ὅταν μὲ τὴν παρέμβαση τοῦ Θεοῦ θὰ ἐπέλθῃ ἡ παραδείσια ζωὴ στὴν ὁποία ἤλπιζαν οἱ νεοφώτιστοι ἀλλὰ καὶ οἱ μετέπειτα ὁμόθησκοί τους. Ὁ Πέτρος περιγράφει ἐκείνη τὴ μέρα:

«Ἡξεῖ δὲ ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτί, ἐν ᾗ οὐρανοὶ ροιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. Τούτων οὖν πάντων λυομένων ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τέχεται! Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσ-

δοκῶντες σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὐρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ» (Β' Πέτρου, γ' 10-14).

Κατὰ τὸν Πέτρο θὰ καταστραφῇ σύσσωμο τὸ σύμπαν, γιὰ νὰ δημιουργηθῇ ἓνα νέο στὴ θέση του καὶ οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ θὰ ἔχουν ἀποκτήσει τὴν δικαίωσή τους σὲ ἓναν ἀναγεννημένο κόσμο, ὡς ἀνταμοιβὴ γιὰ τὴν πίστη ποὺ ἔδειξαν ἐν ζωῇ καὶ τὴν καρτερικότητα στὰ μαρτύρια ποὺ ὑπέστησαν.

Οἱ ἀντίστοιχες ἑλλογες ιδέες τῶν Ἑλλήνων

Απέναντι στὴν ἐσχατολογία καὶ καταστροφολογία, ποὺ γεμίζουν τρόμο τις ἀνθρώπινες ψυχές καὶ τις ὑποσχέσεις παραδείσων ποὺ θὰ εἶναι τόποι αἰώνιας εὐτυχίας, προωρισμένοι μόνο γιὰ τοὺς εὐσεβεῖς, ἡ ἑλληνικὴ σκέψη στέκεται σὲ ἀπόσταση ἀσφαλείας καὶ καταγγέλλει αὐτὰ ὡς ἀνόητες δεισιδαιμονίες. Ὁ λόγος στὸν Πλούταρχο, ἀρχιερέα τῶν Δελφῶν, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τις ἀντιλήψεις γιὰ μεταθανάτιες ἀνταμοιβές ἢ τιμωρίες ἀνόητες δεισιδαιμονίες:

«Γιατὶ ὅμως νὰ μακρογοροῦμε; Γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὁ θάνατος εἶναι τέλος τῆς ζωῆς⁽⁴⁾», ἀλλὰ ὄχι καὶ τῆς δεισιδαιμονίας, ἀφοῦ αὐτὴ περνάει τὰ σύνορα τῆς ζωῆς, πρὸς τὸ ἐπέκεινα, κάνοντας τὸ φόβο πρὸ μακροχρόνιο ἀπὸ τὸ βίον, συνδέοντας μὲ τὸ θάνατο τὴν ἀντίληψη περὶ κακῶν ἀθανάτων, καὶ θεωρώντας τὴ στιγμή ποὺ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰ δεινὰ ὅτι τότε μπαίνει σὲ δάσανα ποὺ δὲν ἔχουν τελειωμό. Ἀνοίγουν τότε κάποιες θατιᾶς πύλες τοῦ Ἄδου, καὶ πύρινοι ποταμοὶ ἐνώνονται μὲ ρεύματα τῆς Στυγὸς καὶ τὸ σκοτάδι γεμίζει ἀπὸ τρομακτικὲς εἰκόνες φανταστικῶν μορφῶν, ποὺ ἐπιτίθενται βγάζοντας φοβερὲς φωνές, ἐνῶ δικάστεις καὶ τιμωροί, χαράδρες καὶ κόλποι βρῖθουν μυρίων κακῶν. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ κακοδαίμων δεισιδαιμονία, μὲ τὴν ὑπερβολικὴ της προσπάθεια νὰ ἀποφύγῃ ὅτιδήποτε φαίνεται φοβερό, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει ὑποβάλλεται ἀπὸ μόνη της σὲ κάθε εἶδους δεινὰ» (Πλούταρχος «Περὶ Δεισιδαιμονίας», 166F-167A).

Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, φορέας ἀνάλογων ἀπόψεων μὲ τὸν Πλούταρχο, θεωροῦσε κι αὐτὸς ὅτι τὰ περὶ Ἄδου καὶ τῆς ἐκεῖ τιμωρίας ἦταν πράγματα πλαστὰ γιὰ λαϊκὴ κατανάλωση: «Διότι ἂν ἡ περὶ Ἄδου μυθολογία, παρ' ὅλο ποὺ τὸ θέμα της εἶναι πλαστό, συμβάλλει ἀποτελεσματικὰ στὴν ὑπαρξὴ εὐσέβειας...» (Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, «Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη» Α', 2, 2).

Σὲ ὅτι ἀφορᾷ στὴ Δευτέρα Παρουσία, τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως, ὅπως αὐτὴ εἰσάγεται στὴν «Ἀποκάλυψη» τοῦ Ἰωάννη, εἶναι μία ἀντιγραφή⁽⁵⁾ τῶν δοξασιῶν τοῦ Ζωροαστρισμοῦ, τῆς ἀρχαίας θρησκείας τῶν Περσῶν. Ὁ Πλούταρχος ἀποκαλύπτει:

«Ὡρισμένοι πιστεύουν ὅτι ὑπάρχουν δύο θεοί, ποὺ εἶναι σὰν ἀνταγωνιστὲς στὸ

(4) Δημοσθένης, «Περὶ στεφάνου» 97.

(5) Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ ἀνατρέξῃ στὰ ἐδάφια τῆς «Ἀποκάλυψης», ποὺ περιγράφουν τὴ σύγκρουση Χριστοῦ καὶ Ἀντιχρίστου, ὅπως καὶ στὰ ἄλλα ποὺ μιλάνε γιὰ τὴν ἐξ οὐρανοῦ Νέα Ἱερουσαλήμ (κ' 1-27. καὶ κ' 1-21.), νὰ τὰ συγκρίνῃ μὲ τῆς παραδόσεις τοῦ Ζωροαστρισμοῦ (μέρος τῶν ὁποίων ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος) καὶ νὰ κρίνῃ γιὰ τὴν ὁρθότητα τῶν ἐπιχειρημάτων μας. Ἐπίσης ἂς ἀνατρέξῃ καὶ στὴν «Β' Πέτρου» ἐπιστολή, (γ' 1-10), ὅπου περιγράφεται ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ.

Σύμφωνα με τὸ χριστιανικὸ δόγμα περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οἱ Χριστιανοὶ θὰ τίχουν τῆς Δευτέρας Παρουσίας, οἱ δὲ «ἄπιστοι» θὰ κατακρημνισθοῦν στὸ αἰώνιο ἔρεβος. (Στὴ φωτογραφία ὁ περίφημος πίνακας τοῦ Ἑλ Γκρέκο «Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ», Μουσεῖο Πράδο, Μαδρίτη.)

ἐπάγγελμα, ὁ ἓνας ὁ δημιουργὸς τῶν καλῶν καὶ ὁ ἄλλος τῶν κακῶν. Ἄλλοι πάλι ἀποκαλοῦν θεὸ τὸν καλύτερο καὶ δαίμονα τὸν ἄλλον, ὅπως ἀκριβῶς ὁ μάγος Ζωροάστρης, γιὰ τὸν ὁποῖο διηγοῦνται ὅτι ἔζησε πέντε χιλιάδες χρόνια πρὶν ἀπὸ τὰ Τρωικά. Τοῦτος, λοιπὸν, ἀποκαλοῦσε τὸν ἓνα Ὁρομάζη καὶ τὸν ἄλλον Ἀρειμάνιο. Προσέθετε ἐπίσης, ὅτι ὁ ἓνας ἔμοιαζε περισσότερο μὲ τὸ φῶς ἀπ' ὅλα τὰ αἰσθητὰ πράγματα, ὁ ἄλλος μὲ τὸ σκοτάδι καὶ τὴν ἄγνοια καὶ ὅτι ὑπῆρχε ἓνας ἐνδιάμεσός τους, ὁ Μίθρης, ἐξ οὗ καὶ οἱ Πέρσες ὀνομάζουν Μίθρη τὸν μεσίτη. Ἐδίδαξε, λοιπὸν, νὰ προσφέρουν στὸν ἓνα εὐχετήριες καὶ εὐχαριστήριες θυσίες, ἐνῶ στὸν ἄλλο ἀποτρεπτικές καὶ πένθιμες (...). Θὰ ἔρθη ὁμοῦς ὁ προκαθορισμένος ἀπὸ τὴ μοῖρα χρόνος, ὅπου ὁ Ἀρειμάνιος, ποὺ φέρνει ἀρρώστια καὶ πεῖνα, θὰ καταστραφῇ κατ' ἀνάγκη ἐντελῶς ἀπ' αὐτοὺς καὶ θὰ ἀφανιστῇ ἐνῶ ἡ γῆ θὰ γίνῃ ἐπίπεδη καὶ ὁμαλὴ⁽⁶⁾ καὶ θὰ ὑπάρχῃ ἓνας τρόπος δίου καὶ πολιτείας γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ θὰ εἶναι τρισευτυχισμένοι καὶ θὰ μιλοῦν ὅλοι τὴν ἴδια γλῶσσα» («Περὶ Ἰσίδος καὶ Ὀσίριδος», 369D-E καὶ 370B).

Ἐπιστρέφοντας λοιπὸν στὸν κ.

(6) Οἱ Ἕλληνες ὑποστήριζαν τὴ σφαιρικότητα τῆς γῆς καὶ δὲν ἀπέκλειαν τὴν ὑπαρξὴ ἐξωγήινης ζωῆς σὲ ἄλλους πλανῆτες (δὲλεπε καὶ Στέφανου Μυτιληναίου, «Μυθιστορία», κεφ. 11, σελίδα 135, ἐκδόσεις «Νέα Θέσις», ὅπου παρατίθενται καὶ τὰ σχετικὰ ἀποσπάσματα τῶν ἀρχαίων συγγραφέων).

Ἡ «Κόλαση» εἶναι ὁ τόπος ἀπερίγραπτης τιμωρίας τῶν «ἀπίστων» καὶ «ἁμαρτωλῶν» μετὰ θάνατον. Στὴν ἀπειλὴ τῆς «ποινῆς» αὐτῆς στηρίζεται πρωτίστως ἡ Θεοκρατία. (Στὴ φωτογραφία τὸ ἔργο τοῦ Λούκα Σινιορέλλι «Ἡ Κόλαση».)

Ἰερώνυμο ἀπαντᾷμε, ὅτι ἂν οἱ ἄνθρωποι βρίσκωνται πράγματι «σὲ ἓνα τρομακτικό πνευματικό κενὸ καὶ δίδωσαν μὲ τραγικὸ τρόπο τὴν ὑπαρξιακὴ ἀγωνία μπροστὰ στὴ χρεωκοπία τῶν αὐτονόητων», ὅπως ὁ ἴδιος γράφει, τὸ κενὸ αὐτὸ ὀφείλεται στὸν ἰουδαιοχριστιανικὸ τρόπο σκέψης, ποὺ στέρησε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὴν ἐπιλογὴ νὰ εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, τὸν κατήχησε νὰ περιμένη μεσσίες καὶ σωτῆρες ποὺ θὰ τὸν ὀδηγήσουν σὲ παραδείσους, τὸν ἔκανε εὐπιστο στοὺς δημαγωγούς καὶ μὲ λίγα λόγια παρέδωσε τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Χριστιανισμὸς στὰ χέρια καιροσκόπων ἢ ἀλαζόνων ἐξουσιαστῶν.

Ὁ παραλογισμὸς τῆς «ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν»

Ο ἑλληνικῆς παιδείας φιλόσοφος Πορφύριος ἔθεσε τὸ ἀκόλουθο λογικὸ ἐρώτημα ἀπέναντι στὴ χριστιανικὴ παραδοξολογία περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν, κάνοντας χρῆση ἐπιχειρηματολογίας συμφωνῆς μὲ τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ θέτοντας ζητήματα, τὰ ὅποια ἂν τὰ ἐξετάσῃ κανεὶς ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὴ ἄλογη πίστη, ἀναγνωρίζει αὐτόματα τὸν παραλογισμό τοῦ Χριστιανισμοῦ:

«Ἄς μιλήσουμε πάλι γιὰ τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Γιὰ ποιοὺ λόγους νὰ κάνῃ τέτοιο πρᾶγμα ὁ Θεός; Γιατί νὰ ἀκυρώσῃ μὲ τόση εὐκολία τοὺς νόμους του, ποὺ ὀρίζουν τὴν ἀλληλοδιαδοχὴ τῶν ὄντων καὶ τὴ διατήρησιν καὶ μὴ ἐξαφάνισιν τῶν εἰδῶν καὶ νὰ θέσῃ ἐξ' ἀρχῆς καὶ νὰ διατυπώσῃ ἄλλους νόμους; Ἄπαξ καὶ ἀποφάσισε κάποια πράγματα ὁ Θεός καὶ τὰ διατήρησε ἐπὶ τόσους αἰῶνες, εἶναι φυσικὸ αὐτὰ νὰ εἶναι αἰῶνια καὶ νὰ μὴν καταδικάζωνται ἀπὸ τὸ δημιουργὸ τοὺς οὔτε νὰ καταστρέφονται –θαρρεῖς καὶ τὰ ἔχει φτιάξῃ κανένας ἄνθρωπος καὶ εἶναι θνητὰ κατασκευάσματα κάποιου θνητοῦ. Συνεπῶς θὰ ἦταν παράλογο νὰ ἐπακολουθῇ ἡ ἀνάσταση γενεῶν ὁλόκληρων ποὺ ἔχουν πεθάνει· καὶ μαζὶ μὲ κάποιον ποὺ πέθανε πρὶν τρία χρόνια νὰ ἀναστήσῃ καὶ τὸν Πρίαμο καὶ τὸν Νέστορα ποὺ πέθαναν πρὶν χίλια χρόνια, καὶ τοὺς ἄλλους ποὺ ἔχουν πεθάνει ἀκόμα πιὸ πρὶν, ἀπὸ καταβολῆς τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Κι ἂν καλοεξετάσῃ κανεὶς καὶ τὸ παρακάτω, θὰ βρῇ ὁλωσδιόλου ἀνόητη τὴν ἰδέα τῆς ἀναστάσεως: πολλοὶ ἄνθρωποι, δέβαια, ἔχασαν τὴ ζωὴ τους στὴ θάλασσα καὶ τὰ κορμιά τους φαγώθηκαν ἀπὸ τὰ ψάρια, κι ἄλλοι τόσοι ἔχουν καταβροχθισθῇ ἀπὸ θηρία καὶ ὄρνεα. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπανέλθουν τὰ σώματά τους; Ἄς τὸ ἐλέγξουμε αὐτὸ πιὸ λεπτομερῶς: κάποιοι ναυαγεῖ, στὴ συνέχεια τὸν τρῶνε τὰ μπαρμπούνια κι οἱ ψαράδες ποὺ ἔπιασαν κι ἔφαγαν τὰ μπαρμπούνια κατόπιν σκοτώθηκαν καὶ φαγώθηκαν ἀπὸ τὰ σκυλιὰ, καὶ τὰ σκυλιὰ σὰν ψόφησαν φαγώθηκαν ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ κόρακες καὶ γῦπες. Πῶς λοιπὸν θὰ ξανασυντεθῇ τὸ σῶμα τοῦ ναυαγοῦ ποὺ ἀφανίστηκε περνώντας μέσα ἀπὸ τόσα ζῶα⁽⁷⁾».

[Παρέκδοξη:] Ἀξίζει νὰ δοῦμε τί διδάσκει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Χριστιανισμός: «καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης

(7) Πορφύριος, «Ἀποκριτικὸς ἢ κατὰ Χριστιανῶν», IV 24.

ἔδωκεν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν» («Ἀποκάλυψις» Ἰωάννου, κ', 13).]

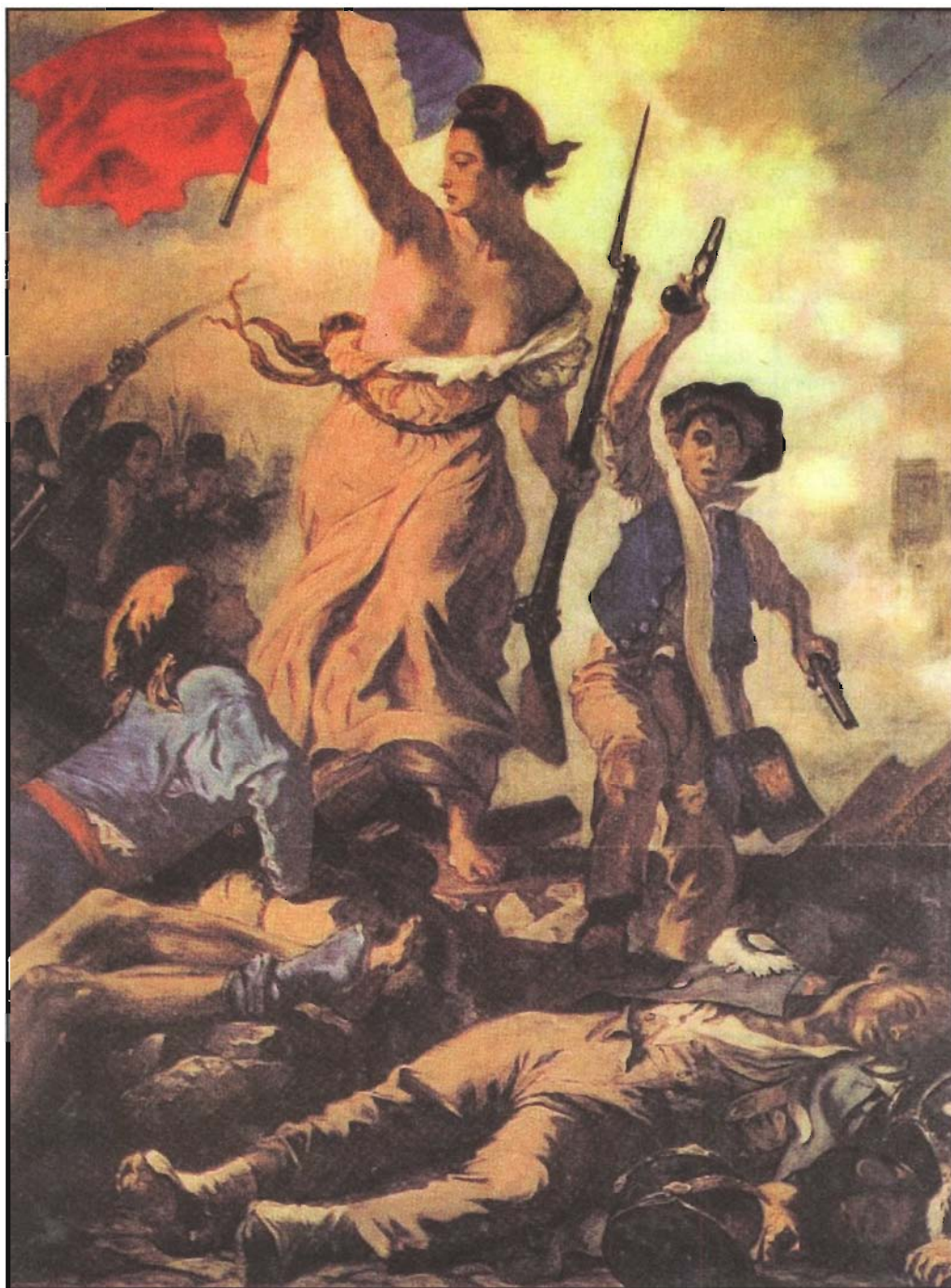
Ἐπιστρέφουμε στὶς λογικὲς ἀπορίες τοῦ Πορφυρίου:

«Καὶ πάλι ἓνα νεκρὸ σῶμα ποὺ κήκε στὴ φωτιά κι ἓνα ἄλλο ποὺ κατέληξε νὰ φαγοθῇ ἀπὸ τὰ σκουλήκια, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀνασταθοῦν καὶ νὰ ἐπανεέλθουν στὴν ἀρχικὴ τους μορφή; Μὰ θὰ μοῦ πῆς, ὁ Θεὸς εἶναι δυνατό νὰ τὸ κάνῃ αὐτὸ· πράγμα ποὺ δὲν εἶναι ἀλήθεια. «Δὲν τὰ μπορεῖ ὅλα ὁ Θεός». Δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ γεννηθῇ ὁ ποιητὴς Ὁμηρος καὶ νὰ μὴν ἔχῃ γίνῃ ἡ ἄλωση τῆς Τροίας. Δὲν θὰ μπορούσε τὸ δύο διπλασιαζόμενο νὰ τὸ κάνῃ πέντε ἐνῶ εἶναι τέσσερα, ἀκόμα καὶ νὰ τὸ 'θελε. Οὔτε καὶ θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ γίνῃ κακὸς ὁ Θεός, ἀκόμα καὶ νὰ τὸ 'θελε. Οὔτε θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ πέσῃ σὲ σφάλμα, διότι εἶναι ἀγαθός. Καὶ δὲν εἶναι ἀπὸ ἀδυναμία του ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ κακὸς ἢ νὰ πέσῃ σὲ σφάλμα. Διότι ὅσοι εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τους προετοιμασμένοι καὶ ἱκανοὶ γιὰ κάτι, μὰ ἐμποδίζονται νὰ τὸ πράξουν, εἶναι φανερό ὅτι ἐμποδίζονται ἐπειδὴ εἶναι ἀδύναμοι. Ὁμως ὁ Θεὸς εἶναι «ἐκ φύσεως» ἀγαθός καὶ ὄχι ἐπειδὴ κάτι τὸν ἐμποδίζει νὰ εἶναι κακός· μὰ καὶ χωρὶς νὰ ἐμποδίζεται, πάλι δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ κακός.

» Ἄς σκεφτοῦμε καὶ πόσο παραλογισμὸ κρύβει τούτῃ ἡ ὑπόθεση: τὸν οὐρανὸ, ποὺ ἡ θεσπέσια ὁμορφιά του ξεπερνᾷ κάθε ἄλλη σύλληψη τοῦ νοῦ, νὰ τὸν ἀφήσῃ ὁ Δημιουργὸς νὰ λιώσῃ καὶ τὰ ἄστρα νὰ πέσουν καὶ τὴ γῆ νὰ χαθῇ καὶ συγχρόνως νὰ ἀναστήσῃ τὰ σαπισμένα καὶ κατεστραμμένα κορμιά τῶν ἀνθρώπων – ἴσως ἀξιόλογων ἀνθρώπων μερικὰ –, καὶ ἄλλα ποὺ ἀκόμα καὶ πρὶν τὸ θάνατό τους ἦταν ἄχαρη, δύσμορφα καὶ μὲ φάτσες σιχαμερές. Μὰ ἀκόμα κι ἂν τοῦ ἦταν εὐκόλο νὰ τὰ ἀναστήσῃ εὐπρεπισμένα, θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ χωρέσῃ ἡ γῆ ἀναστημένους ὅλους ὅσους ἔχουν πεθάνει ἀπὸ καταβολῆς κόσμου».

Ἡ ὀρθολογιστικὴ σκέψη τοῦ Πορφυρίου μᾶς ἔρχεται⁽⁸⁾ ἀπὸ τὸν 3ο αἰῶνα μ.Χ. Ὡστόσο τὸ κείμενό του μοιάζει σὰν νὰ γράφτηκε ἀπὸ ἓναν διανοητὴ τῆς ἐποχῆς μας. Τί μεσολάβησε ἄραγε στοὺς 16 αἰῶνες χριστιανικῆς κυριαρχίας καὶ χάθηκε αὐτὴ ἡ ἀρχαία ἀλλὰ καὶ συνάμα τόσο σύγχρονη σκέψη, αὐτὴ ἡ εὐλογη διαχρονικὴ ἀπορία ἀπέναντι στοῦ παράλογου; Ποιὸς ἀνορθολογισμὸς καὶ ποιὰ παραδοξολογία εὐνούχισε γιὰ χίλια ἑξακόσια χρόνια τὴν ἀνθρώπινη λογικὴ, ὥστε νὰ «ὁμολογῇ» ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος στοῦ Σύμβολο τῆς Πίστεως: «Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν...»;

(8) Τὸ «μᾶς ἔρχεται» εἶναι σαφῶς σχῆμα λόγου, διότι τὰ ἔργα τοῦ Πορφυρίου, ποὺ στρέφονταν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ παραδόθηκαν στὴν πυρὰ ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ κατεστημένο τῆς ἐποχῆς. Τὸ αὐτοκρατορικὸ διάταγμα τοῦ 448 μ.Χ. ἀναφέρει χαρακτηριστικά: «Ὅλα ὅσα ἔγραψε, παρασυρμένος ἀπὸ τὴν τρέλλα του ὁ Πορφύριος κατὰ τῆς εὐσεβοῦς θρησκείας τῶν Χριστιανῶν, σὲ ὅποιονδήποτε χεῖρα καὶ ἂν δρίσκωνται, νὰ δοθοῦν στὴν πυρὰ. Δὲν ἐπιθυμοῦμε νὰ φθάνουν στὰ αὐτιά τῶν ἀνθρώπων συγγράμματα ποὺ προκαλοῦν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγκληματοῦν σὲ δῆρος τῶν ψυχῶν».

Εὐγένιου della Croix (1798-1863), τοῦ ἀντιπροσωπευτικώτερου ρομαντικοῦ τῆς Ζωγραφικῆς: «Ἡ Ἐλευθερία ὀδηγώντας τὸν λαό» (1831).

Ο ΑΔΙΚΗΜΕΝΟΣ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Μιά γέφυρα μεταξύ της ευρωπαϊκής «Ratio» και του Έλληνικού Λόγου

Ο άνθρωπος, αυτή ή κυρίαρχη μορφή ζωής στον πλανήτη του, αυτό το μεγάλο μυθόζωο, που έχει ένα δυνατό ένστικτο αυτοσυντήρησης, ένα δυνατό εγώ, που δεν θέλει να πεθάνει, αλλά και, όσο γίνεται, να μην στενοχωριέται, από την πρώτη του κι όλες άοριστη αυτογνωσία, νοιώθει την ανάγκη να φτιάχνει κάποιους μύθους – έκδοχές, που αυτοί θα τον ελαφραίνουν ή θα τον απαλλάσσουνε κάπως περισσότερο ή λιγότερο από κάθε τι άσχημο που βλέπει με τη λογική του να ξεχεται και που είναι φυσικός νόμος να γίνη ή έλευσή του.

Αυτοί πάλι οι μύθοι – έκδοχές είναι τόσο δυνατά δεμένοι ψυχικά μαζί του, που ένας θα μπορούσε να τους αποκαλέση συμπλέγματα. Έτσι το ένστικτο αυτοσυντήρησης μπροστά στο φόβο του θανάτου, στην ανασφάλειά του δηλαδή, φτιάχνει τον μύθο του προστατευόμενου: Τη θρησκεία. Κατ' αυτήν εικάζεται ότι υπάρχει μια ανώτερη δύναμη, που προσωπικά νοιάζεται γι' αυτόν, τον προστατεύει και τον βοηθάει, δίνοντάς του συνέχεια θάρρος να προχωράει και να παλεύει στις δυσκολίες της ζωής. Αυτό ακριβώς που λένε κι οι Έλληνικοί σίχοι στο ποίημα «ΜΥΘΟΖΩΪΚΑ»:

*Ἡ μαγεία, ἡ θρησκεία
καὶ ἡ πρόληψη
ἔχουν τὴν ἴδια βάση:
τὸ σύμπλεγμα τοῦ προστατευόμενου
Νὰν τὸ ἀγνοήσῃ ὁ ἄνθρωπος
εἶναι ἀδύνατον,
γιατὶ εἶναι μιὰ πραγματικότητα
τοῦ ἴδιου του τοῦ εἶναι·
νὰν τὸ τραγουδήσῃ
θὰν τὸ πολτοποιήσῃ·
νὰν τὸ ξέρῃ ἀπλᾶ
εἶναι τὸ πιὸ τέλειο.
Εἶναι ἡ ἐλπίδα τοῦ ἐνστικτοῦ,
ποὺ δὲν θέλει νὰ φύγῃ».*

Με τὰ λίγα αὐτὰ που εἶπαμε, ἐξηγήσαμε τὴ γέννηση κάθε θρησκείας. Παράλληλα ὅμως μ' αὐτὸ τὸ μηχανισμό τοῦ ἐνστικτοῦ αυτοσυντήρησης μπροστά στο φόβο τοῦ θανάτου, θὰ ἔρροῦμε κι ἕναν ἄλλο παραπλήσιο, ἀμυντικὸ μηχανισμό τοῦ ἴδιου πάλι ἐνστικτοῦ, ποὺ κατ' αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος θέλοντας νὰ καλυτερέψῃ, νὰ ὠραιοποιήσῃ τὴ ζωὴ του καὶ γενικὰ νὰ ξεφεύγῃ κάπως κάποιες στενοχώριες ποὺ τοῦ δημιουργεῖ ὁ ἀμείλικτος ἀγώνας της, θὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ κἀνῃ κάποιες ἐπιλογές - τρόπους ζωῆς, μέχρι καὶ τὴν ἐξεύρεση πάλι ἐνὸς σκοποῦ τῆς ζωῆς, ποὺ θὰ τοῦ εἶναι ψυχικὰ ἀνάγκη του. Στὴν πρώτη περίπτωση: ἐπιλογές - τρόπους ζωῆς,

θά κοιτάξει νά βρῇ ὅ,τι τὸν εὐχαριστεῖ: μιὰ εἰδικὴ παρέα, κάποια βιβλία, κάποια σπόρ, κάποιες ἀπασχολήσεις, κάποιους τρόπους ἐκτόνωσης καὶ γενικὰ νά κἀνῃ ὅ,τι τοῦ ἀρέσῃ καὶ νά ζῇ ὅπως θέλει αὐτός.

Στὴ δευτέρη πάλι περίπτωση, θά θέλῃ ν' ἀσχοληθῇ μὲ κάτι πού θά τὸ νοιώθῃ γιὰ πραγματικὴ ἀνάγκη του, δηλαδή ἕναν καθαρὰ σκοπὸ τῆς ζωῆς του, πού, ἀγαπώντας τόσο πολὺ αὐτὸν τὸ σκοπὸ, ὅχι λίγες φορὲς θά τὸν ταυτίξῃ μ' αὐτὴν τὴν ἴδια του τὴ ζωή· κι αὐτὸ θά εἶναι μὲ τὴν καλὴ σημασία τῆς λέξης τὸ «πάθος» τῆς ζωῆς του ἢ πιὸ ἀκριβολογικὰ τὸ μεγάλο «μεράκι» του.

Σ' αὐτὴν, τὴ δεύτερη, περίπτωσι ὑπάρχονται πάρα πολλά. Ἀπὸ πολιτικὴ – δέβαια λίγο σπάνιο αὐτό –, ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, μελέτη, ἀναζήτηση, συλλεχτισμὸς μέχρι καὶ Τέχνη. Μὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἕνα ἄλλο θέμα. Αὐτὸ τώρα πού θά μᾶς ἀπασχολήσῃ ἐδῶ, εἶναι μιὰ σχολὴ Τέχνης, πού τὴν ἔχουνε ἐμπεδώσει στὴν Ἱστορία, χωροθετήσῃ μέσες ἄκρες γεωγραφικά, ὀριοθετήσῃ χρονικά καὶ ὀνοματίζει μάλιστα τοὺς «πρώτους» δημιουργοὺς της, κάτι παρόμοιο δηλαδή πού εἶχε γίνῃ μὲ τὸν Ὑπερρεαλισμὸ, πού τάχα τὸν εἶχε ἐφεύρει γιὰ πρώτη φορὰ ὁ André Breton τὸ 1924 στὴ Γαλλία, ἐνῶ ὁ Ὑπερρεαλισμὸς ὑπῆρχε ἀνυποψίαστα ἅπ' τὸν καθέναν καθόλα ὠλοκληρωμένος καὶ θριαμβευτὴς στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Τέχνη, ἅπ' τοὺς πρώτους κι ὅλας χρόνους τῆς δημιουργίας της («Δαυλός», τεύχος 236-237).

Ἀπὸ τὸν ὕπνο τοῦ δόγματος στὸ πρῶτο ξύπνημα

Τώρα θά μιλήσουμε γιὰ τὸ Ρομαντισμὸ. Βέβαια ὁ χώρος ἐδῶ εἶναι περιορισμένος καὶ γι' αὐτὸ θά εἴμαστε ὅσο μπορούμε πιὸ λακωνικοὶ ἀλλὰ ὅπως ὅποτε σαφεῖς. Κατὰ τις ἐπίσημες μέχρι τώρα ἐκδοχὲς τοποθετοῦνε τὴ σύλληψή του σὰν «Προρομαντισμὸ», σὰν ἰδέα καλλιτεχνικοῦ κινήματος καὶ νέου τρόπου σκέψης καὶ ζωῆς στὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνα, ὅταν μετὰ ἀπὸ δεκαεῖς αἰῶνες σκοταδισμοῦ ἄρχισαν κάποιοι μεγάλοι ἄνθρωποι νά βλέπουνε ὅχι ὅπως τοὺς εἶχε ἐπιβάλλει ἄμεσα καὶ ἔμμεσα ὁ δεσποτισμὸς τοῦ σκοταδισμοῦ, ἀλλὰ ἐλεύθερα, μὲ μιὰ δηλαδή ἑλληνικὴ σκέψη πού εἶχε μὲ χίλιους δύο τρόπους ὁ σκοταδισμὸς ἀπαγορεύσει.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πάντοτε ἀνάλογο μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ψέμα ἀντιστρόφως ἀνάλογο μ' αὐτήν. Ἡ ζωὴ, πού δὲν σταματᾷ ποτέ, μὲ τίς ὅλες νέες ἀπαιτήσεις της, (πολιτικές, κοινωνικές καὶ οἰκονομικές) ἄρχισε νά βγάξῃ ἄχρηστο τὸ «ἐργαλεῖο» τῆς δογματικῆς σκέψης. Ὁ ἄνθρωπος, ἐξ ἐνστίκτου κυρίαρχη μορφή ζωῆς στὸν πλανήτη του, ἄρχισε νά καταλαβαίνει πὼς δὲν ἦτανε φτιαγμένος γιὰ κοπάδι, γιὰ ποίμνιο καμμιανοῦ καὶ ὅτι, ἐὰν δεκαεῖς τόσους αἰῶνες προσποιότανε τὸ πρόβατο, κοροϊδεύε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἢ πιὸ καλὰ τὸν εἶχανε μάθει νά κοροϊδεύῃ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ καὶ ἔτσι νά τὸν διευθύνουνε, νά τὸν ἐκμεταλλεύωνται, γιὰ νά ζοῦνε κτηνωδῶς ἐλάχιστοι, οἱ ἐξουσιαστές του. Μὰ ἂς πάρουμε τὰ πράγματα χρονολογικά:

Ἦδη ἀπὸ τὸ πρῶτο πιάσιμο τῶν λίγων ψυχουλῶν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς Γραμματείας (ὅ,τι ἐλάχιστον εἶχε γλυτώσει ἀπὸ τὴν καταστροφικὴ ὑστερία τῆς θεοκρατίας, τῆς νέας τότε τάξης πραγμάτων) εἶχε ἀρχίσει τὸ πρῶτο ἀκόμα ἀσύνειδο ξύπνημα τοῦ φιλοσοφικοῦ πνεύματος, ὁπότε τῆς ἑλληνικῆς σκέψης, πού τὴν εἶχαν ἀπαγορεύσει. Μετὰ τὸν δέκατο τρίτο αἰῶνα, μὲ τὴ διάδοσι τῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλη, εἶχαν ἀρχίσει οἱ πρώτες ρωγμὲς τοῦ σκοταδισμοῦ. Τὸν δέκατο τέταρτο αὐτὲς προχώρησαν ἀκόμη περισσότερο καὶ τὸν δέκατο πέμπτο αἰῶνα μὲ τὴν Ἀναγέννησι ἔγινε τὸ πρῶτο μεγάλο ρήγμα στὸ σκοταδισμὸ μὲ τὸ πνευματικὸ κίνημα, πού στὴν ἱστορία ἔμεινε μὲ τὴ λέξη *Οὐμανισμὸς* ἢ *Ἀνθρωπισμὸς*. Μ' αὐτὸν γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ ἀπὸ τὴν πτώσι τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἀρχίζει νά φαίνεται στὸ σκηνικὸ τῆς ἱστορίας ἡ ἀνύψωσι τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας, πού αὐτὴ μὲ τὴν κοπαδοποίησι εἶχε τελείως καταπατηθῇ. Μετὰ ἀπὸ τὸ πρῶτο αὐτὸ μεγάλο ρήγμα στὸ σκοταδισμὸ κατὰ τὴν Ἀνα-

γέννηση όλο και περισσότερο φώς ελεύθερου πνεύματος πλημμύριζε τόν δέκατο έκτο αιώνα, πού μεγάλο του χαρακτηριστικό είναι μιá κατακτητική αισιόδοξη κι όρμητική θέρμη τού ανθρώπου, ένα ιδανικό μιáς κάπως μυθιστορηματικής κι ήρωϊκής ζωής. Παρ' όλο πού τό κατεστημένο τού σκοταδισμού συνέχεια προσπαθούσε μέ όλα τά μέσα νά σταματήσει αυτό τό ρεύμα τής ήθικής αυτονομίας τού ανθρώπου, δέν κατάφερε τίποτα. Περισσότερο ή σωφροσύνη τού συγγραφέα Michel Eyquem de Montaigne (1533-1592), άπαλλαγμένη από αυταπάτες, θά μετριάσει κάπως αυτόν τόν ένθουσιασμό κι ή άνεμελιά θά δώσει τή θέση της σέ μιá άμυντική περίσκεψη. Πιο δυναμικός άκόμη θ' άκολουθήσει ό δέκατος έβδομος αιώνας. Σ' αυτόν πιο δυνατά από κάθε άλλη φορά θ' άντιπαραταχθή ή άνθρωποκεντρική σκέψη άπέναντι στόν θεοκρατικό δεσποτισμό. Έτσι έμπεδώνεται ένας νέος άνθροπισμός. Μεγάλοι άνθρωποι όπως ό Όλλανδός φιλόσοφος Baruch Pinoza (1632-1677), οί Γάλλοι φιλόσοφοι Pierre Bayle (1647-1706), κι ό Bernard Le Bovier de Fontenelle (1657-1757), άρχισαν νά δρίσκουνε τά μονοπάτια τής άδογμάτιστης σκέψης, πού θά τούς έδραζαν στους μεγάλους δρόμους τής έλληνικής σκέψης. Μερικοί άπ' αυτούς ίερωμένοι, άρχισαν έστω κι άόριστα νά νοιώθουνε τήν άφέλειά τους και τήν εύκολοπιστία τους, όποτε και τό ξεγέλασάν τους. Τό αντίπαλο πνεύμα τού ανώτατου ίερωμένου και συγγραφέα François de Salignac de la Mothe Penelon (1651-1715), πού άρχισε στά έργα του νά διαφαίνεται στήν άρχή ή έναντίωσή του στόν ζυγό τού όρθολογισμού και μετά στόν κάθε μορφής δεσποτισμό, θέσεις πού έγιναν ή ούσιαστική αίτία τής καταδίκης του άπ' τήν Έκκλησία και πού ή ποιητική του πεζογραφία προανήγγειλε τόν συναισθηματισμό τού Zean Jacques Rousseau κι έγινε ό πρόδρομος τών ουτοπιστών τού δεκάτου όγδόου αιώνα. Άκολουθούν ό Voltaire François Marie Arouet (1694-1778), ό Pierre Carlet de Chamblain de Marivaux (1688-1763), ό ήγούμενος Prevos d'Exiles (1697-1763) κι ό Luc de Clapiers marquis de Vauvenargues (1715-1747) κι έτσι κλείνει μ' αυτούς ή σύληψη τού Προρορομαντισμού.

Η έμβρυώδης ύπαρξή του σάν Προρορομαντισμού άχνά και άόριστα όρατά άρχίζει νά φαίνεται μέσα άπ' τήν φιλοσοφική πάλη τών ίδιων τών έγκυκλοπαιδιστών και πιο καθαρά στά έργα τών φιλοσόφων Zean Jacques Rousseau (1712-1778) και Denis Diderot (1713-1784). Σ' αυτούς τους δύο συγγραφείς τό καταπιεσμένο χρόνια και χρόνια – δεκαοχτώ αιώνας – συναισθημα έπαναστατεί, άποχαλινώνεται και κατακλύζει τά έργα τους, ειδικά τού Rousseau. Τό θεοκρατικό φοβισμένο ζώακι μέ τό κρεμασμένο συνέχεια από πάνω του σπαθί τής «άμαρτίας», τό πατημένο και χρόνια κατασκευασμένο στήν κατάσταση πού τό καταντήσανε ζώακι άρχίζει κι άποκτάει τήν χαμένη του ανθρώπινη ύπόσταση, όποτε και τήν αυτογνωσία του· και δέν θά 'τανε καθόλου λάθος ή ύπερβολή, ούτε άκόμη μεροληψία έκ μέρους μας, νά ποϋμε ότι όρηξε τήν έλληνικότητά του.

Ό ρομαντισμός στήν άρχαία Τέχνη

Τέχνη όπως και ή φιλοσοφία είναι ή συνείδηση, πού δέν κρύβεται ποτές. Έτσι μ' αυτές άρχίζει ή συνειδητοποιημένη πιά αυτογνωσία του, ή έκτίμηση τού έαυτού του, ή πραγματική έκτίμηση τού ανθρώπινου έγώ κι ή άναγνώριση τής ανθρώπινης ύπαρξης γιά τόν διπλανό του. Άρχίζει ήδη νά χωρίζη ή ήθική άπ' αυτό πού τού ώνομάζανε θρησκεία. Η άγάπη γιά τόν ελεύθερο έαυτό του, πού ξεκινάει από μέσα του, άρχίζει νά τόν κάνει νά κατανοή και τόν διπλανό του, χωρίς κανένα μεταφυσικό μπαμπούλα πάνω του. Άγαπάει κάποιονε, γιατί καταλαβαίνει από μόνος του ότι πρέπει νά τόν αγαπάη· κι όταν κάνει κάτι άδικο, ό ίδιος του ό έαυτός τόν τύπτει, γιατί άνακαλύπτει από μόνος του πιά πώς ή τύψη, αυτές οί άρχαίες Έριννύες, είναι μέσα του· και μπορεί πιά νά καταλάβη ότι ή τύψη του δέν είναι παρά τό συναισθημα τού άλλου μέσα στόν δικόνε του έαυτό. Η καλή γνώση τού έαυτού του

‘Ο Ρομαντισμός στη Ζωγραφική: François Gérard (1770-1837): «Η Κόριννα στο Ἀκρωτήρι της Μεσσήνης». Τό θέμα τοῦ πίνακα εἶναι ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸ ἔργο τῆς Mme de Staël: Ἡ Κόριννα, εἰκόνα τῆς ἀνώτερης καὶ ἐμπνευσμένης ἀρχαίας Ἑλληνίδας, ἐνσαρκώνει ἐδῶ τὸ ἀτομικὸ πάθος καὶ τὴ ρομαντικὴ εὐφύια.

τοῦ δίνει τὴ δυνατότητα νὰ γνωρίζῃ καὶ τὸν ἄλλον ἀπέναντί του καὶ νὰ καταλαβαίνει ὅτι ὅπως αὐτὸς ζῇ σὰν ἓνα φυσικὸ θαῦμα, ποὺ εἶναι ἡ ζωὴ του, ἔτσι ἔχει τὸ ἴδιο δικαίωμα κι ὁ συνάνθρωπός του. Μέσα σ’ αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις ἀρχίζει στὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνα νὰ νιώθῃ ἀμυδρὰ τὸ Ρομαντισμὸ καὶ ἀρχῆς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνα νὰ δείχνεται αὐτὸς στὸ μεγαλεῖο του. Μὰ ἂς τὰ δοῦμε αὐτὰ ὅπως ἀκριδῶς τὰ ἀναφέρουνε οἱ εἰδικοί.

Μὲ τὸν ὅρο *Ρομαντισμός* καλοῦμε τὸ σύνολο τῶν πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν κινήματων, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνα ἐξέφρασαν τὴν αἰσθητικὴ ἀρχή, τόσο στὴν φιλολογία ὅσο καὶ στὴν Τέχνη, τῆς ὑπεροχῆς τοῦ συναισθήματος πάνω στὴ λογικὴ καὶ τῆς φαντασίας πάνω στὴν κριτικὴ ἀνάλυση κι ὄχι λίγες φορὲς μὴ τάσῃ γυρίσματος σὲ κάτι παρελθοντικὸ μὲ ἐπισκίαση τῆς πραγματικότητας ἀπὸ τὸ ὄνειρο.

Μὲ τὸν ὅρισμό αὐτὸ δὲν ἔχουμε καμμιά ἀπολύτως διαφωνία. Σ’ αὐτὸ ὅμως ποὺ ἔχουμε διαφωνία εἶναι, ἂν ἡ ἱστορικὴ γενικὰ ὀριοθέτηση τοῦ Ρομαντισμοῦ εἶναι αὐτὴ ποὺ ἀναφέραμε, ἢ μήπως κι αὐτὸς ὅπως ὁ Ὑπερρεαλισμὸς εἶναι κάτι ποὺ ὑπῆρχε στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Τέχνη. Αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου δύσκολο νὰ τὸ δοῦμε.

Τὸ μοναδικὸ δύσκολο εἶναι νὰ ἀποφασίσουμε νὰ φέρουμε στὴ σκέψη μας αὐτὴ τὴ ἐκδοχὴ καὶ νὰ ρωτήσουμε: Ὑπῆρχε ὁ Ρομαντισμὸς στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα σὰν τρόπος σκέψης καὶ σὰν τρόπος ζωῆς καὶ στὴν Τέχνη; Ἀπαντῶ: Καὶ σὰν τρόπος σκέψης καὶ σὰν τρόπος ζωῆς αὐτὸς ὑπῆρχε, ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχει, ἀφοῦ ἀνήκει στὸν μη-χανισμό τοῦ ἐνστικτοῦ αὐτοσυντήρησης κι εἶναι, ἅς ποῦμε, μίᾳ βαλβίδα ἀσφαλείας του. Σωστὰ λένε οἱ ἑλληνικοὶ στίχοι:

«*Ἡ πολλὴ λογικὴ σκοτώνει·
χρειάζονται κι ὄνειρα - οὐτοπία, γιὰ νὰ ζῆς*».

Ἄλλὰ στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ Τέχνη ὑπῆρχε; Ἐδῶ πρέπει ν' ἀπαντήσουμε. Ἀλλὰ πρὶν ἀπαντήσουμε, καλὸ θὰ εἶναι νὰ δάλουμε πρῶτα στὸν ἑαυτὸ μας, μὲ τίς μέχρι τώρα γνώσεις ποὺ ἔχουμε, τὴν ἐρώτηση: Ὑπάρχει κάτι, ποὺ νὰ εἶναι τρόπος σκέψης μας, τρόπος ζωῆς μας καὶ νὰ μὴν εἶναι στὴν Τέχνη μας; Ἀφήνω ν' ἀπαντήσετε μόνοι σας. Ἀλλὰ μπορεῖ νὰ ρωτήσῃ κάποιος: Ποῦ βρίσκεται ὁ Ρομαντισμὸς στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Τέχνη; Οἱ ἀπαντήσεις στὴν ἐρώτηση αὐτὴ εἶναι πάμπολλες κι ἀδιάσειστες. Ἀπ' τὰ δύο μεγάλα ἔργα τοῦ Ὀμήρου, ἡ Ὀδύσσεια ὡς Τέχνη εἶναι ἓνα πραγματικὸ ρομαντικὸ ἀριστοῦργημα. Οὔτε μιὰ φορὰ δὲν θὰ βρῆτε νὰ βράζουνε κρέατα, ἀλλὰ ἀντίθετα αὐτὰ θὰ τὰ ψαίνουνε κι ἡ τοίκνα θὰ μοσκοβολᾷ. Ἡ αὐγὴ εἶναι πάντα ροδοδάχτυλη καὶ οἱ ἥρωες δὲν φαίνονται νὰ χάνωνται, ἐνῶ ἀντίθετα στὸ ἄλλο ἔργο τὴν Ἰλιάδα, ποὺ εἶναι ρεαλιστικὸ μέχρι καὶ νατουραλιστικὸ, ρομαντικὲς αἰχμές θὰ βρῆτε διάσπαρτες κι ὄχι συχνές. Κι ὁ καλὸς θὰ σκοτωθῇ καὶ ὁ κακὸς θὰ ἐπιζήσῃ. Ἀκόμη ἡ δικαιοσύνη δὲν θὰ ὑπάρχει οὔτε καὶ στοὺς θεοὺς.

Γιὰ ὅλα μπορεῖ νὰ βρεθῇ ἓνας καὶ νὰ πῇ: Δὲν εἶναι ὅλα αὐτὰ τραηγμένα; τὸ νὰ λέμε δηλαδὴ πὼς οἱ νέες σχολές ἢ πιὸ καλὰ οἱ νέες ἀποχρώσεις Τέχνης ὑπῆρχανε στὴν ἀρχαιότητα καὶ δὲν εἶναι πραγματικὰ ἓνα νέο φαινόμενο; Σ' αὐτὸ ἀπαντῶ: Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν ἀνθρώπων τῶν σπηλαίων μὲ τὴν πρωτόγονη Τέχνη τους μέχρι τὴν ἱστορικὰ σὲ μᾶς γνωστὴ Ἑλληνικὴ Τέχνη ἔχουνε περάσει χιλιάδες καὶ χιλιάδες «χρονικὰ» χρόνια, ἀλλὰ μὲ τὸ πέσιμο τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ εἴχαμε ἓνα πιασγύρισμα πολλῶν χιλιάδων πολιτισμικῶν χρόνων, ὁπότε, ὅταν ἀνακαλύπτουμε στὴν Τέχνη κάτι νέο, καλὸ εἶναι νὰ προσέχουμε μήπως αὐτὸ ἦ παρόμοιο καὶ κάπου διάσπαρτα ὑπῆρχε, πρᾶγμα ποὺ μᾶς λέει ὅτι ξαναβρίσκουμε τὰ παλιὰ μονοπάτια ποὺ εἶχαν πατήσῃ χιλιάδες χρόνια πιὸ μπροστὰ οἱ πρόγονοί μας. Ἄς σκεφτοῦμε, πόσο πολιτιστικὰ ἀπέχει ὁ Παρθενῶνας ἀπὸ τὸ σύγχρονο κουτί ποὺ λέγεται Μέγαρο Μουσικῆς ἢ τοὺς οὐρανοξύστες; Σᾶς ἀφήνω, μόνοι ν' ἀπαντήσετε.

Θέλω νὰ τονίσω κάτι ἀκόμη, ποὺ δὲν ἔχει ἐπισημανθῇ. Ἔχουμε κυρίως δύο Ρομαντισμούς: τὸ μεταφυσικὸ, αὐτὸν ποὺ δομεῖ ὅλες τίς θρησκευτικὲς μυθολογίες καὶ τὸν ἄλλο, τὸν *πρακτικὸ*, ποὺ μιλήσαμε. Μὰ αὐτὸ εἶναι ἓνα ἄλλο θέμα.

Καταλήγουμε λοιπόν, πὼς ὁ νεώτερος Εὐρωπαϊκὸς Ρομαντισμὸς σὰν πολλὲς ἄλλες ἀποχρώσεις τῆς νεώτερης Τέχνης εἶναι μιὰ ἐπανεύρεσή του.

Βιβλιογραφία:

1. Ἄγγελος Καροῦσος, «Ἀναλλοτρίωτα».
2. Le Petite Robert, No 1, S.E.R.P.E.T.
3. Le Petite Robert, No 2, S.E.R.P.E.T.
4. Emile Brehier, «Histoire de la philosophie».
5. André Lagarde, Laurent Michard, «Les Grands Auteurs», Bordas.
6. L. Girard, J. Bouillon, A. J. Tudesq, J. Rudel, «Les Temps des Revolutions 1715-1870», Bordas.
7. «Petit Larousse».
8. M. Arondel, J. Le Goff, J. Rudel, «Du Moyen Age aux Temps Modernes», Bordas.

Ἄγγελος Καροῦσος

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Γ. Ν. ΜΑΝΙΑΤΗΣ, *Ἡ μεταβολὴ καὶ ἡ ταυτότητα στὸν Ἡράκλειτο.*

«Κόσμον τόνδε, τὸν αὐτὸν ἀπάντων, οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ' ἦν ἀεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ αἰεῖζον, ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα». Ὅπως σημειώνει στὴν εἰσαγωγή του ὁ συγγραφέας, σὲ αὐτὴ τὴ ῥήση τοῦ Ἐφεσίου φιλοσόφου ἀπηχεῖται ἔκωφαντικά ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη, καθὼς οἱ ἴδιες περιπυρὶ ιδέες γιὰ τὸ σύμπαν ἐκφράζονται καὶ σήμερον στίς πρὸ σφατες ἀστροφυσικὲς θεωρίες.

Ὁ Ἡράκλειτος δὲν εἶναι μόνο ὁ «φιλόσοφος τῆς μεταβολῆς», ὅπως τὸν ἐθεώρησαν οἱ περισσότεροι μελετητὲς τοῦ λόγου του· εἶναι ταυτόχρονα καὶ ὁ φιλόσοφος τῆς ταυτότητας τῆς Ὑπάρξεως. Ἡ ἀέναος μεταβολὴ τῶν πάντων («τὰ πάντα ῥεῖ») ἀποκαλύπτει τὴν ταυτότητα τοῦ παντός. Μὲ ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια ὁ συγγραφέας ἀγγίζει τὰ διασπθέντα ἀποσπάσματα τοῦ φιλοσόφου, τίς ἀπόψεις ἄλλων ἀρχαίων φιλοσόφων γιὰ τὸν Ἐφέσιο καὶ τὴν πορεία τῆς νεώτερης σκέψεως ἐναντι τῶν ἡρακλείτειων λόγων. Καὶ ἡ καθ' ὅλα ἄξια διατριβὴ του ὁδηγεῖται στὸ συμπέρασμα πὼς ἡ ἐποψὴ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου ἀπ' τὸν Ἐφέσιο εἶναι ἡ πληρέστερη καὶ ἀξεπέραστη, στὸ μέτρο τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας: «Ὁ Ἡράκλειτος εἶναι ὁ πρῶτος πὺν συνέλαβε μόνο διὰ τοῦ νοῦ ὅ,τι ἡ σύγχρονη ἐπιστῆμη διδάσκει μὲ τὰ πρὸ ἀνεπτυγμένα ἐπιστημονικὰ καὶ τεχνολογικὰ μέσα πὺν διαθέτει. Αὐτὴ του ἡ ἐπικαιρότητα εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ ἀξιοθαύμαστη».

Παν. Α. Κουβαλάκης

PIERRE CHAUVIN, *Chronique de derniers Paiens*

Στὴν Εὐρώπῃ τῆς ρασιοναλιστικῆς νοοτροπίας ἐλάχιστες ἕως τώρα εἶναι οἱ περιπτώσεις δημοσιεύσεως ἀδογματίστων ἱστορικῶν ἐρευνῶν. Σ' αὐτὲς ἀσφαλῶς συγκαταλέγεται καὶ τὸ παρὸν ἔργο τοῦ ἑλληνιστῆ καθηγητῆ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μπλὲς Πασκάλ τοῦ Κλερμόν-Φεράν κ. Πιέρ Σω-

«Ἀφελληνίζουν» τὰ Καβεῖρια Μυστήρια μὲ χρήματα τοῦ Δήμου Σαμοθράκης

Ἀγαπητέ κ. Λάμπρου,

Μαζὶ μὲ τοὺς θερμοὺς χαιρετισμοὺς καὶ τὴν ἐκ θαθέων ὑψηλὴν ἐκτίμησιν πὺν τρέφω πρὸς ἐσᾶς καὶ τοὺς συνεργάτες σας γιὰ τὴν πολὺχρονη καὶ πολὺπονη προσφορὰ τοῦ «Δαυλοῦ» στὸν Ἑλληνισμό ἐκθέτω καὶ μερικὲς «ἱστορικὲς» πληροφορίες ἀπὸ τὸν πρόσφατον οἰκοτουριστικὸν ὁδηγὸν τοῦ κ. Γρηγόρη Τσουνή, ἐκδόσεως Δήμου Σαμοθράκης, πὺν κατὰ τὴν γνώμη μου θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναθεωρηθοῦν, ὡς στερούμενες πυντελῶς ἱστορικῆς βάσεως:

«Οἱ πρῶτοι γνωστοὶ κάτοικοι ἦταν Κᾶρες. Ἀργότερα ἐγκαταστάθηκαν Θωᾶκες. Σ' αὐτοὺς ἀποδίδονται καὶ τὰ ἀρχαιότερα ὀνόματα τοῦ νησιοῦ, Σαόνησος καὶ Σαωκίς. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς διέσωσαν καὶ ἄλλα ὀνόματα: Σᾶος, Σᾶμος, Ἡλεκτρίς, Δαρδανία, Αἰθιονία, Λευκωσία, Λευκωνία, Μελίτη, πὺν ὅλα ὁμως παραμερίστηκαν μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Ἑλλήνων ἀποίκων, ὁπότε ἐπεκράτησε τὸ ὄνομα Σαμοθράκη. Στὸν προελληνικὸ πληθυσμὸ τοῦ νησιοῦ ἀποδίδεται καὶ ὁ ἀρχαιότατος τόπος λατρείας τοῦ ἱεροῦ τῶν Μεγάλων θεῶν. Ἐδῶ λατρευόταν ἡ θεὰ Ἀξιερος, πὺν οἱ Ἕλληνες ταύτισαν μὲ τὴν θεὰ Δήμητρα καὶ ὁ θεὸς τῆς γονιμότητος Κάδμιλος, πὺν οἱ Ἕλληνες ταύτισαν μὲ τὸν Ἑρμῆ. Στὸν ἴδιο λατρευτικὸ κύκλο ἀνήκαν καὶ οἱ δίδυμοι δαίμονες, οἱ Κάβειροι, ὁ θεὸς τοῦ κάτω κόσμου καὶ ἡ γυναῖκα του, Ἀξιόκερσος καὶ Ἀξιόκερσα. Ἡ λατεῖα τῶν Μεγάλων θεῶν ἔχει προελληνικὲς ἀρχὲς καὶ ὑπῆρχε στὴ Σαμοθράκη πρὶν ἀπὸ

δέν. 'Ο συγγραφέας θέτει ως άφετηρία του ιστορικού του ενδιαφέροντος την μεταφορά της πρωτεύουσας της νέας αυτοκρατορίας από την Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη και ως πέρας το τέλος της βασιλείας του 'Ιουστινιανού. 'Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται, ως γνωστόν, από τους άπνευστερους διωγμούς κατά του 'Ελληνικού Πολιτισμού. Τό αξιοπρόσεκτο είναι, ότι το σύστημα πού ακολουθεί ο Π. Σωδέν στην παρουσίαση του θέματος –παρά τόν τίτλο «Χρονικό» πού δίνει στο σύγγραμμά του– δέν είναι αυτό της άπλης χρονολογικής παράθεσης τών γεγονότων, στά όποια έλάχιστα έμμένει, θεωρώντας τα ως δεδομένα, αλλά της διεισδύσεως στο πολιτικό και ιδεολογικό υπόβαθρο τών καταστάσεων της έποχής, στη δομή του νέου θρησκευτικού καθεστώτος και στην νομοθετική τακτική τών Βυζαντινών αυτοκρατόρων. Μέν έντονα κριτική διάθεση αλλά και άπόλυτη αντίκειμενικότητα πραγματεύεται την έκθεση τών ιστορικών στοιχείων, συνθέτοντας τά συνολικά δεκατέσσερα κεφάλαια του διμερούς έργου του, τό κεντρικό νόημα του όποιου, ύστερα από την παρουσίαση όλων τών παραμέτρων του ιστορικού αυτού ζητήματος, έπαφίεται στον άναγνώστη νά συμπεράνει.

Οί κριτικές πού έχει λάβει έως σήμερα τό «Χρονικό τών τελευταίων Ειδωλολατρών» από τόν γαλλικό αλλά και τόν ξένο τύπο, τό κατατάσσουν μεταξύ τών πλέον πρωτοποριακών του είδους. Αυτό, μέ την πιό αίσιοδόξη διάθεση, ίσως νά σημαίνει ότι ή διανόηση άρχίζει κάπου νά άποδεσμεύεται από τά στεγανά της μονολιθικής θεάσεως της ιστορικής πραγματικότητας και τούς παραμορφωτικούς φακούς της λογοκρατίας. 'Οπως χαρακτηριστικά γράφει και ό έγκριτος βιβλιοκριτικός της «Le Figaro», Πιέρ Σονύ, ό άναγνώστης του βιβλίου έχει τη μοναδική εύκαιρία νά πληροφορηθή την ιστορική πραγματικότητα ειδωμένη «άπό την άλλη όψη του καθρέπτη».

Μάριος Μαρμανέας

ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ, 'Εγχειρίδιον

'Επανεκδόθηκε τό άθάνατο, διαχρονικό αλλά και επίκαιρο φιλοσοφικό έγχειρίδιο του 'Επικτήτου του 'Ιεραπολίτου (55-135 μ.Χ.). Πρόκειται γιά έναν ουσιώδη όδηγό σκέψης και βίου σέ άτομικό και κοινωνικό επίπεδο, όπου περιλαμβάνεται μέ τρόπο μεστό και προαίτιό ή σοφία του κορυφαίου αυτού εκπροσώπου του Στωϊκισμού.

τόν έρχομό τών πρώτων 'Ελλήνων άποίκων, τών όποίων ή έγκατάσταση στο νησί έγινε μεταξύ 800 π.Χ. - 700 π.Χ., σύμφωνα μέ τούς άρχαιολόγους G. Fredrich και C. Lemann».

'Αλήθεια, πόσο ξενικά ακούγονται όλα τά «προελληνικά» όνόματα του νησιού, τών θεών και τών κατοίκων του!!! Ποιοί άκριδώς 'Ελληνες, από πού ήλθαν και γιατί, άγνωστο! Για τά θρηλικά Καθεύρια Μυστήρια και τόν πανάρχαιο Θράκα ήρωα 'Ορφέα (μέγας άρχιερέυς, μύστης και διδάσκαλος, μουσικός, άστρονόμος, ιδρυτής της 'Ορφικής λατρείας και έπιστήμης και θεμελιωτής τών 'Ορφικών Μυστηρίων, πού άποτελοΰσαν μέγα πνευματικό μνητικό στάδιο τών προγόνων μας γιά πολλές χιλιετίες), ό όποιος πέρασε κατά την 'Αργοναυτικήν έκστρατεία μαζί μέ τούς μεγαλύτερους 'Ελληνες ήρωες από τη Σαμοθράκη, χρονολογικώς πρό του Τρωικού Πολέμου, ούτε λέξι! 'Αναφέρει ότι ή Σαμοθράκη «ήταν σημαντικό θρησκευτικό κέντρο, σεβάστο και προστατενόμενο μέχρι τη ρωμαϊκή έποχή αλλά και μέχρι τό τέλος του 4ου μ.Χ. αιώνα, όταν ό Χριστιανισμός είχε έδραιωθεί». Τό ότι ό Χριστιανισμός «έδραιώθηκε» διά πυρός και σιδήρου εις βάρος του Πολιτισμού, καταστρέφοντας και εξολοθρευόντας μέχρις εξαφανισμού πάν τ' 'Ελληνικόν έμψυχο και άψυχο στο όνομα του 'Εσθραίου θεού Γιαχβέ και του «νιού» τον γιά την παντοτεινή σωτηρίαν ήμών, ούτε λέξι! Τονίζει όμως ότι μία εκκλησία, πού ανακαλύφθηκε τό 1938, «πιθανώς κτίσθηκε, γιά νά διαιωνισή τό μεγάλος γεγονός», ότι ό άπόστολος Παύλος πέρασε από εκεί τό 49 π.Χ. (!:)' 'Ιδιαίτερη μνεία γίνεται και γιά τούς 5 νεομάρτυρες του νησιού, οί όποιοι, ένψ τό 1821 στην Κωνσταντινούπολη άσπάσθηκαν τόν Μωαμεθανισμό ως αίχμάλωτοι τών Τούρκων, τό 1835 γύρισαν πίσω και έγιναν και πάλι χριστιανοί!

Ἡ νοηματικῶς καὶ γλωσσικῶς λεπτοδουλεμένη νεοελληνικὴ ἀπόδοση εἶναι τοῦ Βλάση Ρασσιᾶ. Πρωτοτυπία τῆς ἐν λόγῳ ἐκδόσεως ἀποτελεῖ ἡ παράθεση τοῦ πρωτοτύπου λόγου μὲ κεφαλαιογράμματη γραφὴ κατὰ τὴν γνήσια ἀρχαιοελληνικὴ παράδοση.

Ἀλέξανδρος Χ. Μήτσιου

ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΓΛΟΥ, *Μιὰ μητροπολιτικὴ ἐπιστολὴ τοῦ 1847*

Καταραμένοι καὶ ἀφωρισμένοι θὰ εἶναι ὅσοι τελοῦν ἢ διαλύουν τοὺς ἀρραβῶνες τοὺς χωρὶς τὴν παρουσία τοῦ ἱερέα καὶ τοῦ ἐπιτρόπου. Αὐτὰ ὀρίζει μία περίφημη ἐπιστολὴ τοῦ μητροπολίτη Μηθύμνης Σωφρονίου πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ Βατοῦσα τῆς Λέσβου. Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ ὁ φιλόλογος Χρήστος Σταυράκογλου ἀναλύει διεξοδικὰ τὴ σχέση τοῦ ἀρραβῶνος καὶ τοῦ γάμου μὲ τὸ κανονικὸ δίκαιο τῆς Ἐκκλησίας.

Στὸν ὑπαίτιο τῆς διάλυσης ἐνὸς ἀρραβῶνα ἡ Ἐκκλησία ἐπέβαλλε πρόστιμο ποῦ ἔφτανε καὶ τὸ 40% τῆς προίκας, μεγάλο μέρος δὲ τοῦ προστίμου αὐτοῦ πῆγαινε στὰ ἐκκλησιαστικὰ ταμεῖα. Ἐπιτρεπόταν ἐπίσης ὁ γάμος πέραν τοῦ 8ου βαθμοῦ συγγένειας, γεγονός ποῦ ἔκαμε ἐξαιρετικὰ δύσκολη τὴ σύναψή του μὲ βάση τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνες. Αὐτὴ ἦταν ἡ κύρια αἰτία, ποῦ οἱ κάτοικοι τῶν μικρῶν κυρίως χωριῶν κατέληγαν στὴν «παραιομία», γιὰ νὰ ἀξιωθοῦν τοῦ γάμου.

Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ, ποῦ ἀπηχεῖ καὶ τὴν βούληση τοῦ Πατριαρχείου, καταδεικνύει τίς προσπάθειες ὁλοκληρωτικοῦ ἐλέγχου τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ χριστιανικοῦ ποιμνίου ἀπ' τοὺς ἐπίσημους ποιμενάρχες του, μὲ ἀπώτερο στόχο τὴ διατήρηση τοῦ μεσαιωνικοῦ σκοταδισμοῦ καὶ τὴν ἀναστολὴ κάθε ἐνδεχόμενης πνευματικῆς χειραφέτησης τοῦ Γένους τὸν 19ο αἰῶνα.

«Ἐπιβάλλει λοιπὸν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος στὸν ἄνθρωπο τοῦ 19ου αἰῶνα νόμους πρὸ ἀύστη-
ροῦς τοῦ θεοκρατικοῦ καὶ ἀρχαίου Ἰσραήλ, πρὸ ἀύστηροῦς ἀπ' ἐκείνους τῶν πρώτων χριστιανικῶν
κοινωνιῶν καὶ τοῦ ἀσκητικοῦ Βυζαντίου», σχολιάζει ὁ συγγραφέας.

Παν. Α. Κουβαλάκης

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΟ: Στὸν 18ο στίχο τῆς στήλης «Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ» τοῦ τεύχους 240 τὸ ῥῆμα «πάρουν» νὰ διορθωθῇ σὲ «τριπάρουν».

Ἐδῶ θέβαια τίθεται τὸ ἐρώτημα, γιατί καὶ γιὰ ποιὸν τυπώνεται ἓνα τέτοιο παραπλανητικὸ διβλιά-
ριο. Διότι ὁ ἔχων ἴχνος στοιχειώδους νοημοσύνης καὶ ἱστορίας ἀντιλαμβάνεται εὐκόλα τὴν «σύγχυσι»
τοῦ συγγραφέως, τοῦ Δήμου Σαμοθράκης καὶ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου, ποῦ τὸ ἐνέκρινε καὶ τὸ ἐτύ-
πωσε μὲ ἔξοδα τῶν Ἑλλήνων φορολογουμένων! Μάλιστα, κύριοι! Εἶναι ἀραγε «λάθη ἐκ παραδρομῆς»
ἢ ἓνα ἀκόμα κροῦσμα τῆς ἐγκληματικῆς παραποιήσεως καὶ χρονικῆς συμπίεσεως ποῦ ὑπόκειται ἡ
ἐλληνικὴ ἱστορία, προερχόμενο ἐκ τῶν ἀνθελλήνων, ποῦ δυστυχῶς πλουσιώτατα ἀκμάζουν καὶ διοι-
κοῦν ἢ μᾶλλον λεηλατοῦν παντὶ τρόπῳ τὴν χώρα μας; Καὶ σὲ ποιά ὑπηρεσία θὰ πρέπει ν' ἀποτανθῇ
κανεῖς, γιὰ νὰ καταγγεῖλῃ ἀναρίθμητες παρόμοιες περιπτώσεις κακοποιήσεως τῆς ἱστορίας καὶ ὑπο-
τιμήσεως τῆς νοημοσύνης μας, ἀφοῦ καὶ ἡ κυβερνητικῶς ἐγκειμένη παιδεία ὑποχρεωτικῶς καὶ τοι-
στοιτροπῶς ἐφαρμόζεται στὰ ἄντχα Ἑλληνόπουλα; Πότε ἐπὶ τέλους θὰ ἀνακάμψουμε ἀπὸ τὴν τρο-
μερὴ λαίλαπα, ποῦ λέγεται (δῆθεν χριστιανοθηροσχόλητος) ὑπερκαταναλωτισμὸς ὑλικῶν προϊόντων
χειρίστου ποιότητος ποῦ σκλαβώνουν, ἀπομυζοῦν χρηματικά, ἀποβλακώνουν τὸν λαὸ μας καὶ ὁδη-
γοῦν ὁλόκληρο τὸν πολιτισμὸ στὴν πνευματικὴν ὑποβάθμισι καὶ στὸν οἰκολογικὸν ὄλεθρο;

Εὐτυχῶς ποῦ τὴν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνωτέρω τουριστικοῦ «διδασκικοῦ» δι-
βλιαρίου ὁ κ. Τσουνὴς τιτλοφορεῖ μὲ τὸν πρὸ τοῦ ναοῦ τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων ἐπίγραμμα «Ἀμύητον
μὴ εἰσεῖναι»!

Μετὰ τιμῆς
Ἀλέξανδρος Χαχάλης
Μουσικοσυνθέτης, Νέα Ὑόρκη